

CRONICA

SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL-CULTURAL • ANUL IV • Nr. 33 (184) • SÎMBĂTĂ 16 VIII 1969 • 12 PAGINI 1 LEU

jurnal

MOMENT ISTORIC

De câteva zile a luat sfârșit Congresul al X-lea al Partidului. Eoul acestui eveniment istoric, atât în țară cât și peste hotare, continuă. În conștiința noastră el va rămâne ca un moment unic, în acest marș de transformare a Patriei și a noastră înșine. Verificăm încă o dată că sintem spectatori și eroii unui timp în care actul politic, evenimentul politic, depășește zona administrativă, ariasa specifică și ne atinge sufletele, inimile. Gesturile noastre, rămase individuale, avind o libertate reală de a se individualiza și mai mult, sînt însă, în același timp, legate printr-o trăsătură comună, care ne unește pe toți, care ne întărește, ne dă certitudinea că efortul nostru, va avea o strălucită finalitate. Aceasta este dragostea de țară, năzuința comună, invincibilă, de a făuri Patriei, urmașilor, un viitor bogat și valori materiale și spirituale, pe măsura măreției omului.

Recentul Congres al Partidului a arătat încă o dată ce forță reprezintă

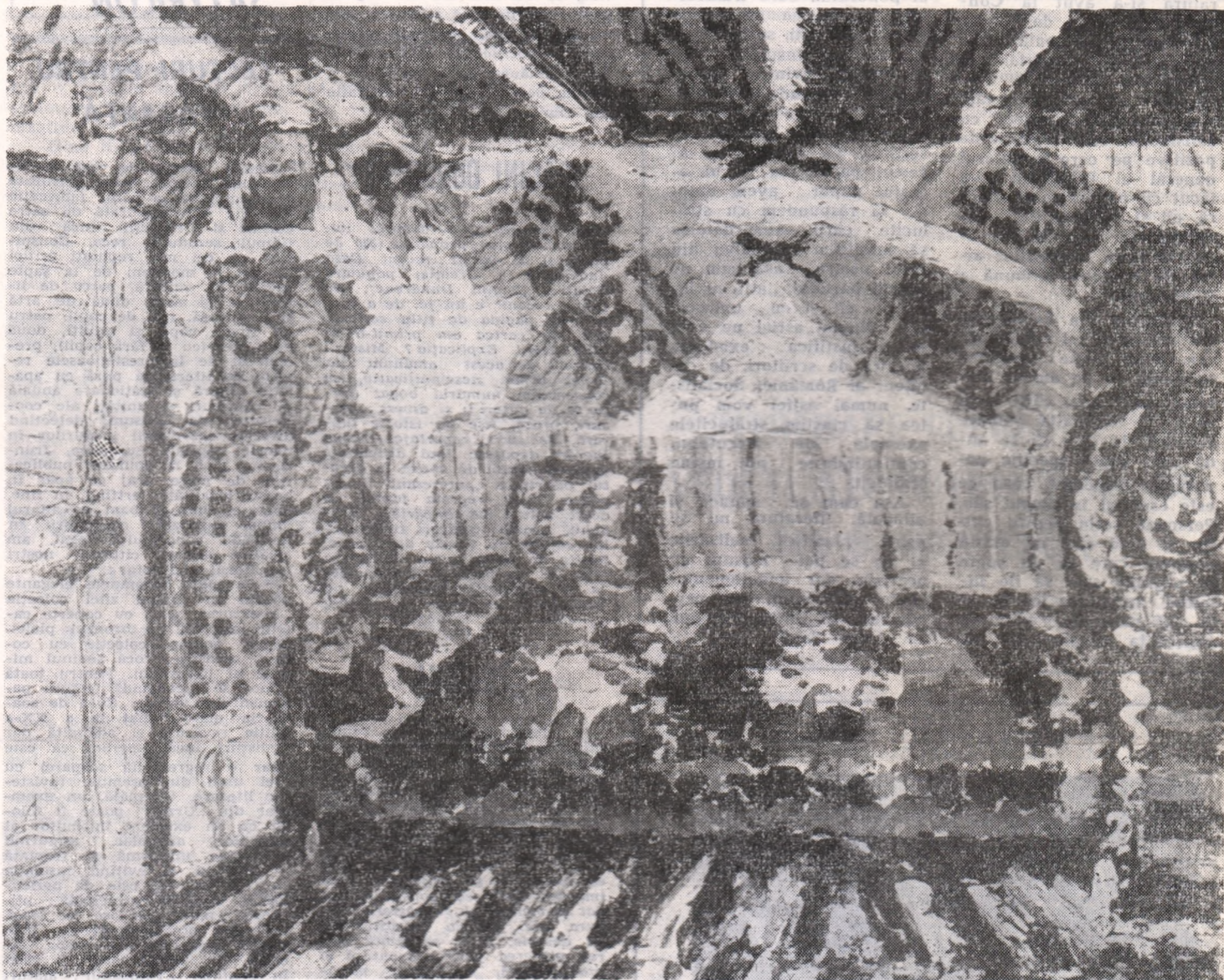
România și poporul ei, pe ce își stabilește el viața și relațiile cu alte popoare.

Cu alte cuvinte, zilele Congresului au fost zile cînd noi, toți, am stat deasupra timpului și nu sub timp, cînd am strînut în gîndurile noastre propria istorie, aceasta de astăzi și cea de ieri, cînd optimismul nostru robust și omenia s-au arătat lumii așa cum sînt, cum s-au păstrat de veacuri, cum se păstrează acum.

În acest marș urlaș al omeniei și libertății, al împlinirii celor mai sfinte idealuri venite din întreaga noastră istorie, noi, scriitorii avem un loc de frunte, un loc firesc, ne bucurăm de înalta prețuire a partidului și poporului. Literatura și slujitorii ei intră acum mai decît în timp în istorie, în întreaga viață socială, pe care încearcă să o oglindească. Scriitorul nu mai este, nu mai poate fi, doar scriitor în înțelesul îngust, gesturile

Corneliu Ștefanache

(Continuare în p. a 2-a)

TUCULESCU:

„Interior țărănesc”

TRICOLOR DE FLORI

Prin viață, pe pămînt, sub nori,
A izbucnit un tricolor de flori
De-a lungul drumului ce leagă sat cu sat;
Ca pe-un simbol țîșnit din mii de muguri
Lumina soarelui l-a arborat.
Un tricolor de flori în toul verii,
În fire cu mireasma lutului
Și cu tăria veșnică a mierii
A izbucnit cu patimă fierbinte
Și-n unduire asemenea graiului, că sînt
Copilul României imi aduce-aminte.
În dulcele lui freamăt de culoare
Văd tresărînd tulpinele aproape vii
Tulpini de flori, tulpini solare
Care-l aduc pe umeri din vecii.
Zumzet de-albine-aud în el ca niște
Fire de tort ce-ar suna-mpletite
În toate cele trei culori profunde
Și-o ciocircire-n zări, deasupra lui,
Se vede ca o stemă de oriunde.
Trec pînă-n suflet cufundat în dor
Drumeț prin lume și locuitor.
În miezul patriei, ca-ntr-un văzduh,
Mă mistui și mă dăruie tuturor
Pin-la epuizare, pin-la duh
Ca florile acestui tricolor.
Oh, da fără-ndoială, fără asfințit
Va trebui să merg descoperit
Și sufletul cu demnitate să mi-l port
De parcă-aș fi
Lancea drapelului ce-a răsărit.

Ion Chiriac

PREZENȚA OMULUI

Proba supremă a măiestriei unui artist rămîne preocuparea pentru om, exprimarea problematicii lui complexe și contradictorii. Această preocupare se lasă citită uneori direct, în fizionimii picturale și în descrierile clare, în portrete literare, alteori este tănuțită dincolo de trăsăturile subtile ale daltei sau ale penelului. Nu toate genurile și speciile artei obiectivează la fel, figurativ, preocuparea pentru uman. Muzica, arhitectura, artele decorative și cele mai recente forme industriale, o fac la un mod funcțional — abstract.

Pentru artele figurative propriu-zise, demonstrațiile clasice, renaștiste și romantice, realismul de la Balzac și Courbet încoace, constituie trepte, copleșitor de înalte și masive, ale adevărului că figura umană rămîne universul plastic cel mai bogat, și mai subtil, pentru a exprima o atitudine spirituală, o stare a conștiinței sociale.

Puternică este tradiția figurativului în școala ieșeană de pictură, în care excelează linia lui Ștefan Dimitrescu, Nicolae Tonitza care împreună cu Fr. Sîrto și Oscar Han au constituit, în 1926, grupul celor 4. Apoi Octav Băncilă și elevii lui rămîn un exemplu elocvent de uamanism concret-is-

toric, atașat marilor dezbateri social-politice ale timpului, de partea celor mulți. Pictural, umanizarea se poate produce și în peisaj, ca la Victor Mihăilescu Craiu, sau în tratarea subiectivă a florilor, dar un loc central în preocupările plastice actuale îl ocupă portretul și problematica lui adîncă.

Tocmai de aceea pictorii și sculptorii, continuatori consecvenți ai marilor tradiții umaniste, au recunoscut în Tezele Comitetului Central al P.C.R. pentru Congresul al X-lea al partidului exprimarea deplină a propriilor năzuințe pentru „introducerea în artă și literatură a acestui univers omenesc inedit pe care îl oferă socialismul”, problemele fundamentale ale existenței omului în noua societate. Pentru artiștii talentați ai zilelor noastre, omul și problemele lui multiple alcătuiesc miezul imagini noului, „constituie o condiție hotărîtoare a valorii și trîniciei artei noastre”.

Portretele de muncitori ale lui Corneliu Ștefanache, încă neegalată de tinerii săi elevi. Fără a fi compuse în mari grupuri alegorice, într-o ritmică retorică a mulțimilor, vorbesc despre abnegația demnă și dirză a clasei muncitoare, căreia România îi datorează, în primul rînd, mersul înainte, neabătut,

pe calea revoluționară îndrăcită de avangarda sa. De mare expresivitate plastică m' se par și unele din compozițiile lui Eugen Ștefan Bouscă, în care vrtejul de ființe omenesti sfredelște pămîntul șantierelor naționale, ridică, parcă prin prelungirea propriei ființe, barajul de la Bicăz.

Ion Irimescu concepînd, nu de mult, marea statuie a lui Brâncuși, a ridicat, de fapt, un adevărat monument genului popular românesc, nu atît un portret de strictă individualizare, cît un elogiu mării arte anonime, spiritualității țărănilor români.

Știu că unii pictori și sculptori consideră desuetă fidelitatea față de modelul uman. Ei pledează pentru portrete generice, sau pentru stilizări care merg pînă la dizolvarea omului real într-o stare de spirit a decorativului. Aceste cerințe și tendințe sînt firești numai în artele decorative ori în cele destinate esteticii industriale, ori armonizării spațiului construit. Referindu-se la urbanism și la nevoia de ornamental în industria modernă, Giulio Carlo Argon, un mare cunoscător al genului și al artei contemporane în ansamblu, spunea că „întoarcerea la figurativ este de neconceput în pictura contemporană”. Cîtînd aceste cuvinte în pagi-

nile „României literare”, unde a fost notat interviul, la începutul acestui an, m-am gîndit că marele pictor Siqueiros contrazice categoric afirmația abstractă prin opera realizată la Universitatea din Mexico, sau la marea stație, dominat de fresca pe cît de fantastică pe atît de bogat figurativă. Desigur, în marile aglomerații urbane, în locurile unde circulația complicată și vitezele mari sau încordarea muncii industriale impun, elementul decorativ se cere a fi purificat de figuri și tensiuni dramatice, devenind liniștitor, pentru a nu distrage atenția. Există într-adevăr genuri de artă și de estetică industrială (în ergonomie lucrul pare evident, demonstrat), unde figura umană nu poate fi prezentată direct, figurativ nu-și are locul. Dar această realitate a unor genuri de artă peisagistică, decorativă, industrială etc. nu poate fi absolutizată, nu poate fi impusă ca regulă, interioarelor intime, școlilor, instituțiilor de cultură și artă, pietelor civice. Absolutizările abstracte, lipsite de conținut, de relația cu realitatea multiplă și diversă a epocii, sînt dăunătoare în estetică, ele tîin de un

Radu Negru

(Continuare în pag. a 5-a)

jurnal MOMENT ISTORIC

(urmare din pag. 1)

lui sint, si trebuie să fie, ale omului de litere, dar și ale cetățeanului din această țară, urmaș al unei anume istorii, spectator și erou al unei anumite realități ce încorporează în ea trăsături unice, numai în această țară — România, numai acestor oameni — românilor.

Cum era și normal, literatura și-a avut la Congres, locul ei de seamă, s-a bucurat de toată atenția, ca factor important ce acționează asupra omului, asupra întregii societăți. Nu poți înregistra decât cu satisfacție atât aprecierile pozitive pe care secretarul general al Partidului le-a făcut cu privire la literatură, cât și observațiile și îndemnul pe care ni l-a adresat nouă, slujitorilor artei, de la înalta tribună a Congresului.

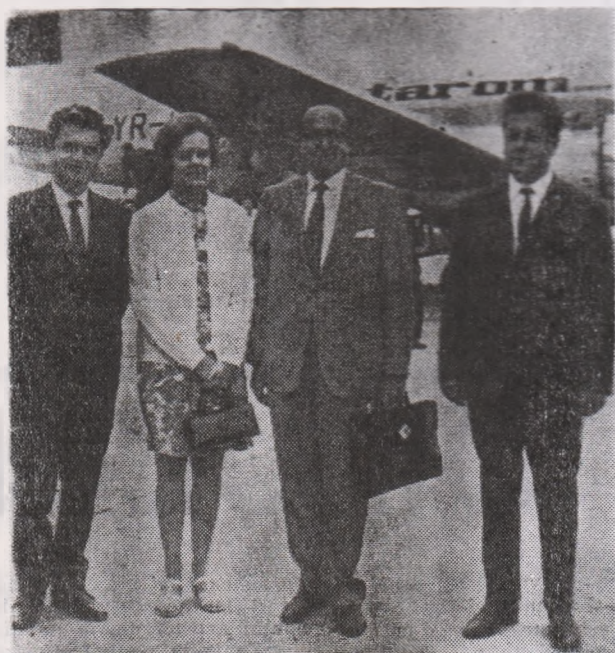
Scritorul din totdeauna, dar mai ales cel contemporan, nu-și poate justifica existența sa de om al literelor decât prin cărți, prin cărți de o înaltă valoare artistică, în care să se audă acel sunet specific poporului respectiv ceea ce este esențial în timpul său. Personal, scriu pentru cititor și cred că nu există conținut care să nu spere ca paginile sale să fie înțelese în esența lor, ca ele să pătrundă adică în conștiința maselor, să nu

incerce a-și influența, după puterea sa de creație, cititorii, de a sluji această patrie.

Nuanțată, analiza făcută literaturii în Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, reprezintă un prilej de meditație asupra scrisului nostru. Secretarul general al partidului ne îndeamnă pe noi, scriitorii să redăm „prin graiul minunat al artei” freamătul creator al poporului, care transformă prin munca sa eroică înfățișarea țării, se transformă pe sine însuși. Văd în aceste cuvinte marea noastră răspundere și prețuirea pe care Partidul o acordă nobilei profesii de scriitor. Ca membri ai acestui partid, ca fii ai acestui popor, avem datoria să răspundem cu strălucite cărți, avem datoria să înfățișăm realitatea din jurul nostru, așa cum ne învață partidul, „atât cu lumina, cât și cu umbrele ei”. Numai astfel ne vom putea justifica existența noastră de scriitori, de cetățeni ai României Socialiste, numai astfel vom putea să cinștim strălucite exemple ale trecutului, continuându-le noi în sine strălucit.

Așa cum se spunea și altădată, literatura nu se poate planifica, realizările ei nu se pot măsura cu precizie, dar angajamentul nostru este sfânt, este permanent; să slujim Partidul și slujim Patria.

SEMINARUL O.N.U.

A sosit la Iași, pentru a participa la lucrările Seminarului O.N.U. privind „Efectele dezvoltării științei și tehnicii asupra vieții femeii”. Dl. Marc Schreiber, Directorul Diviziei drepturilor omului din cadrul Secretariatului general al O.N.U. (Relatări amănunțite în numărul viitor al revistei noastre.)

SĂRBĂTOARE LA DURĂU

Miine va avea loc la Durău Sărbătoarea Muntelui Ceahlău, organizată din inițiativa Comitetului de Cultură și Artă al Județului Neamț. Vor evolua formații artistice (coruri, echipe de dansuri, grupuri vocale, formații de fluitări și buctumași, soliști de muzică populară), vor avea loc demonstrații sportive și concursuri distractive, se va deschide un tirg al produselor de artă populară. Remarcăm în mod deosebit deschiderea expoziției de artă plastică Iulia Hălăuceșcu, precum și a celeia permanente de etnografie din Durău.

„PAGINI DUNĂRENE”

Un volum de-a dreptul impresionant prin proporții (320 de pagini) a editat recent Casa Județeană a Creației Populare Galați: „Pagini Dunărene”. De fapt, „receptiv” e un fel de a spune: pe pagina de titlu scrie... 1968, iar cartea am primit-o în toată 1969! Explicația? Mister! Dincolo de acest amănunt la urma urmei nesemnificativ, să consemnăm numărul bogat (circa 50 de autori) și divers: versuri, proză, fișe de istorie literară, debuturi, reportaje. Citeva lucrări depășesc fără dificultate stacheta fixată de obicei în dreptul inscripției „interesant” și nu putem decât regreta faptul că acest volum va împărți, probabil, soarta tuturor tipăriturilor editate de Casele de creație, lipsite de posibilitatea ieșirii „la față de cortină” și condamnate la o circulație intermiată pe bunăvoință, inspirație de moment și, ades, pură întâmplare.

„TRIBUNA”

În contextul prozei din săptămîna precedentă, ne-a reținut atenția fragmentul de roman publicat de Augustin Buzura în Tribuna. Autorul se salvează din pericolul în care ajung mulți colegi de breaslă, în ceea ce privește notația psihologică alambicată și, anume realizări de inventare de reacții sufletești, fără ca acestea să se conjuge în vreo imagine care să constituie un dat elementar al cunoașterii. Buzura are intuiția substituirilor de destine, încît se simte mereu plăcerea pentru aventură și problematică. De aceea, mecanismele narațiunii pun în mișcare uriașe conglomerate de limbaj amorț, care recaptă culoare numai atunci cînd sînt percepute în dimensiune. Se înțelege că autorul, fiind probabil la această profiere plastică a secvențelor, va trebui să aibă ochiul bine format pentru dozarea tuturor aliajelor ce intră în compoziție. Mă gîndesc în primul rînd la replicile personajelor și, mai ales, la meditațiile acestora, care, din dorința legitimă de autocunoaștere, se banalizează uneori în lamentații melodramatice, pasiștii arhicunoscutu formule existențiale. Paginile literare ale revistei sînt reprezentate, la sectorul critic, printre-a cronică inteligentă, bine formulată, cu argumente solide, dar cam laudată, a lui Domițian Cereșanu. Am regretat acest fapt, deși el nu transpune decât foarte vag, pentru că un volum ca Proza poezilor de Virgil Ardeleanu, autor apreciat de cititorii, se poate recomanda, dacă nu de la sine, în orice caz cu sobrietate. Reținem apoi rubrica Lecturi, unde semnează T. Tîhan și Valentin Tașcu, ca și

un articol despre Peter Weiss, pe ultima pagină, de dr. Claus Hammer despre „teatrul documentar”. Se înțelege că și de data aceasta revista excelează în ilustrațiile de la Calediscop. La Opinii, Aurel Sasu semnează un articol intitulat Existența personajului literar, prețert nu atât pentru opinii proprii, cît pentru încolonarea mai mult sau mai puțin potrivită de nume străine.

N. Irimescu

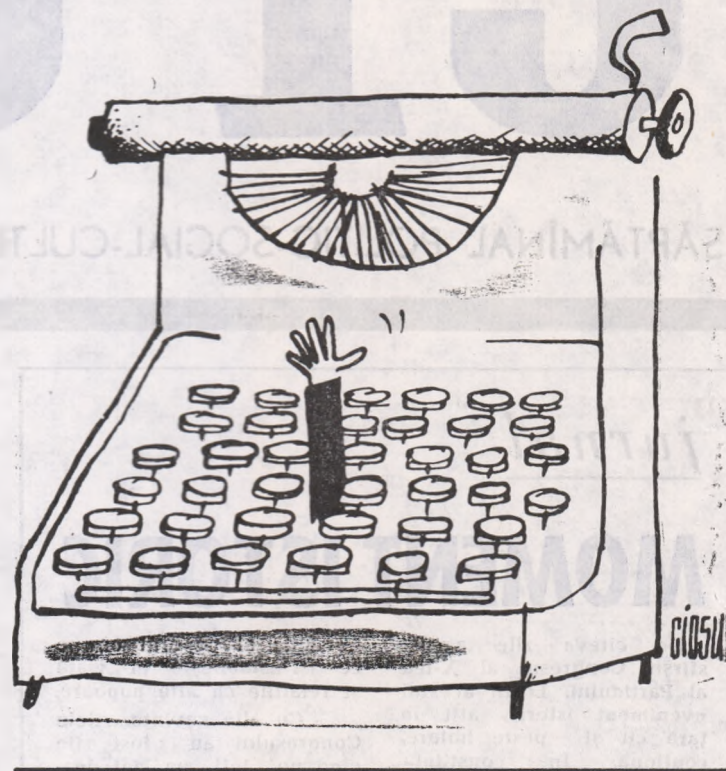
SATYRICON

LECTURI PENTRU VACANȚĂ

Pentru vacanța de vară se recomandă lecturi bine sterilizate și selecționate a căror fabricație în serie este asigurată de către edituri și redacții încă din timpul sezonului rece. Consultînd pe cei mai reputați critici literari și mondeni de la șapte reviste de cultură, patru de literatură și artă, două de artă și literatură, trei de copii, patru de tineri copii și adulți, două de femei (cu și fără copii), precum și de la prestigioase reviste de literatură pură cu apariție lunară și staționare anuală în chioșcuri și unități ale cooperativei de consum, detectînd direcția dezvoltării gusturilor în marile capitale europene, frunzărînd pînă la epuizare publicațiile de mare tiraj ce apar în aceste localități, jefînd, în fine, energia, timp și bani pe altarul bunei dispoziții obligatorii în perioada concediului legal, am alcătuit pentru cititorii noștri următorul îndreptar:

— La mare, doamne elegante poartă în timpul zilei colecția „Aventura”, seria cu coperte cafenii asortată la bronzul pielei. Seara, aceeași colecție cu coperte albastre evocă seninul mirific al litoralului. Pentru toată lumea se recomandă lectura pasionantului volum „Cura de soare la mare” aflat la a XX-a ediție revizuită și adăugită dar nedistins încă (sperăm că este doar o regretabilă scăpare) cu nici unul din premiile revistelor literare. La plajă, un exemplar din „Urzica” poate fi folosit ca un excelent înlocuitor al soluțiilor antisolar, asigurînd bronzarea uniformă și treptată a corpului și evitînd insolajia care se știe cît este de periculoasă; condiția principală: utilizarea publicației să se facă fără idei preconcepute sau pretenții exagerate de umor. Acesta din urmă poate fi găsit în paginile „Tomisului”, alături de alte sfaturi și îndrumări igienice de specialitate, publicația fiind gîndită, scrisă, bronzată, corectată, tipărită și citită exclusiv pe frumosul nostru litoral. În combaterea urmărilor nefaste ale razelor ultraviolete, lectura operel din tinerete a poetului Radu Cărmăneș intitulată „Noi și soarele” este foarte utilă — cum volumul, probabil, s-a epuizat, reîmpărțirea lui într-o ediție specială pe hîrtie biblia, cu ilustrații în text și o colecție de fotografii în culori ale autorului (facem cuvenita sugestie editurii, n.r.) ar bucura nespuse masele de cititoare și cititori. Pescarilor amatori, dornici să afle cum un pește se poate foarte ușor congela lîngă insulele Spitzberg și decongela cu mijloacele cele mai simple și la îndemîna oricui, într-o proză absurdă de Cicerone Cernegura, vor citi „Cazul Argentin”.

La munte, se poate în sfîrșit studia în liniște și reculegere serialul „Turnul Babel”, urmărînd subțiriștii și prelungirile aluziilor cu oarecare șanse de a le descifra. Lectura acestei scri-

par lui-même

GEO DUMITRESCU

eri, care atestă încă o dată calitatea de caricaturist a autorului, poate fi combinată, spre convingere, cu răsfoirea albumului „Din fotoliul 13”. Cărțile de critică și istorie literară se exclud de la sîne de pe lista recomandărilor noastre. În așteptarea monumentală lucrări semnate de I. Negoitescu, operă cu adevărat relaxantă la toate nivelele de sindrom astenic. Versurile poezilor tipăriți în colecția „Lucașfăruș” sînt cît se poate de potrivite în stațiunile cu izvoare termale și curative, evenualele alergii putînd fi combătute cu mijloace adecvate. Tradiționalele plimbări prin coridri inverziti în tovărășia unei cărți de poezie, au farmecul lor special cu condiția ca — în spiritul indicațiilor Direcției Forestiere — să nu se introducă în acele locuri versuri incandescente de Nichita Stănescu și Adrian Păunescu sau titluri primedioase precum „Întreținerea focului”. Pe lîngă „Urzica”, publicație ce își găsește utilitatea și în mediul ozonat al înălțimilor, ea prilejuind aici o analiză existențială a hazului irezistibil produs de ospătari, taxatori, frizeri, cofaori și conducători auto prinși în flagrant delict de neconștiințozitate în serviciu, se mai pot citi regulat publicațiile „Amfiteatrul”, „Magazin”, „Cinema” chiar și „Arici Pogonici”, știindu-se dintr-o îndelungată experiență că zilele de concediu la munte trec repede.

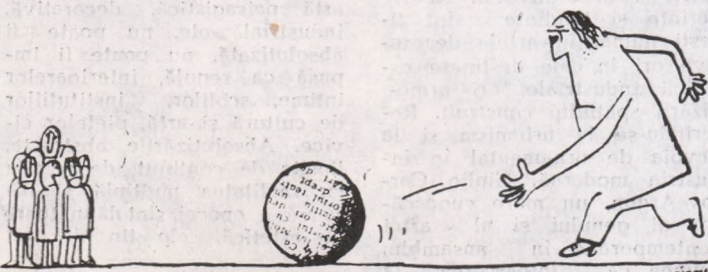
În excursie, deoarece călătorul îi stă bine cu drumul, se vor citi cu precădere excelențele ghiduri O.N.T. și meniurile restaurantelor de pe parcurs, agrementîndu-le din popas în popas, cu un interviu autoilustrat din „România literară”, cu un pamflet de Eugen Barbu sau cu rubrica „Satyricon”, toate avînd proprietatea de a ține trează vigilența atât de necesară a drumului. Un bun roman polișt de Haralamb Zinec, poate umple timpul în mod plăcut, dar, pentru orice eventualitate, se vor prefera cîteva scurte proze de Tepeneag preparate în condiment oniric. (Reclamațiile se primesc în termen de 30 de zile după care cititorii pierd dreptul la despăgubiri).

C. Isac

G. Pruteanu

sport

SESAM, DESCHIDE-TE!

Desene de Const. CIOȘU

Mă tem că ne temem de sport. Te rog să recunoști, stimate tovarășe referent, inginer, tehnician, profesor, strungar, doctor, scriitor, contabil (etc. etc.), cînd ai atîns ultima oară o minge, cînd ai alergat și pentru alte motive decît prinderea tramvaiului, de cînd n-ai mai atîns o țachetă, de cînd... de cînd... Stimate tovarășe referent, inginer, scriitor (etc. etc.), vina este și a duminicilor, vina este și a... da, să nu rîzi: a televiziunii! Ne-a dus stadionul în casă și, ca în povestea cu Ali-Baba, în loc să proptim umărul în ușa, acum doar rostim din virful buzelor „Sesam, deschide-te!” O bună parte din „microbiști” au devenit „tele-microbiști”: duminică după-amiază își pun coiful din

ziar (de l atmosfera!) își pregătesc o strachină cu semînțe de boston tăvălite prin sare de Cacică, trag fotoliul cel moale în fața dreptunghiului luminoscent, iau motanul în brațe și se-apucă să-l critice acru pe Neacșu (Bă! Trosnorule!), convînși că se află în inima disputei sportive de pe gazon, convînși că au închinat o după-amiază sportului. Ași! Nimic mai antisport decît lincezeala între patru pereți, cu storurile trase și ochii mișcați... Mai există, apoi, prejudecata potrivit căreia pentru a practica sportul sînt necesare cine știe ce colosale înzestrări în materie de echipament: rachete de tenis musai englezești, ghete de fotbal ADIDAS, ceremonia echipării și dezecipării constituindu-se ca momente aparte, de virf, în protocolul orelor consacrate întine-

rării mușchilor și plămînilor și arterelor. După cum există și altă prejudecată, mai stupidă, traductibilă prin imposibila expresie „nu cadrează”: cîcă „sîntem oameni serioși, ce-i cu alunecările acestea în copilărie? E de-a dreptul rușinos să alergi la 30 de ani, după o mîngie” — afirmă unii, ferm hotărîți să nu se desprîndă (doamne ferește!) de condiția șlefuitorului de scaune. Și laca așa, încet-încet, ajungem să gîfim după a șaptea treaptă și să jinduim împachetări cu nămol, acuzînd metehne la nu știu care coastă, taman la vîrsta la care sir Mathews gusta din plin delicia efortului dezlîntuit.

M. R. I.

P.S. Am primit o carte neașteptat de interesantă: se intitulă „I se spune

profesorul” și (nu-mi explic de ce) a apărut în editura... militară! Doar pentru motivul că marele Constantin a jucat la C.C.A. După opinia subsemnatului, această carte, pe care „profesorul” o merită din plin, este exact genul de lucrări care lipsesc literaturii noastre sportive și pe care, evident, m-aș fi așteptat să găsec emblemă Editurii C.N.E.F.S. Nu pot să cred decît că Marluș Popescu (pentru rațiunile pe care deocamdată nu le deslușesc) a preferat să ofere manuscrisul unei alte edituri. Dar, evident, lucrul care interesează acum în primul rînd este acela că o bună carte despre sport și sportivii se găsește în librării.

Prelejiută de prezența în Iași a participanților la Seminarul O.N.U. (relatări asupra lucrărilor Seminarului pot fi citite în pag. a XII-a a revistei), ancheta internațională inițiată de „CRONICA” își propune să reflecteze opinii cu privire la condiția femeii în secolul XX. Intrebările revistei s-au referit la activitatea organizațiilor centrale și regionale de femei, la modul în care bărbații privesc integrarea activă a femeii în viața socială, economică și politică, la efectele dezvoltării științei și tehnicii asupra vieții femeii ș.m.a.

Au avut amabilitatea să participe la ancheta internațională a revistei „CRONICA”: H. Ar. Ilieva, candidată în științe economice (Bulgaria), Marcelle Devaud, reprezentantă în Consiliul economic și social (Franța), Michael Fogarty, Director al Institutului de cercetări economice și sociale, A. Fogarty, ziaristă (Irlanda), Kirsten Rudfeld, Director adjunct în Ministerul Muncii, (Danemarca), dr. Vida Cok, de la Institutul de drept comparat din Belgrad (Iugoslavia), d-na McGillicuddy, președinta secțiunii americane a Asociației Internaționale „Joana d'Arc”, conf. dr. ing. Mariana Beliş, Elvira Cinca, consilier al ministrului pentru problemele tineretului (România).

PREZENȚA ORGANIZAȚIILOR DE FEMEII ÎN VIAȚA SOCIALĂ

D-na Kirsten Rudfeld: Majoritatea organizațiilor feministe din Danemarca sînt reprezentate în Consiliul Național al femeilor daneze. Mi-e imposibil să menționez toate organizațiile de femei din țara mea, deoarece, după cum se știe, în Danemarca există un deosebit apetit pentru diferite moduri de organizare în asociații, societăți etc. Aș menționa drept cea mai importantă, Asociația femeilor daneze, care posedă filiale locale și care este preocupată în mod deosebit de problema egalității între sexe.

D-na H. Ar. Ilieva: În Bulgaria, există Comitetul femeilor bulgare, reprezentînd conducerea centrală a mișcării feminine, precum și sfaturi regionale ale mișcării feminine. În afară de acestea, sindicatele au o comisie centrală feminină și comisii feminine create în fiecare întreprindere și instituție, unde se alege un comitet sindical. Aceste organizații apără interesele femeilor și urmăresc îndeplinirea tuturor măsurilor guvernamentale referitoare la femeie (grija față de munca femeii, față de maternitate etc.).

Dr. Michael Fogarty: Și în Irlanda sînt foarte multe asociații de femei. Aș menționa, între altele: Asociația țăranilor irlandeze, Asociația gospodinelor irlandeze, Congresul irlandez al sindicalistelor.

D-na Fogarty: Pe lângă Asociațiile menționate de sotul meu, aș mai aminti diferite organizații existente în Irlanda și care își propun să adune în jurul lor femeile absolvente ale unor Institute de învățămînt superior, precum și... „femei de afaceri” (după cum se vede, sintagma „om de afaceri” poate deveni, în secolul nostru, și... „femeie de afaceri” — „business-women”). Deși foarte active, organizațiile de femei au o influență destul de modestă în viața socială și politică a țării.

D-l Fogarty: Există femei — lideri în Congresul Sindicatelor irlandeze (ca, de ex. d-na E. Owens), dar, cu toate acestea, nu se poate vorbi de o activitate reciproc susținută a organizațiilor de femei și a sindicatelor, capabilă să influențeze deciziile politice sau sociale — poate pentru motivul că aceste forme de colaborare se găsesc abia într-o fază de început.

D-na dr. Vida Cok: În țara noastră, există Conferința pentru activitatea socială a femeilor din Iugoslavia. Nu este vorba de o organizație în sensul clasic al cuvîntului, neavînd membri individuali. Ea reprezintă o tribună socială a cărei prezență se face simțită de la nivelul comunei pînă la cel al republicii noastre federale. La toate nivelele, Conferința este orientată în direcția studierii condiției sociale a femeii.

D-na Marcelle Devaud: În Franța, există numeroase asociații feminine — unele cu caracter național, altele — atașate unei organizații internaționale; cele dintîi se ocupă în mod special de formația civică, celelalte — de probleme culturale și sociale, iar altele, în fine, grupează femei cu activități profesionale înrudite.

D-na McGillicuddy: Organizațiile de femei din S.U.A. sînt neguvernamentale.

După cum se vede, există o deosebită varietate în modul de organizare a activității femeilor din diferite țări, ceea ce atrage după sine, bineînțeles, și o atitudine oficială diferențiată față de respectivele organizații. În legătură cu această problemă, participantele la discuția inițiată de revista „Cronica” au declarat:

D-l Fogarty: Atitudinea guvernului irlandez față de organizațiile de femei este, în general, binevoitoare, fără a însemna însă că li se acordă o atenție specială. Cred că interesul oficial ar crește în mai mare măsură dacă organizațiile în discuție ar fi mai militante și mai unite.

ANCHETA INTERNAȚIONALĂ A REVISTEI „CRONICA”

FEMEIA în secolul XX

D-na Kirsten Rudfeld: În 1965, guvernul danez a constituit o Comisie specială menită să dezbătă condiția femeii în societate. În această comisie, sînt reprezentate toate organizațiile de femei.

D-na H. Ar. Ilieva: Guvernul bulgar are o atitudine pozitivă față de aceste organizații. Comitetul femeilor bulgare a primit funcții de control și inițiative legislative.

D-na Marcelle Devaud: Organizațiile noastre sînt recunoscute de guvern în conformitate cu prevederile legii libertății de asociere din 1882. Consider că această recunoaștere se datorește și faptului că organizațiile de femei din Franța aduc reale servicii colectivității.

D-na McGillicuddy: Organizațiile de femei din S.U.A. fiind neguvernamentale, nu se poate vorbi despre o anume poziție oficială față de ele.

D-na Vida Cok: Consider că atitudinea guvernului nostru față de mișcarea feministă a fost și va fi întotdeauna pozitivă.

D-na Fogarty: Imi face impresia că, la noi, femeile sînt privite ca o forță politică potențială care încă nu și-a dezvoltat în întregime disponibilitățile.

BĂRBAȚII DESPRE... TENDINȚA FEMEII DE A SE ÎNCADRA ACTIV ÎN VIAȚA SOCIALĂ

Conf. ing. dr. Mariana Beliş (România): După o perioadă de reticență și neîncredere, bărbații au început să se convingă progresiv de posibilitatea și capacitatea de muncă a femeii. În cadrul Seminarului O.N.U., am avut satisfacția să aud cîțiva bărbați spunînd: „Constat că, de multe ori, femeile sînt mai conștiincioase și mai disciplinate decît bărbații, iar rezultatele muncii lor nu sînt cu nimic mai prejos”. Desigur că acesta este doar un început și am convingerea că, pe măsură ce femeile vor deveni mai conștiente de posibilitățile lor creatoare, se vor impune și vor cuceri încrederea și prețuirea totală.

D-na McGillicuddy: Integrarea femeilor este un fapt de viață. El este acceptat, de unii oameni, cu entuziasm, de alții cu toleranță, de cîțiva cu... resentimente. Tinerii sînt cei care iau situația ca atare.

D-l Fogarty: Irlanda are o puternică tradiție a muncilor separate pentru bărbați și femei. Diferențierea se pierde lent, în special în rîndul tineretului instruit. În ceea ce privește remunerația egală, sindicatele militează pentru înfăptuirea acestui deziderat. Opinia oficială acceptă ideea remunerației egale, dar, în mare măsură, aceasta este o... ironie englezescă!

D-na Kirsten Rudfeld: Mă tem că bărbații acceptă integrarea activă a femeii în viața socială doar în... declarațiile publice!

D-na H. Ar. Ilieva: Din datele anchetelor sociologice, se poate observa, cu unele rezerve, recunoașterea influențelor pozitive ale noii poziții a femeii față de bărbat.

D-na Marcelle Devaud: E greu de dat un răspuns global la această întrebare. Ca în toate țările lumii, numeroși bărbați reacționează ostil la promovarea reală a femeii; alții, dimpotrivă, privesc favorabil noua evoluție a femeii, socotînd-o un fericit sprijin pentru lumea întregă. Părerea din urmă nu ne e indiferentă!

D-na Vida Cok: În general, bărbații aprobă această tendință, o susțin uneori, dar, în anumite împrejurări, în special în regiunile mai puțin dezvoltate, ei au opinii... contrare!

INFLUENȚA DEZVOLTĂRII ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII ASUPRA VIEȚII FEMEII

D-na McGillicuddy: Bineînțeles, există și efecte pozitive și efecte negative. Sarcina noastră este să anticipăm și, eventual, să evităm posibilele efecte negative.

D-na H. Ar. Ilieva: Așteptăm ca dezvoltarea tehnicii și științei să ducă la o nouă separare a muncii între sexe, la crearea noilor posibilități de antrenare a femeii în funcții sociale mai înalte. Aceasta reprezintă o cerință de ridicare a nivelului de instruire și calificare a femeii.

D-na Marcelle Devaud: Știința și tehnica au deschis femeii un mare număr de posibilități și preocupări noi, diversificate, pe lângă aceea, zilnică, a menajului... au stimulat tinerele fete să-și continue studiile școlare și să-și întreprindă, în mod real, formația profesională.

D-na Kirsten Rudfeld: Dezvoltarea tehnico-științifică a transformat Danemarca dintr-o țară care, la începutul secolului, avea 60 la sută din populație ocupată în agricultură, într-una în care, astăzi, doar 15 la sută este legată de agricultură. Această transformare a determinat și schimbarea condiției femeii, care, din nevestă de țăran, ocupată exclusiv cu treburile casei, a devenit orășeană, adesea atrasă în muncii extracase. Consider că dezvoltarea ulterioară a industriei va ameliora starea femeii, permițîndu-i să ocupe funcții în administrație și industrie.

D-na Vida Cok: În general, pozitivă.

D-na Elvira Cinca: Cred că dezvoltarea științei și tehnicii influențează în aceeași măsură munca și viața tuturor membrilor societății, indiferent de sex. Trebuie să menționăm, însă, că apariția a noi ramuri ale industriei moderne a creat largi posibilități, mai ales tinerelor fete, pentru a se califica în meserii noi, capabile să le pună în valoare disponibilitățile psiho-motrice, meticulozitatea, interesul lor pentru producerea unor obiecte de mare finețe. Ramurile tehnicii care implică o înaltă mecanizare și automatizare (electronica, construcția aparatelor de măsură și control etc.) au atras un mare număr de femei. Poate s-ar putea spune chiar că era electronicii este și era femeii!...

ÎNTREBARE FULGER: CUM VEDEȚI ATRIBUȚIILE CASNICE ALE BĂRBATULUI?

D-na McGillicuddy: Soții sînt parteneri egali. Cînd și bărbatul și femeia lucrează în afara casei și contribuie financiar la prosperitatea ei, de ce să nu fie, în mod egal, obligați să-și aducă partea de contribuție și în... interiorul locuinței?!

D-na Kirsten Rudfeld: Aș spune că, în căsătoriile fără copii, fiecare soț trebuie să se îngrijească în mod individual. Cînd intervin copiii, bineînțeles că atribuțiile mamei sînt mai mari, dar aici apare și necesitatea ca soțul să se întreprindă activ în munca dificilă de creștere și educare a copilului. Chiar și la veghea de noapte în camera copiilor!

D-na Marcelle Devaud: Sînt atribuții ce nu se pot înscrie într-un cod. Apartin, cred, exclusiv hotărîrilor fiecărui cuplu familial. Mi se pare fericită, pentru întreaga familie, participarea cu precădere a bărbatului la educarea copiilor.

D-na H. Ar. Ilieva: Eu împărtășesc părerea după care trebuie să aibă loc o diviziune în cooperarea casnică a muncii, bărbatul urmînd să execute jumătate din muncile casnice. Nu văd, totuși, în aceasta, principala soluție a facilitării muncii femeii...

D-na Fogarty: Muncă egală, dar nu în mod necesar identică. Diviziunea exactă a muncii soților trebuie să depindă de interesele și situația fiecărei familii în parte.

D-na Vida Cok: Trebuie să milităm pentru a desființa teoria potrivit căreia există munci casnice „rezervate” exclusiv femeii.

Redacția menționează faptul că răspunsurile participanților la această anchetă reprezintă exclusiv opinii personale. Ancheta noastră și-a propus să înfățișeze doar diversitatea și varietatea opiniilor, multitudinea punctelor de vedere ce pot caracteriza, pînă la un punct, dezbaterile privind condiția femeii în secolul XX.

Anchetă realizată de:

DOINA FLOREA
AL. PASCU
RADU SUCEVEANU

Participante la seminarul ONU de la Iași

CURIER

Inchinată Congresului al X-lea al Partidului și celei de-a 25-a aniversări a eliberării patriei, expoziția de artă plastică din sala Victoria înconunează strădanile de creație ale tuturor generațiilor de artiști din Iași. Intr-un anume fel, este o retrospectivă a generațiilor, care în anii socialismului și-au ingemnat forțele, pentru a făuri opere care să reflecte măreția și frumusețea prezentului.

Nu e vorba însă de lucrări vechi, ci de un mare număr de compoziții, peisaje, portrete, sculpturi, așez elaborate în cinstea acestui august jubilar.

Sînt peste 150 de lucrări, dispuse pe o șimeză în care varietatea stilurilor, a modurilor de tratare, a răsunde tuturor preferințelor publicului.

PATOS CARPATIN

Redus obligatoriu la cele două dimensiuni ale cadrului plastic, peisajul transpus nu poate să și-o piardă de a treia, mai bine zis depește de pictor ca să nu și-o piardă. Interpretarea cromatică a acelor virtuți care-l rețin pe artist operează pe parcurs o subtilă mutație reciprocă. E o consonanță care poate merge pînă la ajințită de contopire atunci cînd, în prealabil, în suietul artistului rezidă valențele respective. Am impresia că această afinitate se stabilește începînd de la cea de a treia dimensiune, sugerarea spațiului impunînd artistului necesitatea crederii unei arhitecturi structurale proprii.

„Eu creez o realitate care nu există fiindcă nu seamănă cu realitatea. Dar creez o realitate tot așa de adevărată ca cea cunoscută de toți”, s-a mărturisit marele N. Luchian prietenului său Virgil Cioflec.

Avem un Balce al lui Tonitza, după cum un Tonitza al Balceului, chiar atunci cînd pictează condurii în brază; o toamnă moldovenească a lui Mihăilescu-Craiu, însă concomitent o melancolie în tonalități de pădure incendiată vegetal în tot ce pictează Craiu...

Avem un peisaj carpatin al Iuliei Hălăușescu și parcă aceea gravitate logodită cu patosul în tot ce iese de sub penelul acestei artiste, chiar atunci cînd îl interpretează pe Blaga, sau mai ales atunci.

Vlahuță, Hogaș, Sadoveanu au surprins fiecare din unghiul său acest patos al Carpaților moldoveni; Aurel Băeșu le-a pictat dulceața dinspre dealuri, vînd vibrații orizontale; Căldrău și Rădulescu, mai recent, au predănat nemioșca rotundă; Iulia Hălăușescu se dovedește însă rapsodal semețiilor verticale și al spațiului exprimat prin legendă și baladă.

Tehnica ei vișuroasă, gestul sigur, bărbătesc aproape, care sugerează bucuria frustrată, sinceritatea expresiei ca un aer tare de îndăntimi, totul e montat în pictura ei dominată de natură. O asemenea pictură nu poate aduce nici un fel de jertfă pe altarul model, ea rămîne sobră ca și spațiul etnografic din care descinde, cu emoții decantate reținute în culoare și cu o gîndire plastică ce amalgamează realitatea hidrocentralilor cu legendele bistrifite, toate însă văzute la proporții care triumf din cadru.

Iulia Hălăușescu e vizionară în măsura în care visează constructorii acestui eu; e legată de steurile locurilor natale cu rădăcini care o ajută să întinască esențele atunci cînd își construiește realitatea ei, o realitate care îi e caracteristică, pe măsura ei. E vorba deci de un rapsodal la numitorul aspirațiilor noastre pe plan național, decinsă din venecuri de aspru folclor pastoral dar trăind chialul magistral care străbate vîile transhumanțelor.

Gestul ei de a-și expune ultimele „balade cromatice” (din care reproducem o parte în acest număr) în silăstră abstră a Durdului trebuie interpretat drept o întoarcere filială la izvoarele care au purtat-o spre succese în toate țările europene.

AUREL LEON

★

Premile acordate la Festivalul internațional al filmului de la Moscova, 1969, actriței Irina Petrescu pentru rolul interpretat în „Răutăciosul adolescent” și filmului „Tinerete fără bătrînețe” al Elisabetei Bostan, ne prielieuesc un bilanț elocvent pentru ecurile de care s-a bucurat în decurs de două decenii producția cinematografică românească în diverse confruntări internaționale. Să ne amintim deci că, începînd cu anul 1950, au fost distinsse cu premii fil-

mele „Răsuna Valea” (Karlov-Vary, 1950), „Viața Invinge” (Bombay, 1952), „Mitra Cocor” (Karlov-Vary, 1953), „Neptoi gornistului” (Karlov-Vary, 1954), „Valurile Dunării” (Karlov-Vary, 1960), „Setea” (Moscova, 1961), „Lupeni '29” (Moscova, 1963), „Strănuț” (Karlov-Vary, 1964), „La patru pași de infinit” (Mar del Plata, 1964), „Duminică la ora 6” (Acapulco, 1966; Cannes, 1966-1967; Praga, Adelaide, 1966), „Tudor” (Buenos Aires, 1964), „Pădurea spinzuraților” (Cannes, 1965), „Răscăala” (Cannes, 1966), „Neamul soimăreștilor” (Milano, 1964), „Amintiri din copilărie” (Gijon, 1965), „Duminică la ora 6” (Gijon, 1965), „Duminică la ora 6” (1966-1967), „Pădurea spinzuraților” (1965-1966), „Răscăala” (1966-1967), „Haiducii” (1966-1967) realizăm o imagine cuprinzătoare a etapelor străbătute de filmul românesc, cu împliniri în domeniul regiei, interpretării, scenografiei etc.

Sînt argumente în favoarea considerării optimiste a eforturilor creatoare ale cineastilor noștri, cărora avem, desigur, a le reproșa și desule pelucile neconcludente.

ȘANTIER EDITORIAL

Una dintre cele mai complexe figuri de cercetători de artă pe care îi numărăm cultura muzicală este aceea a profesorului George Breazu.

Profesorul Breazu, în exemplara sa străduință și perseverență, preocupat deosebi de luminarea trecutului nostru muzical, își dă în acest domeniu măsura urîndir generoase dar supuse în același timp unei metode de lucru specifice o mului de știință. Ars et scientia spunea latinii; ar fi motto-ul scrierilor lui Breazu, după cum este și chela interesului pe care îl probăm față de orice editare sau reeditare a volumelor sale.

În hotărîrea de a tinări ediții de onere alese, Editura muzicală, predește apariția lucrării Paginilor din istoria muzicii românești, vol. II de George Breazu. Primul volum, apărut acum mai bine de doi ani, reținea într-un impresionant profil peste 800 de nașni, un număr de articole și studii neapărat, desigur nu exhaustiv, un secol și jumătate de cultură muzicală românească. Celd al doilea volum, intructiv mai redus ca pronorții, exinde aria istorică nînd la încercările creștinismului, omîndu-se de muzica traelor, de muzica de cult, urcînd apoi în timp, prin analize atente și asociatii de idei bine încheiate, nînd în vremea noastră, aceea a marcelui Breazu și a evoluției muzicale românești moderne.

De valoare deosebită, probabil și prin faptul că se intră în fluxul informațiilor noastre, socotim studiul „Un muzicant român peste hotare în sec. XIV”, după cum și seria de studii și contribuții dedicate începuturilor de învățămînt muzical în principate. Profesorul Breazu se pronunță asupra temelor pe care le tratează, și expune argumentele, neră caracteristică, pe măsura ei. E vorba deci de un rapsodal la numitorul aspirațiilor noastre pe plan național, decinsă din venecuri de aspru folclor pastoral dar trăind chialul magistral care străbate vîile transhumanțelor.

Un loc special în acest al doilea volum al „Paginilor din istoria muzicii românești” îl ocupă capitolul rezervat „Societății Compozitorilor Români”, antologie de articole de creație și farmec al celui Bucuroși și a aceluși muzic de reum o hămîntă de secol. În același spirit parcurgem contribuțiile „Creația muzicală românească” cea de atunci, din anii 1926-1929 după cum un loc deosebit ocupă două modalități de compozitori, însemnînd cînd note și însemnînd articole de ziar și studii despre George Ștefănescu, Gheorghe Dima, Gheorghe Ciuc, Dimitrie Cuclin, Marian Negrea, Paul Constantin Gheorghe Dumitrescu, etc.

Menționăm și aportul muzicologului Gheorghe Firca, la realizarea acestui volum. În îngrijirea de ediție și sub controlul său științific, această apariție va adăuga, sperăm, un titlu de primă importanță în bibliotecă ortăcută iubitor de muzică românească.

MIRCEA M. ȘTEFĂNESCU

film

TINEREȚE FĂRĂ BĂTRINEȚE

Sentimentul pe care și-l comunică primele secvențe ale filmului „Tinerete fără bătrînețe” este acela al unei încercări de reabilitare a mitului. Încercare pe care nu poți să nu o întinpi cu satisfacție acum, după ce, o vreme, unele filme și majoritatea spectacolelor teatrale pe teme de basm sau povestire ilustrau tendințele modernizante doar sub unicul aspect al demitizării. Parodiade sau excesiv stilizate, gesturile eroilor fabuloși căpătau astfel amuzante dimensiuni domestice sau incerte sensuri filozofice. Dispărea magia fantasticelor proiecții ale imaginației omeștii, rămînd doar un fel de negativ al acestora. Examenului acid al lucidității demitizante nu-i scăpa nici o „eroare de logică” sau „inconsecvență” care să nu fie convertită în umor sau... abisală filozofare.

Drept urmare, se cerea ca universul feeric al basmului să fie reconstituit cu fidelitate, el neputînd ființa decît prin propria sa substanță și în cuprinsul propriilor sale coordonate și convenții. A le anula înseamnă a dizolva în scepticism sau caricatură tezaure de reprezentări ale ființei umane, menite a ipostazia parabolic, la dimensiuni copleșitoare, marile sale aspirații convertite în vis și fantazare. Și poate că termenul de „oniric”, privit cu justificată rezervă din cauza abuzivei sale folosiri într-un restrîns context poetic, s-ar cere pomenit ca o calitate în considerarea modalităților specifice basmului, modalități cu meritorii corespondențe în montarea cinematografică a Elisabetei Bostan.

Intr-adevăr, cele mai izbutite secvențe ale filmului „Tinerete fără bătrînețe” exprimă o pasionată aderență la poezie, la vis, la mirific. Călătoria lui Făt-Frumos spre depărtările altor împărății, întîlnirile cu zina-fată de împărat, cu Moș Vreme, trecerea peste podul-curcubeu, spre împărăția tineretii fără bătrînețe realizează, într-o cromatică bogată și nedesimțită aură poetică, convingătoare imagini de basm. Apariția și dispariția zinei, apoi a oștenilor lui Minciună-Împărat, luxurianta costumației, derutant modificată în cuprinsul uneia și celelește secvențe, exprimă tocmai acest domeniu al visului atotputernic, capabil să anuleze timpul și spațiul și să dea, după plac, felurite, surprinzătoare înfățișări personajelor. De reținut tratarea într-o coloratură autohtonă a peisajului — natural și uman — de la arhitectura atît de pitorească a căsuței în care vine pe lume Făt Frumos și pînă la tablourile coregrafice (totuși, excesiv lungite!) din final, reconstituind, într-o tumultuoasă succesiune de imagini, hieratismul monumental al unor stampe de epocă. De reținut, apoi, ilustrația muzicală, cu acel sugestiv leit-motiv, care însoțește firul povestirii.

Sînt tot atîtea calități care justifică premiul obținut la Festivalul internațional al filmului de la Moscova, 1969, ilustrînd evoluția unui talent cu reale afinități pentru speciile cinematografice destinate cu precădere vîrstei de aur a marilor canoari. Consemnînd succesul real al filmului, vom aminti în același timp faptul că după cum „Amintiri din copilărie” (film premiat la Gijon — Spania) n-a fost scutit de critici, nici „Tinerete fără bătrînețe” nu va fi. Și aceasta, pe bună dreptate. Pentru că, în ciuda calităților sau, mai bine zis, din cauza nearmonizării acestora, filmul suferă din punct de vedere al compoziției și al unității de stil, vîndînd o regretabilă inconsecvență și eterogenitate. Constituită în ansamblu din recuzita unor felurite basme, narațiunea pierde din omogenitate și fluiditate, unele episoade pîrînd oarecum demonstrativ incluse, pentru rotunjirea tematicii. Așa se face că scenariul nu reușește să-și apropie articulațiile simple, firești, ale povestirii (populare sau culte), succesiunea întîmplărilor bizundu-se uneori pe o logică exteroară și nu interioară, cum s-ar fi convenit. Mai lipsește apoi o specifică potențare a conflictului, care se consumă uneori, nespectaculos, (epic, în general, și cinematografic, în special) alături într-o spectaculozitate teatrală (ca în înfruntarea lui Făt Frumos cu Vrăjitoarea) sau ambiguă (ca în episodul cu cheia întepciunii). În afară de aceasta, regia oarecîi își trădează, pe parcursul propriei sa viziune, alternînd secvențe de narațiune cinematografică, cu scene de spectacol quasi-coregrafic, reușite în sine, dar elaborate într-o altă concepție scenică decît restul filmului și spîrgînd, prin acel joc al măștilor (inteligent concepute de Bob Călinescu), unitatea de stil a ansamblului.

În sfîrșit, „duelul” dintre Făt Frumos și fiul împăratului Minciună aduce cu duelerul din „Sfîntul” sau „Răzbunătorii”, iar urmărirea, după evadarea din cetatea aceluiași împărat, are antrenul și coloratura obișnuitelor urmăririi din westernuri sau din nu știu care superproducții.

De notat că, de fiecare dată, procedul (coregrafic, duel, urmărirea etc.) este utilizat cu meșteșug sau chiar cu virtuozitate, lipsind însă ansamblarea lor într-o viziune consecvent fidelă structurii unui basm. Era, în orice caz, necesar ca regia să realizeze, de pe poziția unei distincte personalități artistice, o aglutinare a modalităților utilizate.

Ar fi de remarcat imaginea (Iulius Drukman), admirabil compusă uneori, afectată însă, din cînd în cînd, de convenționalismul și artificialitatea unor construcții de mucava.

Distribuția filmului este judicious alcătuită. Plasticitatea sa-va a chipului lui Mircea Breazu îi permite să realizeze un Făt-Frumos de un particular farmec feciorenic, în timp ce Ana Szeles este o apariție incîntătoare atît în ipostaza zinei, cît și a șăgalnicei fiice de împărat. Un cuplu domnesc impunător oferă Emanoil Petruț și Carmen Stănescu (Împăratul și Împărăteasa împărăției tineretii fără bătrînețe), un personaj pitoresc, interesant, compune, în rolul lui Moș Vreme, Nicolae Brancimir. Notabili — Nicolae Secăreanu (în Împăratul Minciună), Mihai Pădărescu (în travesti, în rolul Vrăjitoarei), Ion Tugeanu (în fiul Împăratului Minciună) — cu observația că uneori se face simțită o manieră teatralizantă de interpretare, fie în sensul unui joc șarjat, fie în al unor stilizări, mergînd spre pantomimă. De asemenea, un timbru fals în rostirea replicilor prelungește, din păcate, și în acest film, un defect comun multora din pelucile studiourilor noastre cinematografice. Ar fi de adăugat și unele stîngăcii ale textului, care se cerea neapărat supervizat de o autoritate în materie, pentru ca expresii în genul: „oamenii cei mai înalți se atîngeau cu mina de el” (de cer n.n.) să fie înlocuite cu altele mai conforme spiritului limbii și normelor unei elementare expresivități literare.

După cum se vede, „Tinerete fără bătrînețe” probează suficiente calități, pentru a confirma posibilitățile mature ale cinematografului nostru; dar și un destul de evident eclecticism al concepției regizorale pentru a ne convinge, o dată în plus, că afirmarea filmului românesc se poate realiza numai prin impunerea unor marcante personalități regizorale. În rîndul cărora Elisabeta Bostan are reale șanse de a se include, cu condiția de a-și defini un mai pregnant stil propriu și a-l servi cu consecvență și fără concesii în vîjtoarele ei filme. Pe care avem toate motivele să le așteptăm cu o vie curiozitate.

Sergiu Teodorovici

Iulia HĂLĂUȘESCU: „Perspectivă în zbor de Pasăre”

DIFICULTATE ȘI ACCESIBILITATE

Marile adevăruri au fost întotdeauna simple. Complicat a fost probabil efortul de a le dobîndi. Cu alte cuvînte, înainte de a fi exprimate, ele trebuiau descoperite, înțelese și formulate. Intr-un mod accesibil. De unde rezultă că accesibilitatea reprezintă doar un moment al traiectoriei, care trebuie să parcurgă, în prealabil, etapa dificultăților de sondare în necunoscut sau mai puțin cunoscut, a coroborărilor, experimentărilor etc. A vorbi numai despre accesibilitate, înseamnă a pune problema în mod metafizic. Dialectica impune neapărat dilema de care pomenea Radu Popescu în cadrul unor recente „Convorbiri literare”. Anume, a consonanței marii accesibilități cu efortul nevalor, exersat continuu pe toată întinderea multiploilor fațete ale artei și literaturii. Un efort novator larg accesibil este un paradox, innovalia presupunînd biruirea unor dificultăți de înțelegere, pătrundere, interpretare.

Fapt este că accesibilitatea în sine nu rezolvă totul. Nici în literatură și nici în televiziune. Mai ales dacă în programele acesteia — după cum remarca Tudor Vornicu într-un dialog cu telespectatorul — cuvîntul rămîne totuși principala instrument de lucru. Un instrument care poate fi un confortabil vehicul între două sau mai multe locuri comune, dar și rachetă capabilă să exploreze îndrăzneț și profund cosmogonia spiritului și realităților umane. Și trebuie să-i recunoaștem lui Nicolae Cioba-nu neastîmpărul demonic al plonjărilor în necunoscut și fervoarea căutății a devăzului. Condușe de el, convorbirile literare înalț-tează antrenant în zone prospectate cu interes și cu rezultate. Precum și cu adecvate citate. Pentru că momentul cu adevărat estetic din activitatea critică, după cum spunea Călinescu, este citatul. Foarte bine plasat de Aurel Baranga, prin referirea la Aristofan, care răspunse cu duh că scrie pentru a-i înveseli pe greci. Fără a preciza, însă, dacă îi viza doar pe contemporanii săi sau și pe urmașii de peste secole, împreună cu colocatarii acestora de pe întregul glob pămîntesc. După cum se știe, limbajul personajelor lui Aristofan se caracterizează printr-o mare inventivitate stilistică, iar cele 11 comedii care s-au păstrat din opera sa au un vă-

dit caracter civic. Egipțenii tind către etern, grecii către particular, observa Plady. Totuși nu egiptenii, ci grecii au intrat în eternitate prin marea lor literatură, aplecată cu patos asupra problemelor care confruntau cetatea.

Mai puțin concludentă a fost citarea lui Shakespeare, accesibil pentru compatrioții săi, dar mai puțin accesibil (e drept, e un fel de a spune) pentru un francez pe nume Voltaire, care nu înțelegea ce rost are un asemenea teatru barbar, în care eroii în loc să converseze, deliează și se străpung cu săbiile. E drept, vorba de un alt fel de inaccesibilitate, nu mai puțin importantă de vreme ce a fost ilustrată de una din cele mai luminate minți ale secolului luminilor.

Pentru ca adevărul privind valoarea incontestabilă, universală, a lui Shakespeare să se impună necondiționat, a trebuit mai întîi infirmată părerea lui Voltaire. Care-l denunța pe marele Will ca fiind lipsit de gust. Ceea ce complică și mai mult problema accesibilității, mai ales dacă ne gîndim, citîndu-l pe Thibaudet, că nu poți defini gustul în critică mai mult decît ai putea defini linia dreaptă în geometrie. Cu deosebire că linia dreaptă există oricum, dar nu și gustul, care există numai dacă e cultivat. La urma urmei, accesibilitatea este și funcția de gust care — cultivat — acționează ca un stimulent către lărgirea afinităților și disponibilităților estetice ale individului.

Perfectibilă, misiunea „Convorbiri literare” nu-și poate dori altă menire mai nobilă decît tocmai de a contribui la lărgirea zonelor de accesibilitate ale iubitorilor de literatură, care trebuie să găsească aici, nu răspunsuri tranșante și definitive, ci puncte de reper într-o tot mai comprehensibilă orientare către elevații domenii ale creației artistice și literare.

Mai mult decît o temă de discuție, accesibilitatea este un obiectiv. Care trebuie escaladat pe ambele versante, acela al emisiunilor televiziunii și acela al telespectatorilor.

O convorbire literară (fi și despre accesibilitate) în care rațiunea de a fi în acee-că își propune să cucerească o cotă, pînă atunci inaccesibilă.

Inclusiv pentru partipantii la discuție.

S. T.

FLACĂRA ACESTOR ZILE

Așa cum arcul se întinde să bea
săgeata cu drumul arcuitor
mina din stînga se va face perdea
în care va veni să ardă ușor

flacăra zilelor pentru care
se mișcă printre suflute înalte,
și ca într-o încercare
ca să ajungă la celelalte

miini, o să fie întinsă
cu degetele încet plîiind
și pină la umăr aprinsă
va rămîne tîrziu de argint

în patima flăcării ei
ca un fruct de lumină
pe care ingenunche să-l bea
cînd arderea va fi deplină.

M. TARANGUL

VEGHEA CETĂȚII

Solemnă cetatea gravita eroic
între veghe și somn...
Flăcări inundau ceața

Cu murmur aspru,
Ca într-o rugă barbară,
Platoșele scrișneau
Lîngă tihna subțire
A dăcelor vlăguite de împotrivire
Și palmele chemau
Aburul spicelor părăsîte
Dincolo de pietrele mute.
Miresmele cîmpului
Doineau spre visele luptătorilor
Indemn la veghe...

Și cetatea suia zid de ură,
De piatră și foc
Spre cerul gol
Rizind de sfidarea zeilor.

TRAIAN REU

N-AM MARMORĂ DESTULĂ

N-am marmoră destulă să vă cioplesc recu-
noștință, cîtorii ai înțelepciunii și sufletului
romănesc. N-am vorbe alese, pline de ră-
coarea evlaviei, să vă cinstesc după cu-
viință. N-am suflet să vă pot cuprinde pe
toți, cu nume sau fără de nume.

Cînd mintea mi-i zguduită de căutare și

geme inima a pustiu, de cine mi-aș putea
propti fruntea dacă nu de umbra-vă sfîntă
și apropiată! Pe țarina liniștii voastre mă
aplec și din izvoarele voastre beau apă
dătătoare de puteri necunoscute.

N-am destul har să vă adun în versul meu,
suflute ale pămîntului românesc! Să vă
ascult miniile ascunse și să fiu împlinitor
al tuturor lăsamintelor voastre. Cîntecul
acesta sărac și umil vi-l dăruie ca un ne-
vrednic de jertfele voastre.

BOGDAN SIRETEANU

A N A

Ingenunchiază, copilă frumoasă, și cîntă,-
Abia am deschis ochii
Și-am început să-ți iubesc tăpile
Coapte-n cenușă ca două turte de drum,
Abia au murit liliacii prinși de băieți,
Și mă așteaptă toate peșterile acum...

Nici un rod să nu însemne lutul nemîițit,
Va să ploaie dimineață, casă lîngă casă;
- Mai marele sunind din cornul lunei
Le va întoarce de la haiducit
C-un car de mere
Și-o iarbă mireasă...

Și-abia am roștit cerul laptelui crud,
și mi-au crescut pletele-n vînt și mări de foc,-
Cîte o copită din care să bea fiecare
drumeț, -

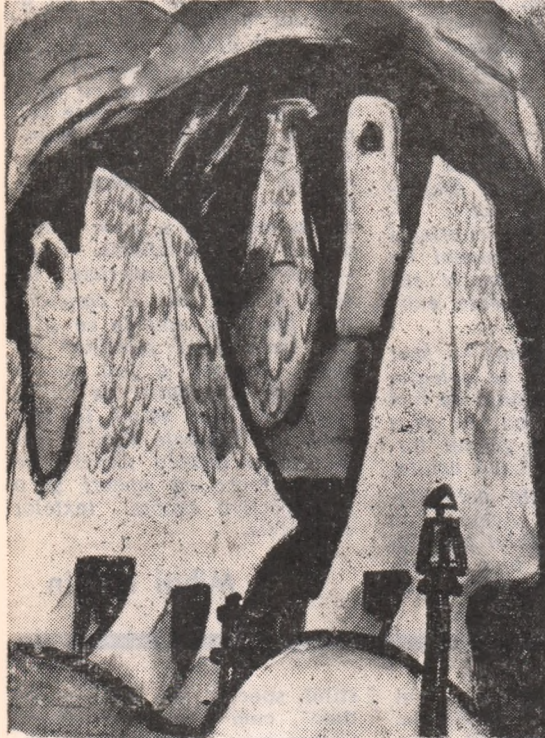
Trupuri de ape-n ulcioare purtate pe umăr,-
Femei ce dansează cînd plec
Și-mi nuntesc noroc...

Scoatem din fîntină monezi și ochi răi
Și ochi buni: -
- Leagă-mă, pasăre, între două bătăi...
- Și friie de cal scuturăm să ne stringă,-
Ci ne bucurăm ca o dragoste de copil
Care s-a lovit și nu mai poate să plîngă...

S-au veștejit florile, Ană, sint bărbat...
Pleacă oamenii la vinătoare pe dira de singe,
Împletesc năvoade genunchind în apă
Și iubirea le bate în piept și-i răstringe
Și le cresc copiii
Și ei nu mai scapă...

Și ei nu mai scapă din toate riurile, -
Iar eu sint bărbat, Ană, bărbatul focului
Și te zidesc precum o femeie din lut,
- Pentru că în afund leagă rod luna jocului
Și îmi recunosc chipul în cerul băut...

PAUL BALĂ

Iulia HĂLĂUCESCU: „Colibele haiducilor”;

„Margarete aurii”;

„Țărnuț lacului”;

„Cascada Iadozina”

IOANA ORLEA

ARCUL DE TRIUMF

Doi tineri treceau pe lîngă masa lor, îndreptîndu-se spre
cealaltă parte a sălii. Înaintau printre mese, fiecare folosînd
toate mișcările aproape civilizate pe care le cunoșteau ume-
rii, mîinile, picioarele, șoldurile lor. Din cauza asta semănau
și îi urmări cu privirea pînă la masa unde așteptau cele
două fete, care pînă atunci le aruncaseră lor priviri vesele.

Sorbi din paharul de coniac și rămase cu el în mînă,
sperînd că ceilalți patru nu vor observa că se plictîsea.

Nici unul dintre ei nu-i era prieten, stabilise asta de
mult, dar acum, după ce îi văzuse pe cei doi tineri în care
totul era diferit și totuși semănau, își repetă de cîteva ori:
nici unul nu-mi este prieten, repetă sau lăsă fraza să stăruie
în apropierea lui, pînă deveni comod să continue în afara
ei. Inseamnă că pot să las paharul din mînă, să-l pun pe
masă, să plătesc partea mea de consumație și să plec.

— ... să-l mutăm mereu de colo-colo.
Spunea Sorin uitîndu-se insistent la el, pe sub ochelarii
cu ramă neagră.

Răspunse prompt, deși nu auzise începutul frazei:
— Ne zbatem degeaba, pînă cînd nu vom avea mai multe
transportoare, lucrul va întîrzia.

Păreau mulțumiți și clătînară din cap. Valentin începu
să vorbească blînd:

— Bineînțeles că transportoarele...
Obrajii lui se umflau ușor cînd îl pronunța pe o și asta
îi dădea întotdeauna aerul că povestește ceva nu prea ade-
vărat.

Abia cînd Paul s-a sculat de la masă și s-a îndreptat
spre draperiile roșii din fundul sălii, s-a uitat pe furiș la
ceas. Acele nu arătau decît o cifră și, cu puțin spirit aventu-
ros, oricine ar fi putut să pretîndă că nu știe dacă e 8 seara
sau 8 dimineața și că întunericul lipit pe dinafara geamu-
rilor este ceva relativ. Dar el știa foarte bine că e opt seara
și joi, una din joile în care se întîlneau, o joi din alte joi.
joiuri, joaie, o joi două joi, înșfîșit una din ele, tot aia. Se
înșurau una după alta, deși nu ar fi avut nici un motiv să
existe, așa cum nu exista nici un motiv ca el să se întîl-
nească joi ca patru dintre colegii lui pe care, în orice caz,
îi vedea dimineața la birou, în afară de zilele cînd vreunul
din ei era bolnav, plecat în delegație sau, pur și simplu,
lipsea.

Ele, joile, se instalaseră în mijlocul lor și, în loc ca ei să
se răspîndească, lăsîndu-se să alerge după fiecare pînă vor
deveni vineri, ei se țîn de mînă și se învîrt în cerc și numai
că nu cîntă „frumoasă e și luna, frumoasă e și fata”, dar e
același lucru cînd cinci ingineri constructori discută ore în-

trei despre construcții, femei, despre alți colegi și iar con-
strucții.

La început veniseră și nevestele, adică trei femei. A lui
Paul, a lui Sorin și a lui Valentin. Dar nu aveau cum să
țină joia între ele, ea, joia, se scurgea în afara lor și femeile
rămîneau uitîndu-se una la alta, în mijlocul săptămîinii. Dis-
părușeră pe rînd. Cel mai mult rezistase a lui Sorin și lui i
se păruse, de fapt era sigur, că se așeza cu tot dinadinsul
lîngă el și în tot timpul acela cercetase trăsăturile ascuțite
ale lui Sorin și gura lui subțire, încercînd să pătrundă în
întîmitatea lui cu femeia care înainta atunci spre el cu o
înfîșă precăuție. Nu-l putea înșela, o vedea înaintînd încet,
fără să dea nicio dată înapoi și el trebuia să-și răsucescă
picioarele de cealaltă parte a scaunului, la fel de încet și
de sigur. S-ar fi culcat cu ea, în fiecare joi s-ar fi culcat cu
ea și joia ar fi putut să se numească oricum, chiar joi, lui
puțin i-ar fi păsat. Făcuse tot ceea ce i se păruse important
să facă, pentru ca ea să nu știe cît o dorea, dar ea știa și
într-o zi n-a mai venit, doar că el n-a căutat-o și erau din
nou cinci bărbați în jurul unei joi cu pahare de coniac,
așezate în scobiturile orelor.

Nu-și amintea cînd începuse joia să se clatine între
ei, ca un vas mare plin cu apă, de parcă unul dintre ei
ar fi făcut într-adins să lovească mereu, undeva, într-o
latură a joiel, numai că îi lipseau motivele și nici nu se pri-
cepea să răstoarne vasul. Spuse:

— Cred că ar trebui făcut ceva.
— Mai termină cu transportoarele tale, avem chef să
mai vorbim și de altele.

Liviu repezise cuvintele între dinți și după enervarea
lui înțelegese că probabil le spunea un banc porcos și îl în-
trerupese înainte de poantă.

— Cine îți spune că vorbeam despre transportoare?

Și Liviu se răsti din nou la el, puțin îi păsa despre ce
vorbise, dar felul lui de a-i întrerupe întotdeauna pe ceilalți
— și ceilalți gîseau că vorbise anapoda, și deodată fiecare
văzu că vecinul lui tăcea. Își aprinșeră țigările, băură ca-
felele, ridicară paharele de coniac, își plimbară ochii pe la
mesele din jur și, cînd terminară de făcut toate astea, se
simțiră stîngherți. Joia se așezase ca o pasăre mare pe
umerii lor.

Joia-pasăre, joia-vas cu apă, joia, joia și tăcea împreună
cu ei, poate acum are să se întîmple ceva, îl văzu pe Paul
zîmbindu-lui Sorin și nu mai avu nici o speranță. Ei de-
pășiseră, erau singurii care depășiseră granițele joiel, se ve-
deau și la pescuit. Lor, celorlalți, asta nu le era de nici un
folos, Paul și Sorin puteau să-și zîmbească, dar el, Va-
lentin și Liviu, or fi trebuit să plece, mai ales Liviu. Unul
din ei să plece răsturnînd masa, să plece înjurînd, și Liviu
stătea revărsat peste scaunul care părea prea mic pentru
el și fața lui căpătase o expresie timpă, bovină. Vină. A cui?
Primul care a început iar să vorbească a fost Valentin,
despre proiectanta cea nouă, obrajii i se umflau la fiecare
O, mai mult ca de obicei. Deși se adresa tuturor, i se păru
că îl supraveghează pe el, mai mult pe el.

Valentin era întotdeauna cel care joia venea primul, îl
găseau cu ceașca de cafea în față și cu ochii ațîntiți spre
ușă și, de fiecare dată cînd intra unul din ei, obrazul lui
rotund se lumina și nu crezuse pînă acum că joile erau atît
de importante pentru el.

Era sigur că și ceilalți observaseră îngrijorarea lui, și
Paul, care continua să zîmbească prevenitor, ca și cum

Valentin ar fi spus ceva foarte interesant. Niciodată nu
puteai ști dacă Paul nu-si bate joc, și pe urmă multă vreme
rămînea zîmbînd, așa cum uita să închidă ușa cînd intra
undeva, Paul, închide ușa!

Lui nu-i venea nimic în minte din ceea ce ar fi avut
să le spună, iar ei parcă simțiseră că, pînă la sfîrșit, tot fi
va veni ceva în minte și se porniră toți o dată să-l răspundă
lui Valentin, și Valentin își așezase mîinile una peste alta,
ca un preot mulțumit.

Se părea că joia avea să-și urmeze cursul stabilit, nici
el și nici Liviu nu mai puteau pleca acum, Liviu trebuia lui,
dar el pierduse încă un prilej destul de bun și acum nu mai
avea altceva de făcut decît să ridă cu ei, era caraghios să
stea așa, deoparte, și cei de la alte mese puteau să-și dea
seama, și se pregătiră să ridă, cînd îl auzi pe Liviu strigîndu-
i chelnerului cu o voce autoritară:

— Încă un rînd de coniacuri!

Apoi încet spre ei:

— Fac cinste.

— oooo! oooo!

Il aclamau, și Liviu se uita la ei, țînîndu-și capul aple-
cat pe umăr, ca unul care nu e sigur de ceea ce aude.

Liviu e zgîrcit, toată uzina știe că e zgîrcit, și uite cum
a ieșit din vizuina lui de zgîrcenie doar pentru a salva
joia, sau pentru altceva, oricum, n-ar fi trebuit să facă
asta acum.

— Eu nu beau.

Se întoarseră spre el cu fețele lor înveselite care nu
mai hotărâu să se liniștescă, deși el simțea închegîndu-se
în jurul fiecăruia o poșgîită subțire.

Chelnerul aștepta fără să pară grăbit, de parcă s-ar fi
așezat la geam ca să privească în stradă, și nu plecă decît
cînd Sorin repetă sec:

— Patru coniacuri, te rog.

L-a lăsat să se îndepărteze și a izbucnit:

— Ce dracu ai azi? Ești insuportabil.

Nu știa cum îi arată fața și, din prudență, își împinse
în sus colțurile buzelor.

— N-am nimic, dar nu mai pot să beau.

Liviu era palid și umbre verzi se adunaseră în jurul
ochilor și buzelor lui.

Paul zîmbea pipîndu-și buzunarul de la plept, din care
scose un carnet cu scoarțe cafenii, îl răsfoi și îl puse la
loc.

Chelnerul aduse coniacurile și așeză paharele în fața
fiecăruia fără să mai întrebă. Schimbă scumiera cu una
curată, trecu de cîteva ori cu șervetul peste masă, apoi le
întoarse brusc spatele și plecă aproape alergînd. Tăceau.

— Hai, spune o dată, hai, spune o dată, strigă Liviu.

M-am săturat de joile voastre, pînă peste cap m-am să-
turat, îmi vine să mor de rîs pentru că vă închipuiți că, așa
dacă vă rupeți un picior, noi ceilalți am veni în fiecare
joi să vă vizităm între 15 și 17, vizitele sint permise. Mi-e
silă de...

— Noroc băieți!

Valentin ridicase paharul și chiar se săltase puțin de pe
scaun, ca să ciocnească în paharele rămase la locul lor pe
masă. Paul, cu zîmbetul lui nesfîrșit, îl trase înapoi pe scaun,
și Valentin lăsă paharul din mînă și își umezi buzele cu
limba albicioasă.

— Spune o dată, hal, spune.

— Vreau să alerg într-o dimineață la șosea.

— Să ce?

Întrebă Liviu cu aceeași voce joasă, holbîndu-se la el.

fișa trimestrială

CU ÎNTÎRZIERE, DESPRE ÎNTÎRZIERI

Mimetismul formulelor și, mai ales, al limbajului nu poate fi, în ciuda oricărei înalte teoretizări, atribuit doar uriașei revoluții a mijloacelor de comunicație. El este, în ordinea esteticului, o curiozitate, în ordinea eticului, un motiv de tristețe.

Sigur că discuția aceasta nu are în vedere formele de plagiat. E vorba de altceva. Despre lucrările care conștient la un model ușor identificabil am evitat să scriu în cadrul acestei rubrici pentru că, deși cred în opera de asanare morală, nu sint foarte dispus să procedez la anchete pe teme palenitate. Ici-colo, am văzut în spatele cutărei colii (de succes) modelul ei cmai apus pe bulevardele arizlene, dar nimic nu s-a înimplat acum, cum nimic nu se întâmpla nici acum 25-30 de ani, când trupele unor mai rășăriți sau mai puțin rășăriți regizori-impresari jucau adaptări semnate de autorii lor de casă.

Citesc între piesele trimestriului, tîrziu ajunse la ora conspectului critic, compuneri foarte variate (ca temă, stil, limbaj) și totuși rămîn cu senzația unei anumite monotonii. „Ce scurtă e vara...” credea Marla Földes (într-o piesă tradusă de Nina Cassian, „Teatrul” nr. 4), înscenînd un voiaj la mare, la care participă chiar ca personaj (Mama) și al cărei principal merit este acela că luciditatea autoarei (revelată în „Al 7-lea trîdătorul”) face loc și fiorului liric, melancoliei. Am mai văzut, însă, sau am mai auzit, însă, o asemenea piesă, nu

știu unde, poate în filmele lui Lelouch, poate în romanele lui Françoise Sagan, sau poate nicăieri, dar ea este în aer, repicile Bizarului puteam să le dau chiar eu, improvizînd pe scenă sub pre-iunea literaturii citite. Poate că asta e foarte bine pentru o piesă, poate că asta semnifică acuitatea sa; dar, de asemeni, poate, poate că autoarea se găsește îngrădită în spațiul unui loc comun. Un loc comun valoros, la altitudinea reală a creației sale, dar, totuși, locul unei anumite monotonii. N-ai fi greu, stărînd asupra piesei, să citez replici de strălucire sau profunzime, momente bogate în sugestii sau să evoc finalul piesei în care, în sfîrșit, se fixează un contur mai precis al gândurilor ce au animat autoarea. Dar nu asta e important, ci sentimentul că mă aflu în fața unei lucrări întîrziate, apărută cumva după ce am respirat atmosfera ei în urmă cu cîtiva vreme. Altfel întîrziată e „Dulcea mea nelericte” de Ionel Hristea. Ea descoperă (prin replica inginerului Florian, figură destul de contradictorie) că „între ieri și mine nu-i doar o clipă. Poate că tot ce s-a întîmplat aici e... o punte... pe care trecem fiecare”.

Și de întîmplat, ce mai turavura, nu vîd să se fi întîmplat lucruri altele de semnificative, încît să rezistăm trei acte pînă la dispariția unui Om misterios, umbră, probabil, a unui poet care a lăsat deoparte o vilă, o nevastă și doi copii, o amantă și o amin-tire foarte greu de conservat.

Simplific, cu bună știință (și sper, cu bună credință), lucrurile; altfel cum aș putea înțelege sistemul foarte complicat de legături ce se stabilesc, în intervalul acesta punte, întîns între momentul sosirii inginerilor însărcinați cu pregătirea demolării (impusă de realizarea unui proiect de amenajări hidroenergetice) și acela în care Ani, patetică, se întreabă asupra destinului operei poetice a celui iubit.

Întîrzierea lui Ionel Hristea ține de optica viciată a schematicismului. Un inginer dirz, cinstit (Dragoș) altul fariseu (Florian) un copil-teribil (Ovidiu) o fiică demnă, voluntară (Cornelia), o văduvă lăcomă (Despina) și servitoarea amantă, ajunsă lucrătoare, pasionată de muzică (Ani) — iată personajele în versiunea 1969, deci „cu pete” (cum s-ar fi spus) a unei intrigi pe care acum 10 sau 15 ani autorul ar fi condus-o la fel, adică la fel de puțin angajat în actualitate, deși premisele piesei sale este actualitatea. Nu cu dorința de a atenua această apreciere, țîn să remarc totuși că e vorba de cea mai bună piesă — din cîte cunosc eu — a acestui autor. Și poate prima care mă convinge că l se poate spune (evident, la nivelul afirmării pe care o deține): Mai trimiteți!

Pe Gheorghe Tenulescu l-am așteptat cu interes pentru că despre el s-a scris, încă înainte de a-și fi publicat vreo lucrare, în termenii prevăzînd un debut deosebit. Cred că lucrurile stau chiar așa cu „Platonul” (satiră în trei acte, Teatrul nr. 3) și ar

fi stat și mai bine dacă piesa era concentrată pe un act. O întîrziere planează și asupra acestui text, anume aceea a victoriei „Croitorilor cei mari din Valahia”. Cînd citesc: „În mijlocul scenei, o coloană mincată de timp, stă parcă de strajă. Deasupra ei în contrast, un aparat de radio cu tranzistori cîntă în surdină „Rapsodia Română” de George Enescu etc. etc.”, gîdul mă duce la cioplitorul și la poetul lui Al. T. Popescu, care se pare că fac, în sensul proliferării simbolului tezis, prozelii.

„Platonul” n-are nevoie de morala subliniată, de lecția „Noului venit” (acesta e un personaj). Piesa se susține prin structura sa, și este satirică, ca urmare a confruntării deschise pe care o declanșează între ipostazele concrete ale vieții personajelor sale. De ce atunci soluția ieșită a intervenției unchiului, demiterea sa (anunțată la radio), de ce atunci chiar Puștîl și țărășii de ce actul III? În primul act, excepțional prin metafora „Platonului” ducîndu-ne ușor cu gîndul la compoziția cariatidelor — piesa se consumă integral. Restul e explicație, e atenuare a satirei și poate chiar un ușor compromis. G. Tenulescu își permite îndrăzneala de a depăși canoanele tipicității, lucrînd dezinvolt — și foarte bine — cu personajele schematice. Aceasta dă, atunci cînd intențiile sale se realizează, violența necesară a confruntărilor și mi se pare a fi principalul său succes.

La dimensiunea ei cea mai actuală, adică a piesei într-un act, dramaturgia noastră evoluează mai convingător, lădă a trada desincronizarea cu evoluția actuală a literaturii și artei. Se scriu, firește, piese de simbol și se mai scriu și altele (de intenție satirică) care oscilează între parodie și compunerea grotescă, ușor contaminată de modelul teatrului absurdului. Am în vedere, în primul caz, piesele lui George Genoiu „Fereastra” — publicată de revista Tribuna, cit și „Dispariția”, în revis a Cronica), iar în al doilea pe tinerii scriitori studenți George Pruteanu și Mihai Bărbulescu (publicați de asemenea în Cronica). Cred că George Genoiu a ajuns la stadiul de pozitivă evoluție — unde de altfel i se deschid și perspectivele a-bordării piesei lungi — în care metafora își realizează virtualitățile în cuprinsul unui discurs dramatic concentrat. Autorul pornește — acest lucru e evident — de la un simbol clar. La rîndul său, acesta îi impune (adică își atrage personajele, le definește nu tipul, ci structura, definind de asemenea și simburile conflictuale. Piesa e redusă la o situație — și eu cred că unitatea elementară a structurii textului dramatic este situația — care poate fi aceea a reaptării umane sau a dreptului la o fereastră într-o cameră închisă. În cuprinsul ei se dezvoltă nu numai un prelex literar, un motiv stilistic, ci unul realmente existent.

Colegii săi studenți — sper că această relație de colegialitate nu va fi respinsă de nici unul din ei — au un plus de incisivitate (în planul formei) dar o mai scăzută acuitate a implicației în actualitate a pieselor lor. Aceasta, nu din cauza conținutului propriu-zis (deosebit de bine potențat în actul tragic „Pasărea de

la ora 12” de George Pruteanu), ci a caracterului mai criptic al simbolurilor, al limbajului.

★

S-a discutat, nu cu multă vreme în urmă, la Festivalul sibian CIBINIUM 69, despre dramaturgia originală românească. Conducînd discuția, scriitorul Radu Popescu și-a reamintit ideile privind afit criteriile de valoare care trebuie să guverneze aprecierea dramaturgiei românești din ultimii 25 de ani, cit și acela privind raportul între spectacol și textul literar care îl inspiră. Referitor la acest moment se pot face, evident, în-tr-un cadru adecvat, altt ace de adevărate cit și de respingere. Rețin însă, în legătură cu profilul rubricii noastre, faptul că în discuții s-a acuzat lipsa unor dramaturgi tineri — speranțe adică. Am pă-rerea, fiind în cunoștință de cauză, că e vorba de confundarea aparenței cu realitatea. Sigur că textele dramatice nu încep să existe cu adevărat decît pe scenă. Dar faptul că dintr-o producție, în general amplă, publicată în reviste, teatrele rețin cu zgriclențe doar cîte ceva, este mai curînd de determinare administrativă decît estetică sau socială. Nu voi înțelege niciodată — călcînd parțial obligația asumată de a scrie numai despre texte publicate — de ce, de pildă „Intunericul” lui Iosif Naghiu nu a cunoscut încă premiera, sau de ce „Ce-zai, măscăriciul piraiilor” de D.R. Popescu a fost jucat doar de un teatru de limbă maghiară. Am să-mi îngădui deci, în viitoarele fișe, să urmăresc și drumul piesei spre scenă, încercînd uneori și o re/rospicție asupra textelor comentate.

Mihai Nadin

PREZENȚA
OMULUI

(Urmare din pag. 1-a)

sistem normativ preconcep-t, de un rețetar care se dovedește inoperant în raport cu cerințele pe care industrializarea, urbanistica modernă, sistematizarea satului și alte aspecte din viața socială le impun artei. Preocuparea pentru figurativ, pentru portret și problematica lui, rămîn centrale în multe genuri ale artei, deși nu sint aplicabile universal, în peisajul umanizat, în imaginile meta-orice, în industrial design, de illd.

Frecvent, pictori și sculptori aii tineri, sau mai lipsiți de experiență, pleacă tocmai de la absolutizarea unilaterală a onfigurativului, considerînd această direcție ca fiind unica posibilă în limbajul plastic modern. Ei uită preocupările antropomorfe ale sculpturii lui Brâncuși apoi rețin exclusiv aparența de pură simetrie abstractă a unor ilizări. Dar și amforele antice, și ceramica noastră poromă, și cioplitul în lemn furcilor, lăzilor de zestre, selor și sculelor ciobănești și Carpați, cuprind în forme geometrice atitudini și stări umane esențializate. Adecvarea umană a formelor funcționale constituie un t esențial și în cultura dernă. Un Leger sau un ault încearcă tocmai să anizeze mediul industrial, contrapuncte cu asime-umane mecanismul vieții orașul modern. Arta, ală-de științele umaniste, are nai acest rol imens de a ra omenescul, de a-i da dere, în balanță egală cu icicismul și automatismul ar al secolului XX. Utili- și funcționalitatea unei e se exprimă mai profund nai adecvat uman atunci iatura estetică le sub-nează pe celelalte. Geom-ismul în artă este chemat xprime adecvat umanul,

ordinea și ritmica vieții, nu să strivească omenescul sub greutatea mașinală a unor trăsături obiectuale oarecare. Arta adevărată afirmă cu tărie adevărul că toate instrumentele civilizației actuale nu sint făcute să-l apese pe om, creatorul lor, ci să-l slujească în realizarea unor idealuri superioare.

Cum am mai spus, imitînd fără a înțelege experiența op-artului și pop-artului, care vor avea desigur urmări importante în dezvoltarea esteticii industriale, și încercînd să încadreze în rame de icoane crochiurile unor panouri decorative, de industrial design, unii își închipuie că inovează pictura, că o epurează de figurativ, cînd, de fapt, săvîrșesc un gest neadecvat. Fiecare structură artistică a fost imaginată pentru a îndeplini o anumită funcție socială. Inversarea lor nu este de dorit. Portretele de familie, cele istorice, cele care reprezintă eroii și poezii, cărturarii și muzicienii unui neam, au un loc bine stabilit, ele nu pot folosi ca fond de țesătură sau reclamă luminoasă. Faptul simplu că nu putem amesteca așful cu fresca nu ne poate conduce la negarea nici uneia din operele unui gen sau altul; problema constă doar în a le înțelege și a le folosi adecvat, în funcție de loc și cerințele obiective, fără să le anulăm reciproc. Formele artistice și funcționale sint complementare în estetica epocii noastre. Deci figurativul nu poate fi nici el absolutizat, introdus pretutindeni, ci doar acolo unde este adecvat.

Rolul esențial în reprezentarea idealurilor și năzuințelor unui popor rămîne, cel puțin deocamdată, atributul artelor figurative. Oricît de mult ar câștiga aspectul decorativ al monumentelor contemporane, ele rămîn mărtu-

rii ale eroismului oamenilor, obiectivează trăsăturile și atitudinile lor. Artiști plastici contemporani ca Mihai Cămăruț, Nicolae Constantin, Corneliu Ionescu, Fr. Bartok a-dîncesc în ultima vreme unghiul original al analizei psihologice, meditează profund asupra portretelor și compozițiilor de largă semnificație istorică, sau cu imediate implicații, cu adresă directă la oamennii din jur. Apropiate ne sint sentimentele omeneste exprimate de Vida Gheza, în elogiul eroilor antifasciști sau al dîrzilor țărani și mineri, pentru că ține seama de trăsăturile expresivității plastice adînc înrădăcinate în folclor. Iftimie Bărlăneanu cioplește lemnul mai puțin frămîntat, atunci cînd fixează un „Epi-log 1907”, „Portrete” sau „Așteptarea” îndrăgostiților cu o solemnitate verticală, ca a lucrărilor populare din Bucovina, și ne impresionează tocmai prin familiaritatea liniilor. Oricît de sobru ar fi tratate ca procedeul plastic, simțăminte omului, atitudinea lui față de lumea înconjurătoare, față de lucruri și evenimente, pot fi citite în profunzimea creațiilor autentice. Dintre portretele în piatră, pe care le-am văzut expuse în ultima vreme, m-au impresionat, cu modestia lor, figurile de munte din Neamț, ale lui Clement Pompiliu, subtilele trăsături de intelectual ale „Arheologului”, efigia intitulată „Hotărîre”, ca un simbol al colectivității noastre socialiste. Alături de știință, care surprinde adevărul despre esența obiectelor și fenomenelor, alături de istorie, care cristalizează miezul evenimentelor, arta materializează în imagini atitudinile esențiale, sentimentele și meditația oamenilor despre lume, determină o înțelegere și o activitate nouă în transformarea realității. Această idee a lui Marx constituie astăzi princi-

piul filozofic cel mai de seamă al artei noastre angajate în procesul transformării conștiinței sociale, prin promovarea a tot ce este nou și avansat în gîndirea și simțirea constructorilor socialismului.

Am asistat, în anii de mult trecuți, la realizarea unor lucrări monumentale cu un sens figurativ prea restrîns, cu trăsături mărunte și indistincte, pierzîndu-se în detaliu. Din păcate, în exercitarea meșteșugului artistic se mai uită uneori scopul, destinația artei. Cultura — prin însăși structura ei socială — este operă rațională de exprimare și de comunicare a înțelegerii sensurilor profunde ale realității. Prin această funcție dublă, valoarea artistică, parte integrantă a culturii, se opune stihilor, forțelor oarbe din natură și societate. Valoarea artistică se transmite printr-un limbaj general uman, nu prin „formule”, „modele”, „structuri” indescifrabile. Arta nu este simplă „informare”, ea presupune transmiterea unor emoții, atitudini, iar figura umană constituie un univers plastic de neînlocuit în transmi-

terea acestui conținut, prin forma sculpturală, picturală. Adevărul acesta a fost înțeles pe deplin atunci cînd sculptorii Vasile Condurache, Vladimir Florea, Dumitru Căileanu, au turnat în bronz grupurile statuare ale fîntînii de la intrarea răsăriteană a orașului Iași. Expresive sint și figurile ornamentale care se vor oglindi în bazinele din fața Universității ieșene. Ele au darul de a fi mărturia frumoasă a exuberanței, a dragostei de viață, a încrederei tineretului în forțele proprii, vitalitate atît de firească în evul socialist.

Tendențele actuale spre figurativ și narativ în limbajul plastic nu reiau, nu imită vechile modele, ci conduc spre rezolvări originale ale unor probleme majore. Valorificînd filonul de aur al tradiției plastice populare, realizînd o admirabilă continuitate cu fresca moldovenească din sec. XV—XVI, pictorul Dimitrie Gavrilăan narează legendar sau eroic, distingîndu-se alături de Ion Nicodim, Ion Gh. Vrăneanu și de o întregă pleiadă de tineri în

stilul specific al „noii narațiuni”, cum îl numește Petru Comarnescu. Indepărtîndu-se, prin interpretări foarte acut personale, față de model, pictori ca Piliuță sau Hatmanu se remarcă prin adîncimea analizei și caracterizării psihologice. Cel din urmă a depășit hotărît prin incizate, prin moderna autoironie, experiența etapelor anterioare, lenin-grădene sau pariziene, cînd se mai afla sub buna îndrumare a exemplului lui Corneliu Baba, și a ajuns la o viguroasă sinteză originală. Oglîndînd idealul nostru uman, o seamă de pictori, printre care remarcabil este Sabin Bălașa, ajung la un simbolism pe cît de modern pe atît de clar figurativ în elogiul frumuseții și al purității morale. Semnificativ, în acest sens, este fresca recent realizată la Universitatea „Al. I. Cuza” și intitulată „Aspirații”.

Arta umanismului socialist preia și ridică la o înălțime nouă încrederea în forța rațiunii și a sensibilității omului, în frumusețea perfect realizabilă a idealurilor sale.

Iulia HALĂUCESCU:

„Castel contemporan”

ASPECTE ALE LIRICII ACTUALE

In peisajul literaturii române actuale poezia de idei își conturează un profil original. Confruntarea cu unele tendințe generale ale liricii moderne nu diminuează această originalitate. Analizăm, deocamdată, un aspect al delimitării domeniului liric dintre semn și semnificat, restructurarea definitorie pentru poezia modernă.

Noua configurație lirică înseamnă realizarea unui spațiu larg de manifestare a eului autotelic. În metamorfozări stilistice eliberate de canon. De aici, contracția, notarea imagistică, trunchistă, cu încarnare polisemantică, dar și diluția, loșosul descătușat, eliberarea de rigorism.

In poezia lui Geo Dumitrescu, de pildă, îmbrățișarea ideii generale, de extracție etică constituie un prețel. Aceasta este adoptată numai ca termen de distanțare, fluxul poetizării însemnând dinamizarea și reanimarea ideii prin infuzia de noi semnificații. Dar, stilistic vorbind, Geo Dumitrescu rămâne un „clasic” în construcția meditației sale prin ocolul parabolei.

Mal semnificative mi se par acele creații ale unor poeți pentru care eliberarea de concept ar facilita accesul la sursele înțelegerii totale. În asemenea cazuri, se conturează intens aspirația de a reconstitui prin forțele proprii marea Tot, de a merge spre totalitate prin propriile fragmente, scrutând indivizibilul elementar. Există în această dorință o aparentă refuzare a însăși surșii liricii moderne: suprimarea unității imanente.

Spunem refuzare aparentă pentru că „alergia” poetului reflexiv în fața en-

tității cristalizate este compensată de căutarea fluxurilor osmotice interfenomenale. Și dacă „numenile” geothene nu mai satisfac curiozitatea tînărului poet, acesta este obsedat de ideea captării undelor tainice care ar defini multiplu principiul elementar.

Nelimitatele posibilități de înnoire, mișcarea eliberatoare de forme a materiei reprezintă condiția către care eul poetic aspiră cu aviditate. În acest punct se conturează ideea că acceptarea formulărilor de valabilitate generală nu este temeinică, însemnând o plutare spre o imposibilă stingere: „Stau între-aceste două! profunde fulgerări de singe! In toate lucrurile năvălind! și numai eu îmi pot îngădui! să nu mai am de-năvălirea lor nevoie! păstrându-mi limpede neafinarea! puterea chiar de-a nu mai fi! egal în anotimp cu mine însuși. (Grigore Hagiu, Sfera gânditoare).

Febrilitatea ideatică, acuitatea sondărilor operate de gândire refuză chiar și secționarea spectrală în existență. Aceasta ar însemna un hiatus. Or, obiectivul urmărit este desprinderea din chingile cunoscutei, a cărui singură lege este ineluctabila negare: „Mișcarea și naste alcturii se poartă-avea ce devora”. (Grigore Hagiu, vol. cit.).

In fond, aspirația devansării planului reprezentat de legi de gândirea normală, nu înseamnă agrearea zonelor tulburi, de ebuliție fenomenală. Resurecția vizată este dominată nu de notele unei fronde antitraditionale, ci de înveșnărea în a descoperi noi ordini, în care este posibilă

restituația adevărului fundamental, nealterat de rutina sistemelor conceptuale antecedente.

Aspirația blagiană spre necunoscut, magia incretaului este convertită în poezia actuală la o căutare a tensiunilor primordiale a căror resorbție a dat chipul actual al lumii. În poezia actuală adevărul implicat în acest proces cognitiv lînerii poezii mizează pe sarcinile lirice oferite de spectacolul lîmpidității transfigurare. De aceea, ei propun noi ordini, în noi sisteme relaționale, îndate pe reactualizarea insolite. Sau, cel puțin, sugerează că posedă căile de atingere a acestor picturi de prospețime vizionară.

„Mai asurzit de iarbă și mai pascut de cal fantastic” ca niciodată, Nichita Stănescu (Laus Ptolemaei), năzuiește spre virginitatea unghiului de vedere barbian asupra fenomenalității.

„Cerburul” său nu are numai înfelesul unei lupte pentru supunerea verbului poetic. Orizontul propus de Nichita Stănescu este întunecat de sentimentul unei frustări în chiar nevoia de a exista prin cuvinte.

Aici, esența dramei constă în acceptarea finală a neputinței de a devansa discursul poetic. Iar recunoașterea acestei înfrîngerii este unica posibilitate de a reveni pe terenul solid al unei certitudini. Totuși, paradoxal, ultimele speranțe sînt legate tot de poezie, singura capabilă să străpungă fața cunoscută a existenței, definită prin nume: „Cerbure, oraș pe dos / oraș neirumos / oraș limitat / sclav fără arpi / lanț fără verigi / sare, sare / fără cristale” (Nichita Stănescu, vol., cit.).

In meditațiile altor poeți, cum ar fi Cezar Baltag de pildă, încorsetarea univocă a conceptului este forțată prin căutarea unui pisc privilegiat, care să poată oferi perspectiva totală asupra „veșnicului și de nimeni”: „Cel ce nu e a venit / Cel ce e s-a risipit / eu însămi înz în lucruri / sulețul lui Heraclit” (Cezar Baltag, Monada).

La acest poet iluzia unei sinteze insolite se concretizează în tonurile sobre. În faldurile rafinat aranjate peste universul răvășit al unui demiurg luptînd cu neșupunerea revelațiilor. Totuși, nici Baltag nu este lerit de impasul exprimării sesizabil la Nichita Stănescu sau Grigore Hagiu. Excelența finisare a tropilor săi nu este dect o înșelătoare adăstare în ape euritmice. Chemarea zonelor în care adevărul se cere desprins din virtejul inform este puternică.

Fără îndoială însă în lirica de idei actuală liniile de forță elementare sînt impulsionate de nevoia ordinii. Căci, în fond, abia experiența eului poetic — implicit perceperea lirică a non-esului asigură accesul la exprimarea organizată și organiză a generalului. Intervine aici un paradox: refuzul conceptului înseamnă de fapt o adăstare dramatică la sfera actuală, după un ocol fructuos pentru personalitatea poetică.

In lirica actuală refuzul apriorismului oferă, pe lângă valorile spectaculare ale incursiunilor insurecționale inițiate de gândirea poetică, măsura demnității intelectuale. Căci, ce alt-

Horia Avrămuș

(Urmare în pag. 8)

CURIER

PE VERTICALĂ, PE ORIZONTALĂ

Revista Orizont (nr. 6) se recomandă cititorilor prin spațiul considerabil acordat istoriei și, mai ales, criticii literare de actualitate, publicarea timșoreană arătîndu-se, astfel, încă o dată deschisă fenomenului de aferescență editorială caracteristică momentului. Din sumarul de o diversitate tematică atrăgătoare, semnaldm, în primul rînd, un excelent studiu despre Eminescu (Ființa universului și dialectica devenirii), semnat de Eugen Todoran, ca și observațiile pertinente ale lui Traian Liviu Birăescu (Model și structură în romanul românesc contemporan), despre formulele compozitionale ale prozai. Autorul demonstrează că reluarea în noi construcții a modelelor din epica modernă nu se face printr-o desprindere de „matca unei maniere tradiționale”, ci, dimpotrivă, sprijinindu-se pe tradiția noastră realistă. O caracterizare exactă, ca și o situare în peisajul literar românesc face cu multă competență N. Ciobanu cărții lui Al. Ivasiuc „Cunoaștere de noapte”. Remarcăm, de asemenea, formulările concise și nete, uneori sunînd, din plătate, a verdict, emise de Radu Ciobanu și C. Ungureanu, în cadrul rubricii de recenzii.

In schimb, spațiul acordat bietricistic, alături de pagini literare de înaltă mi se relevă încă o dată multiplele resurse ale lirismului lui Ion Caraion, cuprinde bucăți ce nu vădesc hotărît semne de talent. Simion Mioc ritmează ne-tuburat despre „perene i-nimi cu alții” ori „geometrize suspinuri”, iar în vecinătate, la sectorul prozai, Marian Drumur narează unecori cu jenantă prețiozitate, despre doi tineri ce se cunosc la un film „con-estabil ca denumire”, ca și alte istorii ce merită și nu prea să facă obiectul unei schițe.

Dar, vorba cîntecului: pe — orizontală, pe verticală...

INTERVIU CU DRAGOȘ VICOL

Rep.: Cite lucrări ați publicat pînă astăzi?

D. V.: 25 de titluri, începînd din anul 1940. Fiește, 25 de titluri nu înseamnă și 25 de cărți... Există, printre ele, și unele lucrări necesare la un moment dat. Ca de pildă, o năvălă împotriva superstitiilor, o alta despre... dezvoltarea ramurilor — anexă în gospodăriile colective, niște broșuri de propagandă electorală... Să nu mă înțelegi greșit: nu-mi renege „răspunsurile la comanda socială”. Așa cum au fost: unecori naive, alteori scoase cam greu la capăt, ele atestă contribuția mea imediată la primele și cele mai grele bătălii ale edificării socialiste.

Rep.: In care din cărțile dv. credeți cu adevărat?

D. V.: Cred în prima mea carte, Muguri, plachetă de versuri tipărită în anul 1940, pentru că îmi prefigura temperamentul și aria tematică. In pentru că, într-un fel, mă definea. Cred în Călcătră, carte de schițe și nuvele în care experimentez proza de analiză (fusesem, pînă atunci, partizan al prozei de acțiune: Valea Fierului, „In munții de miază-noapte și, într-o măsură, al „novestiri adevărate”: A doua tinerețe, Povestiri la umbra cetinii). Experiența aceasta avea să mă ducă la romanul Camera 250, pe care îl socotesc cea mai bună carte a mea. De ce? Fiindcă am scris-o după un foarte profund și obiectiv proces de cunoaștere și într-o mare ambiție de a mă depăși.

Rep.: Ce părere aveți despre critica literară actuală?

D. V.: Vedeti, eu nu fac parte din scriitorii miruiți zilnic pe frunte de critică. Nu sînt, cu unele excepții, nici aplaudat și nici măcar citat. N-am avut și nici nu am vreo funcție literară mai acătării, ca să atrag atenția și să îndatorez. Există scriitorii pe care cri-

tica nu-i cunoaște sau nu vrea să-i mai recunoască. Aș putea cita multe nume. Categoriile despre care se scrie sau nu se scrie, o dată stabilite, nu se mai fac descoperiri sau redescoperiri, deși, în categoria celor despre care nu se scrie, se pot întimpla minuni la fel de mari ca acelea din categoria celor despre care se scrie. Sînt mulți scriitorii care au nevoie de actual critică ca punct de orientare în universul lor literar, nu numai ca certificat pentru obținerea unui premiu literar. Au dreptul la el! Și atunci de ce li se refuză? Nu toți pot fi membri ai biroului Uniunii Scriitorilor, nu toți pot fi editori sau redactori șefi... Nici nu pot aplauda toți în pînă cînd strănută tovarășul X.

Rep.: Dar despre revistele de literatură?

D. V.: Cu unele excepții, și aici funcționează mecanismul „categoriilor”. Apareciz în mod deosebit Tribuna, Cronica, Atena, Ramuri. Familia, pentru că știu să apară în România, nu doar la Cluj, Iași, Bacău, Craiova, Oradea.

Rep.: Neîndoielnic, ați scris cărți utile. Unii sînt de părere că angajarea manifestă, directă, nemijlocită ar împleta automat asupra valorii estetice. Împărtășiți această părere?

D. V.: Eu consider angajarea ceva firesc, natural, asemenea nașterii, de pildă. Ceva ce vine cu noi din pămint sau din spiritul epocii, ceva ce ne fixează într-un anumec loc, într-un anumec cadru, într-un anumec timp. Cred că originea sofisticată și puțin înspăimîntată a teoriilor după care angajarea împletează asupra valorii artistice trebuie căutată în existența, cu ani în urmă, a așa-zisilor „îndrumători literari” care au stricat multe cărți bune și au făcut ca multe altele să se nască moarte...

Rep.: Dacă ar fi să publicați din nou cărțile pe care le-ați scris acum 5, 10, ani, cum ați proceda?

D. V.: Cred că n-aș face dect să le curăț de zgură și de stufozitate. Fiecare carte păstrează în ea o vîrstă, farmecul sau dramatismul unui timp pe care le-al putea înlătura sau tulbura, rescrînd-o de la început pînă la sfîrșit.

RADU SUCEVEANU

scrisoare

Bușteni, pitoreasca stațiune balneo-climatică situată pe Valea Frahovei... Într-o spațioasă vilă, aproape de singurătatea mîndră a munților a trăit, a visat cu ochii arzînd de febra creației, a scris o parte din monumentala sa operă Cezar Petrescu.

Pășim tăcuți și emoționați prin sălile muzeului, ne oprim în fața vitrinelor, cu panourilor cu fotografii, cu sentimentul că pătrundem într-o lume necunoscută și totuși familiară nouă, refacem în memorie drumul vieții lui Cezar Petrescu, despre care Ionel Teodorescu scria: „Tumulul balzacian al acestui scriitor, aspirația lui spre universalitate, tehnica lui scriitoricească îl creaseră un frumos și bine-meritat prestigiu în lumea literară a vremii”.

Înșul, cu mediul și ambianța sa universitară a jucat un rol important în formarea scriitorului, lărgindu-i preocupările de cercetare și cunoaștere, adîncindu-i contactul cu mișcarea democratică și socialistă. Incurajîndu-l debutul publicistic la ziarul „Opinia” și la revista „Versuri și proză” condusă de A. Hafter și I. M. Rascu, unde îl apar schițele „Păianjenul negru” și „Sonata Iulii”...

In cabinetul de lucru, masa de scris, tocul, călimbara, cîteva file albe își așteaptă și astăzi stăpînul să se reîntoarcă, dintr-un tainic popas, în sihăstriile munților. Tăcere. Totul a încernit aici, în vila-muzeu din orașelul de la poalele Caraimanului.

In liniștea solemnă și caldă care învăluie totul, ne gîndim cu recunoștință la cel care au depus tot zeul și devotamentul lor la amenajarea acestui lăcaș de cultură care păstrează vie în constința contemporanilor și a viitorimii amintirea o-mului și a scriitorului de talent Cezar Petrescu.

prof. MARIUS POP
Breeza—Oclna

Valentin se răsuca pe scaunul lui, rizînd, tușînd și bolborosînd „ei fi-a zis-o, ei fi-a zis-o”.

Habar n-avea de ce spusese tocmai asta, totuși era liniștit văzîndu-i descumpăniți și agasați.

In dimineața aceea, lumina de vară contura fiecare frunză a copacilor, înconjură oamenii cu linii precise drepte și curbe, fugea în fișii prelungi pe capota mașinilor, dispărea sub talpa trecătorilor și țîșnea pe lingă călcîiele lor. Coborise din troleibuz la Arcul de Triumf și pornise mai departe pe jos, un picior înainte, celălalt picior înainte, mergea, dar nu-i mai era destul, i se păduse că cea mai mare nenorocire a lui este că nu poate zbura.

Și în timp ce Liviu repeta mereu „spune o dată, hai spune”, descoperise că nu ar fi avut nevoie să zboare, doar să alerge așa cum nu alergase de mult, nu pentru a ajunge într-un loc anume, să alerge, poate chiar răsucindu-se de două-trei ori în jurul unui copac înainte de a alerga mai departe.

Și acum, ceilalți aflaseră că el voia să alerge și nu păreau să fi înțeles mare lucru și nici nu putea să le facă vreo vină din asta. Sorin glumea pe socoteala lui, glume subțiri ca niște ace cu muchii și Valentin, care era întotdeauna gata să ajute pe cineva, se uita la el cu ochii lui lăsați la colțuri, dar nu spunea nimic. De acum înainte avea să-i fie foarte ușor să scape de ei.

— Vin cu tine.

— Miine dimineață la opt, ne întîlnim la Arcul de Triumf.

Mal spuse Liviu și avea din nou aerul lui timp și umbrele verzi dispăruseră din jurul ochilor și buzelor lui.

Paul îi șopti ceva lui Sorin și amîndoi au ris și el continua să fie liniștit, foarte liniștit, pentru că oricine ar fi putut observa că Liviu se distra pe socoteala lui, atît că nu se așteptase, se și gîndi că lucrul cel mai potrivit era să nu mai vină joia viitoare, pur și simplu să nu mai vină. Liviu a făcut plata și s-au ridicat. La masa din colț nu mai era nimeni, nu-i văzuse pe tineri plecînd și îi păru rău.

Cinci bărbați se îndreptau spre ușă, el e unul din cei cinci și azi e tot joi, dar e ca și cum ar fi spus marți, vineri sau luni, deși, ca întotdeauna, mai stăteau încă adunați în fața ușii, pe trotuar.

Auzi șoapta nervoasă a lui Valentin și îi simți pe bărbie respirația caldușă:

— Nu cumva să te duci miine, Liviu n-o să vină.

Arăta obosit și, la lumina neonului, fața transpirată îi lucea albăstrui.

— Să nu te duci, te rog.

Îmbrîncindu-l ușor pe Paul se depărtă de ei, se uitau sigur după el și coti pe prima stradă la dreapta. După aceea, totul i se păru stupid, nu avea de ce să se supere, nu erau prietenii lui și de la început a știut că Liviu nu va veni și, de fapt, asta îi urmărise, probabil, din cauza feței albastre, dezgustătoare a lui Valentin.

Nici unul dintre ei nu încercase să vină după el, nici măcar Liviu, care ar fi avut motiv să-i ducă jocul mai departe, ar fi fost mai nostim pentru amîndoi, chiar mai frumos, mai ales că nici el nu avea chef să alerge cu Liviu printre copacii de la șosea. Și dacă joie, o joi, două joi, aveau un sfîrșit pe lumea asta, putea fi oricare altul, nu era nevoie să amestece vara șoselei, vara lui, sau dimineața lui sau ce-o fi fost atunci numai pentru el, și se găsise să facă pe deșteptul. Nici nu mai e vară, e toamnă, o toamnă care nu are nimic de a face cu el și dacă ar fi vară,

tot nu s-ar duce să alerge cu Liviu la șosea. Idiotul de Valentin, cu blîndețea lui mereu nefolositoare, la fel de nefolositoare ca joie. Joie, adică ei, turma din jurul mesei cu coniacuri. Parcă era nevoie să vină Valentin, să-i sufle călduș pe bărbie, așa, ca un fel de declarație de amor, amor fără sex, dragostea de oameni și să-l prevină „nu te duce, te rog”, „nu va veni”. Ai să rizi, nici eu. Și gata. Aș fi putut începe să alerg fără șart, pe bancă e o femeie cu un copil. Copilul se joacă, are pulpele încrețite de grăsimi. Alerg, mai pot alerga dimineața la Arcul de Triumf, aici, unde nu mai alergă nimeni acum. Nu se face. Înainte, lumea bună își plimba lipițanii — nu uitai, încrucișare de armăsar pur sînge și încă ceva, tot iapă de rasă, bineînțeles — lipițanii cu vizitii și doamne, și lipițanii habar nu mai au de doamne cînd își saltă genunchii pînă sus deasupra pieptului. Pușin îmi pasă că nu sînt nici vizitii, nici doamne, nici trăsură, lipițanii treaba lor, se spune că erau splendorii, eu alerg în fața băncilor goale, sau cu cîte o femeie și un copil pe ele, alerg în ciuda hainelor croite ca hamurile lipițanilor. Alerg...

Se trezi la șase și jumătate dimineața și nu avu ipocrizia să se mire. Știa foarte bine că potrivit ceasul.

O ceață palidă înconjură casele și trecătorii grăbiți. Sigur că la șosea era acum aceeași lumină ușoară a începutului de toamnă, dar frunzele copacului de lingă stație erau abia transparente în lungul nervurilor.

Pe stradă se simți mai liniștit și povestea de ieri era lipsită de sens, mai ales că se întîmplase joia, una din joiele lor dezgustătoare ca blîndețea lui Valentin. Nici nu și l-ar fi putut închipui pe Liviu venind dimineața la șosea și, mai puțin, alergînd cu trupul lui mătăhălos și cu fălcile greoaie, parcă mereu pregătite să mestece orice ar fi bun de mestecat. Cine știe de ce se apucase atunci să se bucuri, poate pentru că nu se așteptase ca unul dintre ei să spună „vin cu tine” și Liviu se mulțumea de obicei să-i bea coniacul și să stea tăcut, masiv, împlîntat în scaun, în șirul de joi.

Opt fără un minut. Ocoli Arcul de Triumf. Ceață aceea palidă mai plutea undeva, la capătul șoselei, în jurul Casei Sîntei. Frunzele copacilor erau abia transparente în lungul nervurilor și, dacă s-ar fi oprit și s-ar fi așezat pe o bancă, ar fi început să plîngă.

Opt și cinci. Întii grăbi pasul, de teamă că avea să se oprească, grăbi din ce în ce mai repede, și, pentru că tot nu putea să se oprească, alergă. Nu era nimeni pe bănci, femeia și copilul cu pulpele grăsuțe nu veniseră. De ceilalți, cei din autobuze, din mașinile care goneau, puțin îi păsa.

E foarte bine să alergi la șosea de unul singur, la opt și șapte minute, e foarte plăcut, e ca și cum ai ajuns acolo unde voiai să ajungi, și asta fără ajutorul nimănu. Avea să alerge pînă va obosi, era mai sigur.

— Mai repede, te întrec, te-am și întrecut.

Liviu alerga puțin înaintea lui, gîfîia, dar alerga repede și fălcile greoaie îi tremurau ușor. Acum erau la același nivel, pasul lui Liviu era mai lung și mai rar ca al lui.

Pe banca următoare era așezat un bărbat îmbrăcat în uniforma taxatorilor. Liviu îi strigă:

— Hai cu noi!

Și trecură alergînd pe lingă el, fără ca bărbatul să schițeze vreun gest.

Alergau, și săptămîna viitoare avea iar să fie joi și totul trebuia luat de la început sau continuat sau indiferent ce.

fragmentarium

MIRAJUL POEZIEI:
OVID
DENSUSIANU

Perfecta bună credință cu care animatorul Vieții noi, figură de analforet claustrat între ziduri de cărți, a servit cauza poeziei, sprijinind destine incerte, întretinând o atmosferă de intelectualitate, înclină mai mult în perspectiva istoriei literare decât volumele de versuri, nu numai nereizistate, dar fără nici un ecou, chiar în epocă. Observația lui E. Lovinescu, ostil lui Ovid Densusianu, că nu poezia acestuia a determinat activitatea criticului „cum se întâmplă, de obicei, cu poezii devenite critici”, ci critica lui Ovid Densusianu (ca poet Ervin) a determinat poezia lui Ervin, este exactă. La poetul *Limanurilor albe* (1921), voința se substituie vocației încât poezia, produs al rațiunii, ignoră registrul amplu, marile aventuri lirice, fiind cu rare excepții, lipsită de nerv și căldură. Printr-un curat paradox, nici un element inovator, nici o tentație spre structuri inedite, concretizate în metafore, nu salvează mesajele acestui partizan al modernizării. Deschisă cuceririlor civilizației, salutând cu Verhaeren trepădășii cetădină, temeritatea aviatorilor, viitorul „feric”, poetului îi trebuia, ca să convingă, un temperament aprins: admirator al lui Remy de Gourmont și Henri de Régnier, preconizând „atâcismul, simțul măsurii”, limbajul său e mai potrivit cu ritmul meditației, sobrietatea deținând, în scara valorilor apreciate de el, primul loc. Versul alb nu pune-

tează ideea, cu posibilitățile lui de ritm, nici nu creează muzică. Lăudabil ca intenție, optimismul său umanitar nu găsește tonul estetic.

Între umbra „zilelor apuse” și minunile existenței, opțiunea pentru acestea din urmă orientează nava spre *limanuri albe*, simbol al marilor spații necunoscute reprezentând în esență *Infinitul vieții*. Cutezători laori, *Solii depărtărilor*, „strămută-n înălțimi fiorul / Vieții noastre pin-acum legată / De piatră și tărână”, făcând posibil miracolul. *Heroica* (1919) e apoteoza eroismului în primul război mondial, împotriva „năvalei teuto-ne”. Proiectate „pe foile vieții celor mulți”, uzinele, „turnuri părăsite”, devin simboluri ale tragicului:

„Uzinele-s catarguri moarte-n ceață
Uzinele tresar privind în depărtare.
Uzinele-s bolnavi ce aiurează...”

Alte simboluri urmează. Carpații dau sufletelor „putere din puterea stîncilor”, munții sint „titani, stăpîni pe veacuri”. Precum în *Eroica* lui Beethoven, cu solemnă „marcia funebrelor”, un moment de reculegere e consacrat celor căzuți pentru libertate. „Mausoleul vostru e-n mii de amintiri — Erol din Mărășești!”. De regretat e că prozaismul inundă, în accente retorice:

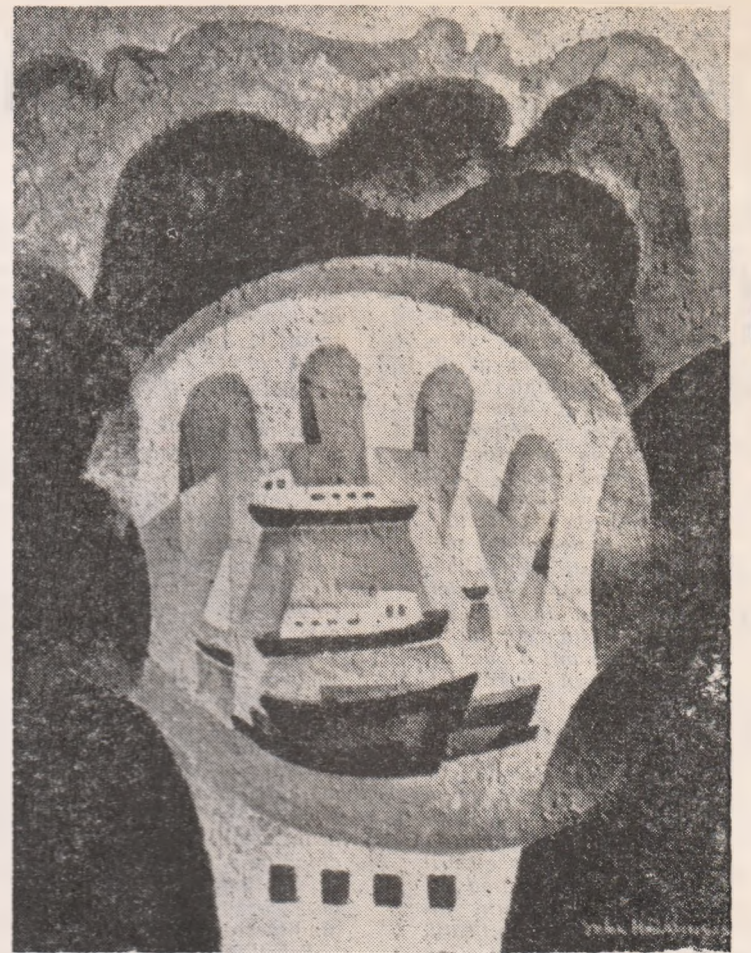
„Oțelu! și cărbunele sint azi
puterea
Ce-alături de-ale noastre
încordări
Lumina viitorului o pregătește
In ale păcii binecuvîntări...”

Invocînd orizonturi istorice și rurale, fragmentele din *Sub stîncă vremii* (1919) aduc în primul plan *Codrul, Satul, Doina*, cu modulații folclorice: „Codrul mi-a fost frate / Prin pustietate” (*Cîntecul pribeagului*). Invățătul cu preocupări folclorice (autor al antologiei *Flori alese din cîntecele poporului*) parvine să imprime unui portret de păstor (*Alion ciobanul*) o vibrație gravă, limbajul narativ avînd acorduri de *Iliadă* românească. Din grupul de coșai întorși „mai pe-nserate ca oricînd”, unul are viziunea confuză a morții, simbolizată într-o umbră: „Și umbra semăna cu Moartea, / Pur-tînd, ca el, pe umeri coasa” (*Cosașii*). Reflexivitatea din *Salba cîmpilor* (1921) își caută în zadar expresia. Un idilism aproape mitologic (*În umbra amintirilor de-o noapte instelată*) coexistă în *Raze peste lespezi* (1924) cu sentimentul efemerității. În general, modernistul Ovid Densusianu vizează o sinteză a diverselor atitudini: afectivitatea din *Robiți trecutul* se conjugă cu luciditatea *Spre luminosul miine*, elogiul codrului cu prestigiu tehnicii contemporane. În simbolismul teoretizat de Ovid Densusianu, poezii de la *Viața nouă* au văzut o tentație de ieșire din ingustimile tradiționalismului. Eminentul filolog a exercitat asupra colaboratorilor, mulți recrutați dintre studenții săi, un prestigiu pe care poetul nu l-a putut atinge. Unii tineri îl urmau totuși cu reverență, Const. T. Stoica admirînd la Ervin „poezia motivelor fermentate îndelung, subtilizate pînă la durere”, „poezia ce smulge acel „désir des larmes”, fără să coboare la imprecizia ori sentimentalism comun” (*Poezia*, 1915, nr. 6-7). Romanist de renume european, Ovid Densusianu (Făgăraș, 29 dec. 1873), era în 1890 bacalaureat al Institutelor Unite din Iași, unde absolvise numai ultima clasă, iar în 1892 licențiat al Facultății de Litere de aici. La Institutele Unite avu profesori pe Al. Philippide, I. Caragian („bînehrănitul”), Șt. Vircolici, P. Po-

ni, Gr. Cobilcescu, Gavril Muslcescu și alții, cu primii trei reînfrînându-se la Universitate. La cursurile de la litere, G. Ibrăileanu îi fu coleg. Foarte solide studii filologice la Berlin, cu A. Tobler, A. Brückner, Willamowitz-Moellendorff, continuate la Paris cu A. Meillet, Gaston Paris și Gillieron, se încheiară la „Ecole des Hautes Etudes”, în 1896, cu teza *La Prise de Cordes et de Sébille, Chansons de geste du XII-e siècle*. Din 1897 funcționa ca profesor suplinitor la catedra de limba și literatura română a Facultății de Litere din București, în 1901 devenind titularul noii catedre de filologie romanică. Cursul de literatură ținut în primii ani ai carierei universitare, privind epoca de la 1800 pînă la 1860, deveni după două decenii, revăzut, o remarcabilă sinteză: *Literatura română modernă* (3 vol.). Ca lucrare de autoritate, excepționala *Histoire de la langue roumaine* (vol. I, 1901, II, 1938) rămîne o operă clasică. În cadrul Institutului de filologie și folclor, creat de el, savantul redactă *buletinul Grai și suflet* (sapte volume) urmînd efectele transhumantei, etnografia și folclorul în relațiile lor. Volumul *Păstoritul la popoarele române* (1913) și *Viața păstoraască în poezia noastră populară* (I, 1922, II, 1923) exegeze erudite, sint de asemenea deosebit de valoroase.

După colaborări lingvistice la *Arhiva*, apoi la *Revista critică-literară* (1893-1897) a tatălui său, Aron Densusianu, profesor la Universitatea din Iași, Ovid Densusianu tipări în 1899 drama socială, în versuri, *Între două lumi*, cu acțiune pe la 1840, la Iași și la mănăstrea Neamțului, personajele fiind hatmani, postelnici, călugări și țărani. La patruzeci și doi de ani, Ovid Densusianu deveni în 1919 succesorul lui Delavrancea la Academie. Un important studiu în pregătire, *Evoluția estetică a limbii române*, a rămas nedefinitiv, filologul dispărînd la 8 iunie 1934, după patru decenii de activitate universitară exemplară. Polemistul a editat revista *Înălțarea*, în două serii.

Const. Ciopraga

Iulia HĂLĂUCESCU:

„Amfiteatrul Băcăului”

ASPECTE ALE LIRICII
ACTUALE

(Urmare din pag. a 7-a)

ceva decît un sentiment acut al demnității înclă la epularea domeniului intimării, în speranța restituirii sensurilor și a cuceririi axiologice.

Fără precedent în lirica românească este acuitatea cu care poezia actuală se întoarce asupra propriei condiții. Întrebarea se aruncă denunțînd intimitatea cutelor ultime ale eului. Tendința care se evidențiază în poezia ultimelor ani nu e aceea de a „construi”. Elortul poetului tîndr este unul preliminar

construcției, întind o eliberare conceptuală, o realcătuire de sine a poeziei. „Complexul” încercat e mai puțin sisific decît e apropiat meșterului Manole, cu deosebirea că ideea jertfei este orgolios reprimată.

Pentru poezia actuală de meditație refuzul ambiguității și acceptarea dilematicii romantice ar însemna domesticirea „mistrețului cu colți de argint”. Renunțarea la deghetul cosmic al metaforei esențiale e compensată de frenezia introvertirii spre ajungerea strigătului pur.

Deși e scrisă la persoana întâi, deși eroina e o adolescentă care-și trăiește primul mare conflict cu viața și prima mare dragoste, deși reveria și ezuziunile lirice ocupă în întregime partea a doua a cărții (*Vivere periculosamente*), Serenadă la trompetă de *Sinziana Pop* se impune în primul rînd prin calitățile „realiste” ale prozei. În cartea dintii, Tu l-ai iubit, el te-a iubit, asistăm la o recompunere foarte sigură a atmosferei de burg transilvan, puțin timp după terminarea războiului. Scriitoarea se luptă cu ipocrizia și convențiile, predicînd libertatea integrală, cu toate riscurile implicate. Prin intermediul eroinei, adolescentă frondeasă și băiefoasă, ea smulge văturile de pe fețele pioase și descoperă minciuna, rezervîndu-ne surpriza găsirii unor surse de puritate acolo unde ne-am aștepta mai puțin. Personajele se detașează net din ansamblul epic, după un anume tipar pe care prozatoarea îl urmează cu bună știință. Comandorul e bătrînul libidinos și zgîrcit care-și alungă pupila din casă lîndcă a prins-o fumînd, Clara Maria-Despina e copilul model cu note bune și profesoară de pian, dar la o privire mai atentă își dezvăluie prostia și gîndurile lubriche, eroina e o Cenușărească cam obraznică, ripostînd la asuprirea familială, dovedind, în ciuda desconsiderării care o înconjoară, că e și mai deșteaptă și mai sensibilă și mai curată decît verișoara ei. Nu lipsesc nici servitoarea care ajută, înfruntînd adversitățile, pe cea oropsită, profesoara de franceză ridiculă, bunica exploatată și schiloadă. Scriitoarea își tratează cu toată seriozitatea personajele, salvîndu-le în cea mai mare parte de la convenție și schemă. Cît timp se supune canoanelor prozei obiective, stilul ei se remarcă prin precizie și acuratețe, cu o ușoară nuanță de insolență și duritate simulată. Cuvintele au un contur bine determinat, un înțeles care se aprepse la anumite limite, evitînd ambiguitatea și misterul.

Cu ziua a doua: *Vivere periculosamente*, modalitatea se schimbă, realul cedează tot mai mult locul imaginarului. Eroina își proiectează întîmplările într-un plan al fantaziei, acolo unde totul e posibil, cei răi pot fi pedepsiți exemplar și dreptatea instaurată. Din acest punct de vedere, analogia cu *Dumbrava minunată*, făcută de M. Ungheanu, într-o excelentă cronică apărută în *Luceafărul*, se dovedește perfect îndreptățită. Fantasticul din *Serenadă la trompetă* e ușor descifrabil, păstrînd încă strînse legături cu nucleul solid al realului. În plus, el nu abdică nicicînd de la fundajia etică servită cu o consecvență care își găsește incununa în pedepsirea Comandorului: eroina zboară pe un cal negru, pătrunde în casa de piatră și, cu o mișcare bine fințită, îl lovește pe bătrîn în frunte.

Dintre cele două modalități, cea a prozei obiective, folosită în ziua întâi, Tu l-ai iubit, el te-a iubit, pare a răspunde mai bine structurii prozatoarei. De unde vine, atunci, impresia că partea a doua e totuși superioară? Explicația rezidă, foarte probabil, în însuși conținutul cărții. Fără a absolutiza criteriul tematic, a cărui felișizare a adus atîtea deservicii, nu se poate totuși să nu observăm că între dimensiunile și obiectivele pledoariei din *Serenadă la trompetă* se ivește unele și disproporție. Nu tăgăduiește nimeni importanța emancipării de sub tutela unei familii meschine și neînțelegătoare, dar scriitoarea forțează citeodată porți de mult deschise și fronda ei, raportată la ceea ce se scrie

DOUĂ CĂRȚI DE PROZĂ

astăzi la noi, lasă senzația de „dêjà vu”. Cînd însă transferăm evenimentele în zonele lanteziei, atunci scriitoarea nu se mai identifice cu eroina, ea își creează distanța necesară pentru comentariul umanistic, la care putem fi mai degrabă părtași, decît la luarea lucrurilor prea în serios. Atunci participăm amuzați la parada soldaților descinși din pupilele maicilor, la convorbirea telefonică ascultată la stetoscop, la aventurile doicii cu biciclistul, tanchistul și cu cel de la turboreactor, sau la reacțiile derbedeilor cu fond de aur în fața lașității lui Iacob-Erinus-Diocețian.

Una din însușirile cele mai de preț ale cărții stă în reacția mentalității virstel critice și incerte, în care relațiile între băieți și fete sînt ceva între amicitie și amor, în care vorbele capătă sensuri noi și tulburătoare. Situată în

CRONICA
LITERARA

cea mai bună tradiție Ionel Teodoreanu, *Sinziana Pop* se face interpreta adolescenței, cu trecerile ei neașteptate de la brutalitate la grație. Discuțiile între protagoniști oferă nenumărate exemple de privire din interior a universului adolescentin, văzut cu îngăduința binevoitoare a umorului. Iată convorbirea dintre eroină și colegul ei, „porcul”, Schuster.

— „Să mor eu dacă nu ești un animal, l-am spus. Scoți niște sunete nemaipomenite. Ești gînj?”
— Ce? zise și mă privi cruciș.
— Gînj.
— Sag mir auf deutsch, nu pricep așa de bine românește.
— Ba pricepi. Știi toate înjurăturile pe de rost.
— Pe asta nu o știu.
— Asta nu e o înjurătură. E un cuvînt.
— Ei, pe mama dracului, ce fel de cuvînt, nu l-am mai auzit niciodată.
— Îl auzi acum: gînj. Ce, nu-ți place?
— Îmi place. Parc-ar cînta un scatoțog.
— Am rămas cu gura căscată.
— Ce-ai zis? l-am întrebat.
— Scatoțog. Asta sînt eu, vorbesc din stomac.
— Mai z o dată, l-am rugat.
— Cu plăcere, scatoțog, spuse și se făcu lîniște.

Cuvîntul lulemni și alina în fața noastră. Schuster stătea întins pe spate, zîmbind, înghițise o cireadă de vaci. Credea că e mare campion cu cuvîntul lui. Și era” (p. 123—124).

De cu totul altă factură, *Exilul pisicilor*, de *Alexei Rudeanu*, aduce o tonalitate gravă, vizibilă de la primele fraze. Scriitorul se apleacă asupra unei realități saturate de mister și încearcă a o descifra, dar nu în mod direct, ci, convins parcă de instabilitatea efortului, pe cale ocultă. El vorbește despre altceva, acună imagini dispartate, pentru ca apoi, din succesiunea sau suprapunerea lor să putem aproxima acea realitate impenetrabilă. Piesa de debut, *Muntele bolnav*, e tipică în această privință. Un riu arde acoperit de o substanță inflamabilă, un sofer dă jos din mașină, în plină iarnă, o femeie care-și duce acasă în sicriu bărbatul mort, un schiop adună la nesfîrșit saci de diferite dimensiuni, nimeni nu știe în ce scop. Nici o legătură între aceste secvențe și, aparent, nici o legătură cu tema centrală a bucății. Ea se constituie totuși din asemenea fragmente dispartate și din altele asemănătoare, aducînd un impresionant tablou al suferinței și al morții într-un sanatoriu de tuberculoși. O dominantă a cărții este obsesia (observația a fost făcută de *Lucian Raicu*). Obsesia a morții și a dragostei în *Muntele bolnav*, obsesia a dragostei în *Aziza*. Eroii lui *Alexei Rudeanu* au o nostalgia a imposibilității, sînt persecutați de mirajul inaccesibilității. *Aziza* e femeia ideală, creație a povestitorului în trecere prin experiența sanatoriului și a armatei. Faptură imaginară, *Aziza* simbolizează iubirea „necunoscută și primăvăratică” spre care tinjește eroul-povestitor. Personajele pot fi regăsite în cele șapte piese ale volumului, dar de fiecare dată, cu excepția povestitorului, în posturi noi și neprevăzute, sporînd atmosfera misterioasă a întregului. Astel, *Agliciu Mișto* apare în Alt capăt de teavă ca vagonetar într-o mină, suscitînd prin comportarea sa bizară comentarii din cele mai diverse. Privit din afară în Casa de lut, el revine în Exilul pisicilor, la capătul unei experiențe consumate. Care e fața adevărată a personajului e greu de spus și nu în direcția aceasta se concentrează gîndul scriitorului, preocupat să se familiarizeze cu universul straniu în care ne-a introdus. E adevărat că *Alexei Rudeanu* cedează pe alocuri tentației ca în locul sondării zonelor obscure să stabilească legături mai de suprafață (*Casa de lut*) și să se parcură strădania de organizare și coerență succesoare chiar și pentru materia fluctuantă a cărții, slăbește. Dar scriitorul a dovedit în cele mai bune pagini din *Exilul pisicilor* calitatea prețioasă a să nu ne mai ocazionaze *Indoieli* sau recomandări. *Alexei Rudeanu* e un nume despre care vom mai auzi.

Liviu Leonte

cronica ideilor literare

FORMALISMUL — AZI

Cind, nu cu mult în urmă, comentam succint în această cronică principiile formalismului rus (Formă și istorie, nr. 15/1969), un punct esențial rămăsese nelămurit: care este — în două cuvinte — contribuția sa fundamentală, latura de rezistență, de actualitate? Întrebarea răsună mereu din diferite direcții și cu ajutorul unor noi lecturi putem încerca o schiță sumară de evaluare globală. Privim totul, bineînțeles, din perspectiva integrală a ideii de literatură și critică literară.

Sub acest aspect, răspunsul este, în toate sferile favorabile, categoric: formalismul rus lărgeste considerabil experiența contemporană, reintroduce în circuitul ideilor literare o concepție coerentă, organizată și, cu tot relativismul inevitabil al cuvintului, originală. Descoperirea și restituirea sa confirmă și consolidează solidaritatea spirituală a esteticii moderne (Ezio Raimondi, Rinascita del formalismo? In che modo?, in Lingua e stile, nr. 3/1966, p. 387—390).

Intervin totuși anume nuanțe. Sub raport strict literar, rezultatele rămân inferioare principiilor și indicațiilor de metodă. În patria sa, formalismul rus — strâns asociat mișcărilor moderniste, în special futurismului — a făcut pe drept cuvânt, în perioada 1915—1930, figură fecundă de „avangardă”. Raportat însă la tendințele și teoriile ultimei avangarde europene, recuperarea formalismului este lipsită de semnificație specială, în afară de cea istorică. Față de evoluția climatului literar actual, formalismul rus pare chiar anacronic, păstrându-și doar merite serioase de precursor. Se afirmă până nu de mult că anticipările sale priveau doar sfera poetică. Ni se demonstrează, totuși, că lucrurile pot fi în realitate mai complicate, mai bogate în aspecte.

Sint destul de cunoscute ideile lui B. Eichenbaum, unul din corifeli formalismului rus, privitoare la autonomizarea cuvintului ca semn, disocierea semnificației de semnificativ, posibilitatea unui limbaj poetic „transracional”, refuzul supunerii cuvintului autorității sensului. Și mai radical, V. Școvski are intuiția cuvintului autarhic, în înțelesul unei unități lingvistice autonome și mai ales obiective. Cuvintele există ca atare, în sine, asemenea unor „lucruri”. Or recunoașterea acestui aspect „obiectiv” al limbajului prevestește în mod destul de tulburător teoriile lui Alain Robbe-Grillet și ale altor promotori ai „noului roman” referitoare la necesitatea percepției „suprafețelor”, la suprimarea dimensiunii or interioare și mai ales a semnificațiilor obiectelor. În locul universului „semnificațiilor”, scriitorul francez propune viziunea unei lumi „mai solide”, „mai imediate”, „mai adevărate”, iremediabil prezente, care se refuză oricărui dincolo. Un limbaj perfect obiectiv, neutral, alb, de gradul zero, urmează să traducă noua viziune anti-romanescă. Dar aproximativ aceleași aspirații aveau, ni se spune, și scriitorii grupării Lef, adepții ai unei literaturi fără subiect, fără semnificație, fără ficțiune, întemeiată doar pe descrierea și „estetizarea” micilor fapte, într-un spirit de totală „denudare” a procedeelor artistice (Rupana Grebenickova, Les Formalistes russes et le roman moderne, in La Nouvelle critique, nr. 180/1966, p. 65—78).

Ar fi de adăugat că anti-literatura actuală cultivă pe scară largă aceeași tehnică a denunțării „trucurilor” literare, nu o dată în spirit de auto-parodie. Se pot face și alte asociații: demontarea și reasamblarea lucrărilor literare sau teatrale, metodă prin care Meyerhold, de pildă, dădea o versiune total diferită a Pădurii lui Ostrovski, „seamănă” destul de mult cu teoriile artei „permutaționale” moderne. Iată doar câteva scurte indicații ce s-ar cere adincite. Însă atunci care este adevărata avangardă? Unde mai poate fi localizată, cu precizie, în timp și spațiu?

Certitudinile ne vin din alte direcții și ele sint, toate, de prim ordin. Definiția modernă a literaturii asimilează disocierea „sistemului estetic”, de „seriile extraliterare” (I. Tynianov, R. Jakobson), recunoaște primatul descrierii structurale asupra studiului genetic. Structura literară devine un concept-cheie, definit în sensul totalității interdependente, funcționale, în interiorul căreia toate experiențele scriitorului (biografice, filozofice, etc.) își schimbă obligator funcția, integrându-se coerenței sistemului. Noi texte, recent traduse, demonstrează că principiul logicii imanente, obiective nu intenționale, este extins de la conținutul unei singure opere, la întreaga operă a unui scriitor, de urmărit în creșterea sa organică. Demonstrația este oferită de studiul lui Dostoievski, înconcludent doar în măsura în care nu ni se explică și proveniența acestei „logici” originare, inflexibile (Ezio Raimondi, N. S. Trubetzkoy critico letterario, in Lingua e stile, nr. 1/1966, p. 81—88). Alte noțiuni azi curente ca: specificitate a obiectului literar, semnificație, context, limbaj „deviat”, literaritate, au intrat în sfera de preocupări a poeticii moderne datorită, în bună parte, aceleiași concepții. Constituția însăși a poeticii, ca disciplină „științifică”, tot formalismului i se datorește în largă măsură.

În domeniul criticii literare, concluziile lui Victor Erlich sint în cea mai mare parte exacte, echilibrate, și ele pot fi reținute (Russian Formalism — In perspective, in The Journal of Aesthetics and Art criticism, nr. 2/1954, p. 215—225, materia a intrat în sinteza finală: Russian Formalism, 1965). Afinitățile cu critica „organicistă” în special americană (Cleanth Brooks — R. P. Warren) sint evidente. Teoriile actuale despre „ironie” și „paradox”, rezultate din ambiguitatea și conflictul interior al structurii, înțeleg ca sistem de opoziții, au aceleași afinități. Și mai aproape de spiritul și metoda formalismului este așa-zisa lectură microscopică, analitică (Close reading, Explication de texte), azi atât de răspândită (și exagerată). În genere, spiritul tehnicist, ancheta minuțioasă la nivelul limbajului, într-o sferă considerabilă a studiilor literare moderne, este de aceeași proveniență net formalistă. Descriptivismul, dezinteresul pentru valorificare, relativismul, consecința directă a unui anume istorism exclusivist, uneori aproape factologic (B. Eichenbaum), la fel. Mai ales în acest punct drumurile se despart. Abdicarea pasivă de la judecata de valoare (care nu înseamnă nici dogmatism, nici critică „judecătorească”, nici impresionism „admirativ”, liric, pe drept cuvânt respins de formalisti) constituie una din cele mai mari deficiențe ale criticii moderne.

Adrian Marino

85 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI

KOSTAS VARNALIS

Continuator al celor mai frumoase tradiții ale literaturii clasice (D. Solomos, K. Palamas, A. Sikelianos), K. Varnalis, poet și prozator, se afirmă ca o personalitate literară de prim ordin, în special în cea de a doua etapă a literaturii neo-grecești, o dată cu apariția unei noi tendințe democratice, legate de manifestarea unui spirit innoitor, influențat de dezvoltarea mișcării muncitorești din patria sa. De aceea, după 1920, constatăm în creația poetică a lui K. Varnalis o lărgire a orizontului său ideologic-estetic, fapt care duce la ruptura cu influențele hedonismului chiar re-

zervat, sau cu cele ale parnasianismului francez. După această perioadă creează opere ca „Lumină arde” — 1922, (un poem cu un conținut complet nou, având ca temă lupta omului pentru eliberarea sa socială și spirituală), „Robii asediați” — 1917, „Adevărata apologie a lui Socrate” — 1933, „Dictatorii” — 1956, „Calendarul Penelopei” — opere în care biciuirea societății burgheze contemporane ocupă un loc central. „Libertatea”, „Conducătorul”, „Cântecul victoriei”, „Cântecul libertății”, „Mausoleul ucigașilor” sint doar câteva din care izvorăște

sentimentul patriotic și umanist, sentimentul încrederii omului în victoria deplină și definitivă a libertății, muncii, fericii. Poetului cu o fizionomie cu totul aparte în literatura neo-grecescă, i s-a decernat în 1958 Premiul Internațional Lenin „Pentru întărirea păcii între popoare”, realizându-se astfel, ceea ce cu peste 30 de ani în urmă esteticianul și omul de cultură marxist Dimitrios Glinos preconiza: „... Personalitatea spirituală a lui Varnalis depășește cu mult hotarele țării noastre și poate rămâne alături de cele mai luminoase nume ale literaturii revoluționare”.

MAUSOLEUL UCIGAȘILOR

Raport, 12 decembrie 1943:
„Atacul în orașul Kalavrita continuă. Ca represalii, am distrus 9 sate și am executat 149 de bărbați”.

(Heissinger)

Apleacă-te, robule, și bagă-te în noroi
Și scarpină-ți bocancii cu unghile
Cît te mai poți, fă-te mic. Și tremură
Cînd treci pragul de marmoră

Și aruncă-ți sufletul în gunoale
Ca o cîrpă fără preț, căci ani de-acum
Îl dezonorează trădătorii
Cine intră aici suflet n-ar trebui să aibă.

În fața ta e cea mai largă poartă a lumii
Și-năuntru sint aleși criminalilor.
Grecia îi leagănă în brațele sale
Căci i-au zdrobit jumătate din fili.

Afară sint goi și negri puținii copaci
Înăuntru ca o pădure laurii verzi
Afară sint lanțuri, moarte, și noaple
Înăuntru, lumină, boierie și nemurire.

Dacă satul tău l-au ars și au siluit
Fetița lingă mama înjunghiată
Și dacă au spinzurat fil tăi de copac
Și după tine au alergat gloanțele

Norocosule ce-ai scăpat! Acum
Apleacă-te în fața lor, încet, să nu-i trezești
I-a dărîmat inima partizanului
Dar înapoi i-a adus falsul patriot

Uită-te. Pășind gloria singuratică
Gîndește-te la voicnici strălucitori.
Și notează pe o tăbliță numele lor
Căci tu n-ai nici nume, nici mormînt...

La răsărit și apus singe și flăcări
De la Kalavrita pin-la Dahu
Și-n noroiul de singe și-n cenușă
Sculpă și iarăși sculpă Trădarea.

Fă un pas înapoi! Te întreabă
Automatele: „Cine ești?” Nu uita,
„Străin” să spui! Cel mai mare păcat
Este să fii Grec în înrobita ta Patrie.

Teroare și rușine! Te aleargă
Legile Dumnezilor și celor puținii
A domnilor cerului, ai pămîntului și ale oamenilor
Și e o cinste să fii necîntit și servitor.

Și-nvață-ți bine lecția
Care-i cu aur scrisă pe portal
E imnul de aur al nemuritorului Pindar
„Cinstiți morților pe ucigași!”

Cinstiți voi cei trădați pe trădători!
Cinstiți voi oamenii pe netrebnicii
Linguiști și găzduții fiecare golan străin
Trădați, fără mască sau cu mască.

Și omorîți cu armele lui
Pe acei ce nu-l lasă să se înrădăcineze!
În putrefacția „sublumii... libere”
Cel superputrezii au întîietatea.

octombrie 1962

Traducere și prezentare de

A. Rados

CURIER

ROBERT DESNOS

„Incrovable est de se croire / Vivant, réel, existant; / Incroyable est de se croire / Mort, feu, défunt, hors du temps...” Orbit de miracolul vieții. Robert Desnos nu putea accepta, firește, absurdul morții. I-a fost dat însă să-și sfîrșească existența în chip sfîșietor de ilogic și de tragic; cel pentru care puterea visului și lumea fantasmelor nu aveau limite și secrete, nu și-a imaginat niciodată că semenele săi pot duce atât de departe „știința” uciderii. De altfel, cu o lună înainte de a lua drumul Büchenwaldului, Desnos îi trimitea, din închisoare, tovarășei de viață, aceste turbatoare rânduri: „Notre souffrance se fait intolérable si nous ne pouvons la considerer comme une maladie passagère et sentimentale”.

Nu puțin sint glasurile care afirmă că Robert Desnos a jost cel mai dotat dintre poezii generației supra-realiste; chiar comentarii ce nu se hazardază în judecări de valoare tranșante conchid că Desnos rămîne cel mai autentic, mai natural din grupul strîns în jurul lui André Breton; și a realizat adevărata poezie supra-realistă, „deorasată de toate pretențiile ei filozofice și de toate vechiturile ei romantice” (Jean Rousselot). A dat, fără îndoială, cea mai ferocă expresie poetică a percepțiilor formulate de Breton în Primul Manifest al supra-realismului: „Puterea necîntată a visului, jocul dezinteresat al gîndirii” etc. Poeziile sale alături de autenticitatea experiențelor omnice — sincerității confesiunii trice, luxurianta imagistică — excepționalei capacități de imagineri verbale. Fantazia debordantă a lui Desnos se erzează pe cele mai variate game, de la umorul negru din Complainte de Fantomas la umorul blajin din Chants-fables, de la erotismul agresiv din La Liberté au l'Amour la tandrețea și delicatețea din J'ay tant rêvé de toi. E de remarcă apoi la Desnos un ascuțit simț al rigorii formale, cea mai înrăzneață experiență în acest sens fiind — paradoxal — cultivarea insistență a bătrînilui alexandrin, pe care l-a stăpînit și l-a făcut maleabil cu o desăvîșită artă de virtuos al versului. Multe din aceste cîntări ale lui Desnos au părut lui Breton regretabile erezii, dar admonestare severă în al Dollea manifest din 1930, poetul a preferat să se îndepărteze de mișcarea supra-realistă decît să renunțe la principiile sale.

„Acest Ariel fantezist și grav, în același timp, nu putea să constată, în orice împrejurare, decît să fie el însuși” (H. Lemaitre). Poeziile apărute la E.L.U. sub titlul Noaptea nopților fără lubre sint selectate și traduse de Vasile Nicolescu și Tascu Gheorghiu: primul a urmărit o tălmăcire cât mai fidelă, căutînd totodată să redea, în limitele posibilității, valorile muzicale ale textului original. Tascu Gheorghiu își ia libertăți mari (și mai riscante), mînuind cu rafinate voluptăți un limbaj nîm de savoare. Excelent în toate privințele, studiul introductiv al lui Vasile Nicolau încununază această frumoasă realizare editorială.

AL. CĂLINESCU

x

În zece ani, Jean-Loup Trassard n-a publicat decît trei cărți — din acelea pe care nu le poți uita. Fiecare frază este decantată cu precizia economă a poetului care concentrează, în cîteva cuvinte, o multitudine de imagini și senzații.

În „Paroles de laine”, omul se măsoară cu tot ce-l înconjoară, cu tot ceea ce trăiește, valpîdă, respiră, cu tot ce atinge sau gustă — într-un dialog bizar, străbătut de fiorul unei permanente descoperiri, la jumătatea drumului între teamă și fascinație. Un compozitor „visează marea” pînă la a se contopi cu freamătul ei, un notar, subit fermecat de ea, se află pe punctul metamorfozării în pește, o tîndră Paphia de țară îmblinește taurul, tederă în vadatoare, indiferentă, se află într-o perpetuu cursă, de o îndrăgnică încetineală, cu oamenii — e lupta de-a lungul vîrstelor, urmărită tandru de scriitor, o luptă fără învingători și învinși. Oamenii se străduiesc să-și înfigă rădăcinile în pămînt,

să danseze imobilul dans al anotimpurilor, imitînd metamorfozele... Pentru aceste ființe din afara timpului, natura e, de fiecare dată, un însoțitor, iar existența — o ceremonie cosmică. Forme, sunori, parfumuri evocă, în același timp, cotidianul și necunoscutul și, fără îndoială, solitudinea.

Grație unui limbaj dens, plin de sevă și rigurosu lucrat, încît devine unecori eliptic, Jean-Loup Trassard a reușit să capteze forțele ce ne locuiesc ființa fără știea noastră. „Paroles de laine” se ridică lent din adîncurile cavernelor unde ne aflăm ascunși, lăsîndu-ne singuri, turburați și uimiți înaintea bogățiilor și a umbrelor din care sintem făcuți. (după „L'Express”, nr. 936).

x

Jacques Baron, mezinul grupului de prieteni care, în preajma anului 1920, îl înconjurau pe André Breton, va evoca, plimbîndu-se prin cîmîtîr, figuri de scriitori dispăruți în timp... Majoritatea celor prezenți în „L'An I du surréalisme” trăiesc însă prin cărțile lor, căci influența morală, estetică și intelectuală a acestora nu învață de a se face simțită.

În 14 aprilie 1921, după o manifestatie dada, îl cunoaște pe Louis Aragon, cu care petrece cîteva ani de prietenie literară („amitiépoezie”), marcați de plîmbări partizene, dintre care una la atelierul lui Picasso, cvadrangar, deja „glorios și dificil”, jucîndu-se, totuși, cu trenulețul electric... Aragon adora poezia lui Musset, declarîndu-l, o dată, „Nemouza”, spre stuporeul trecătorilor din cartierul Saint-Honoré. André Breton, cu toată prestanța gravitatei ce-l caracteriza, nu detesta gluma, socotînd risul indisociabil de inteligență. Fiindcă vorbeam de un cîmîtîr: în afară de Breton, Desnos și Crevel, sint amintîți Eluard, Péret, Vitrac, Artaud, Duchamp, Jacques Rigaut ș. a. Desigur, nu lipsesc și cei în viață: Queneau, Michel Leiris, André Masson, Miro, Chirico, Max Ernst etc.

Și lucrarea se termină cu o abundentă suită de frumoase poeme în proză, în care Jacques Baron ne oferă mîrturia fidelității sale față de propria tînerete.

(după „Le Figaro Littéraire”, nr. 1202)

D. F.

SUSANA BOMBAL ȘI ROMANUL ACTUAL

„Eu n-am plîns niciodată la filmele despre „nefericire”. În schimb, am plîns la filmele de curaj, la filmele cu cowboy, la filmele de glorie”.

Aceste cuvinte le rostea, acum cîteva ani, Borges, prezentînd romanul „Portretul Annelei Loors” de Susana Bombal. Astăzi, înaintea apariției unui nou roman al autoarei, am avut prilejul să obținem un scurt interviu.

— Viitorul meu roman se intitulează „Precizarea lui Bethsabé”. Acțiunea se desfășoară în orașul Mendoza, la sfîrșitul secolului trecut. Continuarea o voi face în romanul „Cramele”. E vorba de o familie cu probleme și sentimentele și în mijlocul unei epoci frînțite din istoria Argentinei.

— Ati putea să ne precizați ce fel de cititori preferați?

— Sensibili. Cei care au tînăreț cu literatura. Cei care nu se lasă influențați de modă în literă.

— Ce părere aveți despre romanul argentinian de azi?

— Se apără împotriva unei tendințe universale „negativiste”. As menționa, aici, romanele lui Garcia Marquez, scrise cu un talent formidabil. I-aș recomanda, însă, să le curgă de „oroare, amărăciune” etc.

— Care este, deci, poziția dvs. față de așa-numitul „boom” literar?

— Nu-l ignor. Nu mă interesează. Mă preocup scriitorul. Nu sint nevoia să flu citată.

— În încheiere, ne-ați putea defini acest gen specific latino-american, „el cuento” (povestire), care se bucură, pe acest continent, de o largă circulație?

— „El cuento” este momentul esențial al unei vieți. Ca și în sonet, cred că, importanța lui se află în finalul operii.

DAN BULGAR

A PROIECTA

Istoria construcțiilor de locuințe, scrisă în beton și oțel, sticlă și lumină, scurtă cât o tinerețe, dar bogată cât n-a putut să dureze secole de-a rîndul orînduirii trecute, e mai locvace la Iași decît în orice alt oraș al țării.

Dacă acum aproape un sfert de veac, pe strada Gării, în Tîrgul Cucului sau pe Copou, sub molozul încă fumegînd, căutam zidurile caselor distruse de război pentru a amenaja locuințe ieșenilor ce se întorceau din bejenie; dacă, în perioada anilor 1950—1954, în cartierul Aurora sau Văscăuțeanu, construiam, în medie, cite 9 apartamente anual; dacă, în cel de-al doilea cincinal, ritmul de construcție a apartamentelor în Păcurari și pe Alecsandri sau pe Copou a crescut la circa 100 anual; dacă, după vizita conducerii de partid și de stat din septembrie 1961, a început reconstrucția cartierelor Socolă-Nicolina și Tătărași-sud într-un ritm de la circa 1.000 apartamente anual în 1962 la 2.500 locuințe în 1969, pentru cincinalul 1971—1975 se prevede o creștere substanțială a numărului de locuințe ce urmează a se realiza anual față de cel atîns în actualul cincinal și din care jumătate se vor face din fondurile populației.

Dar, în afara saltului cantitativ, cu sprijinul oamenilor de știință și al cadrelor didactice de la Institutul politehnic Iași, am studiat și experimentat noi sisteme de fundare pe terenuri sensibile la umezire de pe dealurile Copoului și Tătărașilor și pe argilele contractile din lunca Bahluiului ajungînd la concluzia că se pot realiza construcții de locuințe parter pînă la parter +15 +20 etaje în condiții de deplină siguranță a stabilității în timp a acestora, de folosirea intensivă a terenului prin mărirea densității la hectar, concomitent cu reducerea costurilor la fundații între 7—9% față de soluțiile proiectate pînă acum.

Ni s-au adus critici privind monotonia și lipsa de varietate a blocurilor de locuințe construite; parțial, ni le însușim. Dar tîm să se știe că noi, proiectanții, avem o gândire unitară privind aspectul general al orașelor în care construim și nu putem judeca pentru total după realizări parțiale. Nici unul din cartierele noastre nu este complet terminat, această gândire nu poate fi încă valorificată și de aceea de multe ori în comparație cu alte orașe din țară proiectanții ieșeni sînt subestimați.

Cînd se vor termina lucrările din Piața Unirii și blocurile din spatele cinematografului Victoria; centrele de cartiere Socolă-Nicolina și Tătărași sud și mai ales cînd se vor construi în aceste cartiere toate blocurile înalte proiectate, va apare clar concepția modernă a acestor cartiere ca parte integrantă din orașul Iași, constituind chenarul unei cărți noi de vizită a Iașului.

Spun acest lucru pentru că dacă în 1958 pentru arhitecții noștri, pentru proiectanții noștri străini de Iași, dar atunci intrați în el, noțiunea de specific local era ceva care îi supăra și îi speria și se străduiau să demonstreze că așa ceva nu există,

astăzi aceiași oameni, după zece ani de viață în orașul nostru sînt cel mai convinși de existența acestui specific, luptă pentru desăvîrșirea și stilizarea lui, străduindu-se să proiecteze o construcție mai frumoasă ca alții, dar toate să formeze o familie al cărei nume să fie Iași.

Blocul de pe strada Gării, supermagazinul Copou, Teatrul de vară și căminele studențești din Tudor Vladimirescu, realizate de arhitectul Gh. Tănase; blocurile turn de pe malul stîng Bahlui proiectate de arhitectul Mihai Lupu; blocurile din piața Nicolina și sediul comitetului județean de partid proiectate de arhitectul Nicolae Vericeanu; Motelul Bucium și Grădina Tineretului de pe strada Lăpușeanu proiectate de arhitectul Gheorghe Cheptea; Institutul agronomic proiectat de arhitectul Teodor Ungureanu; Spitalul de pediatrie proiectat de arhitectul Cezar Dăriescu sînt începuturile unui specific local, sînt dovezi ale ieșenizării celor peste 20 de arhitecți, reprezintă garanția că lucrările care se vor proiecta în zona centrală a orașului Iași lîngă vestitele monumente istorice și de arhitectură, vor sta cu cinste și se vor pune în valoare reciproc.

În același timp studiile noastre privind păstrarea a tot ce este al Iașului, a cuprins toate laturile și așteptăm cu nerăbdare ca puterea economică să permită realizarea lor.

În studiile noastre nu am uitat coloritul panoramic ce trebuie imprimat construcțiilor în funcție de iluminatul soarelui în mișcarea pe boltă de la răsărit la apus, n-am uitat nici iluminatul de noapte unde cu sprijinul fevarășului director Vasiliu de la I.R.E. am prevăzut menținerea clipocitului luminilor primate de pe dealul Repedeș pe rochia de palete a Iașului.

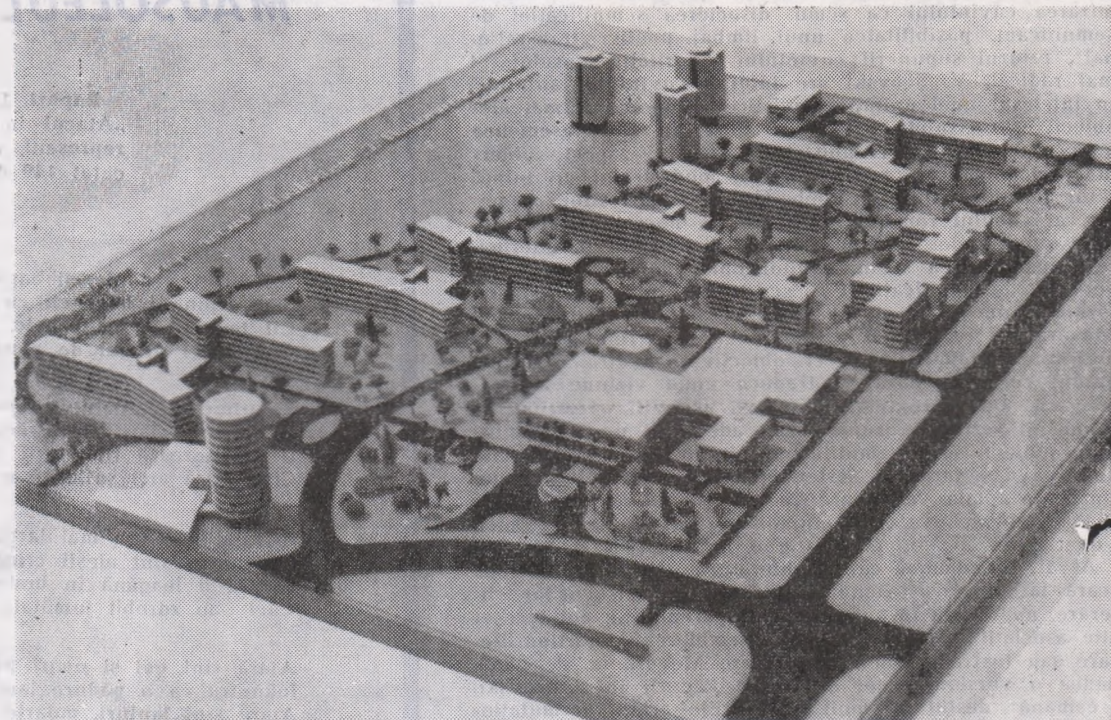
Așteptăm cu nerăbdare realizarea intrărilor în orașul Iași, în mod etapizat, bineînțeles, strada Păcurari, dar, mai ales, strada Socolă, pe porțiunea dintre calea ferată și Fabrica Țesătura, un bulevard al învățămîntului profesional și mediu, unde, de o parte și alta, sînt în curs de terminare șapte complexe școlare cu circa opt mii de elevi.

Alături de construcțiile de locuințe și social-culturale și îndosolul legat de viața orașului, problema circulației între locurile de muncă, odihnă, petrecere și centrul orașului capătă o importanță deosebită în condițiile creșterii populației și a gradului de urbanizare.

De aceea, e necesară o legătură directă între cartierul Tătărași cu peste 60.000 de locuitori printr-un pasaj superior care să lege la nivel str. Anastasie Panu cu Strada Nouă din Tătărași.

Îmbătriniți cu zece ani de proiectare, dar întineriți cu tot atîți ani de experiență, proiectanții ieșeni, crescuți în spiritul valorilor culturale ale neamului nostru, își pun talentul și priceperea în slujba Iașului de mîine.

Ing. dr. C. Mihăilescu
Director al D.S.A.P.C. — Iași

Grup social studențesc T. VLADIMIRESCU

PRIVIRE ÎN VIITOR

În anii deceniului următor, Iașul va cunoaște o vie activitate de construcții.

Dezvoltarea economică a orașului, prin amplasarea de noi unități industriale, va antrena sporirea însemnată a populației urbane, prevăzută la sfîrșitul anului 1975 a se ridica la cca. 285.000 locuitori.

În locul construcțiilor rare, în locul clădirilor vechi și mai noi, vor apărea noi blocuri înalte, ansambluri urbanistice majore, care vor accentua silueta Iașului modern.

Cele 16.000 de apartamente propuse a se realiza în perioada anilor 1971—1975 în zona centrală, în paralel cu noi cartiere, reprezintă nivelul viitoarelor realizări menite să modifice structural vechiul oraș.

În zona Anastasie Panu, str. C. Negri, se studiază amplasarea de blocuri de locuințe și spații comerciale, într-o primă etapă fiind în atenție terenurile libere din zonă — în scopul punerii în valoare a cornișei și încheierii cadrului arhitectural al viitoarei magistrale Anastasie Panu.

Pentru B-dul C. A. Rosetti și zona str. Moara de Vin, de detalii de sistematizare pre-

vede execuția a unui număr mare de apartamente cit și a unui număr însemnat de locuințe individuale pe str. Brîndușa.

În partea centrală a orașului se studiază noi amplasamente în zona gării centrale și a străzii nou create Silvestru, în Piața Unirii lîngă cinematograful Victoria (un bloc turn), zona Copou pe străzile Pușchin — Văscăuțeanu și un ansamblu mai mare în piața Institutului agronomic. De altfel zona Institutului agronomic s-a extins prin crearea noului complex modern de construcții destinate învățămîntului zootehnic și de medicină veterinară.

Pasajul superior Tătărași, ce se va realiza în prelungirea străzii A. Panu pînă la intersecția str. Călărași cu Strada nouă Tătărași, traseul avînd o lungime de aproximativ 500 m., va rezolva în mod corespunzător legătura de circulație a cartierului nou construit cu restul orașului.

La capătul din spre est al pasajului, se rezervă o zonă ce va fi sistematizată ulterior, strîns legată de traseu; aceasta urmează să primească dotări de cartier și chiar de interes orașenesc de tip

administrativ, care prin volumul și arhitectura lor vor putea susține ampla perspectivă creată de traseul pasajului. În plus, traseul se bucură de deschiderea unei perspective către un fundal constituit din zone bogate în vegetație.

Dintre construcțiile viitoare ce se vor integra în noua arhitectonică a Iașului, se află în lucru printre altele, pe planșeta proiectanților, un bloc de locuințe turn avînd o formă nouă, prevăzută cu magazine la primele două nivele, ce se va construi pe str. Cuza Vodă lîngă Hotelul Continental, precum și un ansamblu format din ateliere meșteșugărești pentru prezentare și desfacere și un bloc înalt pentru locuințe, ce urmează a se amplasa în Tg. Cucului pe terenul adiacent străzii Sărării.

×

Îmbinarea armonioasă între formele de relief și construcțiile dominante ale orașului, alcătuieste silueta specifică a Iașului. Aceasta, condiționată și susținută de elementele arătate mai înainte va fi pusă în valoare cu ajutorul unei varietăți mai mari a tipurilor de locuințe. Preocupările proiectanților

ieșeni în această direcție se concretizează prin studii și machete privind zona regimului de înălțime legat de menținerea și dezvoltarea în continuare a ceea ce este caracteristic siluetei orașului Iași.

Din aceste studii a rezultat necesitatea alcătuirii noilor ansambluri cu volume variate ca formă și ca regim de înălțimi, dispuse în compoziții cit mai libere și legate de relief, pentru a se menține efectele de perspectivă.

Astfel, în cartierul Socolă-Nicolina, impresia de monotonie va fi ruptă prin amplasarea unor blocuri înalte avînd forme și regim de înălțime diferite. Cadrul arhitectural al acestui cartier va fi întregit prin definitivarea centrului de cartier, detaliul de sistematizare al Pieții Podu-Roș, cuprinzînd locuințe, spații comerciale la parter sau în construcții independente, un cinematograful, un oficiu P.T.T.R. De asemenea, se prevede închiderea șoselei Naționale, supralărgirea podului peste riul Bahlui și organizarea fluxurilor de circulație din această piață.

Pentru cartierul Tătărași, prin proiectele de sistematizare se urmărește obținerea

unei varietăți mai mari a volumelor amplasîndu-se construcții înalte atît pe cornișă, cit și în interior. Construcțiile înalte în combinație cu blocurile parter și 4 etaje, precum și cu dotările social-culturale și comerciale, asigură o diversitate mai mare cu rezultate favorabile asupra aspectului de ansamblu. Zona centrală, vatră a orașului vechi, bogată în monumente istorice și de arhitectură, prin poziția sa urmează să primească în primul rînd clădiri cu caracter administrativ-cultural.

Noile clădiri, din care așteptăm viitorul sediu administrativ din Piața Palatului, magazinul universal ce se va construi și altele, diferențiate ca formă prin însăși funcțiunile lor, împreună cu blocurile de locuit, vor accentua în continuare silueta orașului, astfel ca noul și vechiul să se pună în valoare reciproc.

Ansamblul Pieții Unirii, prin realizarea esplanadei în trepte, deschide vederea spre dealurile din sud cu monumentele sale Galata și Miroslova, iar noul hotel cu 12 etaje accentuează poziția pieții, fiind elementul dominant al acesteia.

Aspectul urbanistic ce îl va căpăta această zonă s-a definitivat prin detaliile de sistematizare susținute de machete și desfășurări panoramice pentru Piața Tineretului, Piața Palatului, zona str. A. Panu, zona str. Gh. Dimitrov și zona superioară a terasei Copou.

Este necesar ca și în viitor volumele masive ale instituțiilor să intre în combinații de siluete cu grupe de clădiri înalte care, să accentueze caracterul colinar și ascendent al teraselor și împreună cu fondul construit existent de locuințe în stare bună, să formeze ansambluri unitare și atrăgătoare.

De asemenea, caracterul de oraș grădinar trebuie menținut și dezvoltat prin realizarea unor spații plantate în mod organizat și zonificat.

O contribuție efectivă, ce completează și accentuează silueta de ansamblu a orașului, o aduce zona industrială. Diversitatea formelor arhitecturale industriale, a instalațiilor, aspectul masiv și modern al hănelor, îmbogățesc silueta orașului și îi dau un conținut nou, specific zilelor noastre.

Ing. Șt. Cumpănescu

dreptul la replică

UN NOU AVOCAT AL IDEALISMULUI?

In Cronica nr. 30 (181) din 26.VII.1969 a apărut, la rubrica „Opinii”, o „critică” a articolelor noastre publicate în Familia nr. 11 (39) din noiembrie 1968 și Cronica nr. 20 (171) din 17.V.1969, „critică” semnata de dr. doc. V. Nadolschi.

Din capul locului, înem să aducem mulțumiri colegiului de redacție al revistei „Cronica” pentru ajutorul pe care a căutat să ni-l dea în muncă, publicând „studiul” lui V. Nadolschi.

Intrucât de la apariția studiului pe care l-am publicat în Familia s-a scurs opt luni, iar de la publicarea articolului ce ne-a apărut în Cronica au trecut două luni, desigur că „studiul” lui V. Nadolschi constituie rodul unei serioase și îndelungate elaborări.

Nu am căutat niciodată să facem polemică și nu am fi răspuns lui V. Nadolschi, dacă singura concluzie a „studiului” său nu ar fi felicitările călduroase pe care ține să le aducă Editurii științifice pentru publicarea, iar revistei „Contemporanul” pentru largă difuzare a conținutului unei cărți net idealiste, carte ce constituie un atac frontal dat materialismului dialectic.

Mai înții o constatare de ordin general. Deși a fost să ne prevină că „vom încerca să răspundem, pe scurt și fără divagații inutile”, aproape jumătate din „studiul” lui V. Nadolschi este alcătuit din reproducerea între ghilimele a unor întregi pasaje din lucrările ce ne-a apărut în Familia. Procedeu, neuzitat, nu-și are nici o justificare: numărul 11/1968 al revistei „Familia” nu constituie un incunabul, iar lucrarea din care se reproduc cu generozitate a apărut în limba română — a fost dorința noastră de a apărea mai înții în românește. Normal ar fi fost, deci, ca, în locul reproducerilor, să se lădă trimiterea la articolul respectiv. Dar unele dintre pasajele reproduce sunt modificate — e drept, doar în părțile lor esențiale — iar modificările operate — simplă coincidență, desigur — duc tocmai la interpretările tendențioase ce se urmăresc cu orice preț. Faptul devine și mai grav când ni se denaturează afirmațiile, recurgându-se la procedeul: „credem că autorul a vrut să scrie...” (s.a.). E de la sine înțeles că nu poftă face o critică obiectivă decât luând ca bază textul fidel al autorului, nu ceea ce își convine să crezi că ar fi vrut acesta să scrie. Iar textul în discuție era clar și precis — așa cum se obișnuiește în lucrările științifice.

Pentru a se putea sesiza cât mai ușor punctul de la care s-a pornit pe un drum complet greșit în cosmologie, dădeam, în articolul publicat în Cronica, un exemplu extrem de simplu, din care reieșea plin la evidență că neaplicarea corectă a unei teoreme fundamentale, universal valabile, pe care o cunoaște orice student din primul an de matematică, poate duce la erori capitale, de genul... 2 ar fi egal cu

3,14. Luând apărarea unora dintre cei ce practică în cosmologie asemenea erori capitale, V. Nadolschi subscrisse cu seninătate la o greșeală de genul: 2 = 3,14! Desigur că o astfel de manifestare face inutilă analiza mai departe a gradului de pregătire științifică a „criticului” nostru. Vom mai da totuși un exemplu, lăsând cititorului plăcerea de a le găsi singur pe celelalte.

După V. Nadolschi, unde am greșit mai grav ar fi la valoarea pe care am atribuit-o limitei masei unei galaxii când viteza ei de recesiune tinde către viteza luminii. Această limită nu ar fi, cum am precizat în studiul din Familia, $\infty + \infty$, ci $\infty - \infty$. Pentru a dovedi aceasta, interlocutorul nostru face o paradă de ieftină erudiție. Dar $\infty + \infty$ este absolut identic cu $\infty - \infty$. Deci nu este vorba decât de o diferență de notație. In ce ne privește, ne-am oprit și ne menținem la notația care este unanim admisă în literatura științifică elementară. Nu este cu totul lipsit de interes să se urmărească ceva mai îndeaproape „demonstrația” pe care o oferă V. Nadolschi. Sînt două posibilități: sau interlocutorul nostru nu cunoaște semnificația liniei de deasupra simbolului unei particule elementare — semnificație care e familiară oricărui student din primul an de fizică — sau d-sa nu știe că minus se transformă în plus când e precedat de un alt minus — regulă pe care, dacă un elev de școală generală nu o află chiar din prima oră de algebră elementară, e greu de presupus că la a doua oră nu ar cunoaște-o. Ceea ce reușește, de fapt, să „demonstreze” preopinamentul nostru este că limita masei unei galaxii când viteza tinde către viteza luminii ar fi... $\infty + \infty$, iar nu $\infty - \infty$! Dar să trecem peste aceste „mici” lacune din pregătirea științifică a dr. doc. V. Nadolschi și să reluăm firul de la valoarea pe care o are limita în discuție, folosind chiar notația sa. După V. Nadolschi, această limită este, „în realitate” și „evident”, ∞ . E drept, de data aceasta nu mai e vorba chiar de cunoștințe pe care un elev le capătă de la a doua oră de algebră elementară, dar este de neconceput ca un student din primul an de matematică — sau de la altele alte facultăți la care se predă un curs de matematică generală — să nu știe că $\infty - \infty$ nu este, nici „în realitate” și nici „evident”, egal cu ∞ , ci constituie o formă nedeterminată, care ar putea adică avea orice valoare. Valoarea la care ne-am oprit în studiul apărut în Familia este singura care corespunde semnificației fizice exacte a fenomenului. Pentru a fi putut sesiza această semnificație fizică, V. Nadolschi ar fi trebuit să cunoască bine mecanismul după care se transformă materia în anti-materie la viteze apropiate de aceea a luminii (transformarea particulă $\rightarrow$ anti-particulă este, firește, reversibilă), dar înțelegerea acestui mecanism

scapă cu totul gradului său de pregătire științifică.

V. Nadolschi are candoarea să pretindă că Fred Hoyle — care, după cum se știe, nu este numai un astrofizician en vogue, ci și un gustat autor de science-fiction — nu ar fi idealist, deoarece acesta nu se exprimă chiar explicit că în Univers materia se naște din nimic (ex nihilo) și pentru că nu recunoaște singur și deschis că este idealist. Mărturisim că în lupta ideologică dintre concepțiile materialistă și idealistă nu cunoaștem mulți idealisti care să-și așeze eticheta respectivă. Din analiza riguroasă și obiectivă a lucrărilor lui Hoyle rezultă chiar că în concepția sa, redată într-o formă mai veche sau mai nouă, materia s-ar forma în Univers ex nihilo. După cum am mai subliniat în articolul din Cronica, nu sîntem singurii care „au îndrăznit” să critice „teoriile” lui Hoyle, evidențiind caracterul pur metafizic al acestora. În avintul „pledoariilor” sale, V. Nadolschi comite oflagrantă escamotare a adevărului. „Cimpul creator C” din concepțiile lui Hoyle nu are nici o legătură cu transformarea energiei în materie, decurgând după formula stabilită de Einstein încă din 1905, formulă care, în urma multiplicor confirmări experimentale, e în alară de orice îndoielă. Hoyle nu recurge la teoria relativității, ci încearcă să-și convingă cititorii — din păcate, pe unii naivi a reușit — de existența unui adevărat neoflogistic, „cimpul creator C”, care, subliniem din nou, nu are și nu poate avea nici o legătură cu cimpurile care constituie realități certe ale științei actuale — nuclear, electromagnetice și gravitaționale. Mai mult încă, pentru a-și susține propria „teorie”, Hoyle a fost nevoit să atace teoria relativității, teorie care, firește, nu poate face casă bună cu o concepție bazată pe existența unui neoflogistic. In ce ne privește, ne-am permis să apărăm de atacurile lui Hoyle teoria relativității, teorie riguros fundamentată științific și mai mult decât suficient verificată experimental. Regretăm că această atitudine nu a fost pe placul lui V. Nadolschi. Dacă în concepția lui Hoyle materia s-ar forma în Univers din energie, după cunoscuta formulă a lui Einstein din 1905, de ce a mai fost nevoie să se inventeze „cimpul creator C”? Nu e singura întrebare supărătoare pe care o ridică încercarea lui V. Nadolschi de a da o mână de ajutor lui Hoyle. Intra-adevăr, de unde provine energia pe care „cimpul creator C” ar transforma-o continuu în materie, materie care, după concepțiile lui Hoyle, ar trebui să compenseze vacuumul produs fără încetare de mișcarea de recesiune a galaxiilor? Răspunsul nu poate fi decât unul singur: tot din nimic! Din caldă și totală pledoarie pe care o face concepțiilor net idealiste ale lui Hoyle, rezultă clar poziția ideologică pe care se situează V. Nadolschi. In legătură cu gradul pre-

gătirii sale ideologice, mai menționăm doar „opinia” sa că citatul din Renan pe care l-am redat într-un anumit context în studiul din Familia nu ar fi tocmai... materialist.

La somația lui V. Nadolschi de a preciza care sînt observațiile justificînd afirmația noastră că galaxiile și quasarii pot exista — firește, numai într-o stare de echilibru instabil — la viteze mai mari decît aceea a luminii, nu-i vom indica literatura originală de specialitate, nefiind încă familiarizat cu frecvențarea acesteia. Ci îi vom recomanda chiar articolele de popularizare despre care a fost să sublinieze că ar fi „sobre și documentate”. E vorba de articolele lui A. Joltea, autor pe care preopinamentul nostru îl considerăm „un remarcabil filozof” și în legătură cu care se face profeția: „Articolele sale îi vor asigura un loc de frunte pe ogorul gândirii noastre filozofice”.

Imputarea pe care ne-o face V. Nadolschi de a nu fi citat cîțiva autori — pe care, chiar d-sa recunoaște, i-a criticat și Hoyle — este cel puțin neserioasă. Din lipsă de spațiu, studiul original care ne-a apărut în Familia are o formă rezumativă. In acest studiu, se analizează critic numai teoria „Atomului primitiv” (Lemaître) și teoria „Universului staționar” (Hoyle, Bondi și Gold), adică singurele teorii cosmologice care mai au astăzi curs. Firește că nu putem face un istoric al teoriilor cosmologice la care se renunșează demult — numai prezentarea teoriilor cosmologice elaborate de la Platon pînă la Copernic a necesitat zece volume (P. Duham, Le Systeme du monde, Histoire des doctrines cosmogoniques de Platon à Copernic, 10 volumes, Hermann, Paris).

In slrșit, ultima acuzare pe care ne-o aduce V. Nadolschi, acuzare care îi dă prilejul să picure o „fină” și „acidă” ironie. Cum ne-am permis să contestăm lui Hoyle dreptul de a afirma că în Univers s-ar forma proto-galaxii, cînd și noi ajungem la aceeași concluzie? Numai că între cele enunțate de Hoyle și cele demonstrate de noi există cîteva „mici”, „im-perceptibile” deosebiri. Și în concepțiile lui Hoyle și în teoria noastră se admite că se pot forma proto-galaxii din gazul galactic care, la rîndul său, rezultă din materia fundamentală. In cazul nostru însă, materia nu se naște ex nihilo. Și mai e o diferență. Formarea din gazul galactic a proto-galaxiilor — care nu a fost niciodată observată — nu e posibilă nici în universul nostru, nici într-un alt univers, indiferent dacă acesta este alcătuit din materie sau anti-materie. După cum am demonstrat, numai în anti-universuri există condițiile necesare formării din gaz galactic (hidrogen, respectiv anti-hidrogen) a proto-galaxiilor.

In concluzie, nu putem să nu regretăm asaltul diletanțismului în cele mai rîvnite domenii științifice din timpul nostru.

C. S. Dongorozi

CURIER

PROGRAMAREA MATEMATICĂ LA NIVEL MONDIAL

In fața portului francez Toulon se află mica insulă Bendore. Acolo, s-a ținut de curînd așa-numita „școală de vară” a programării matematice, sub conducerea prof. Jean Abadie, directorul Institutului de statistică al Universității din Paris. Au participat 150 de specialiști din întreaga lume, printre care și un român: conf. dr. Irinel Drăgan, de la Facultatea de matematică-mecanică a Universității din Iași.

Deci, cu ce impresii reveniți din Franța, tovarășe Drăgan? — După o lună petrecută pe coasta mediteraneană, dintre cele mai... insorite. Prin pitorescul ei și, mai ales, prin izolarea de restul lumii, insula Bendore pare a fi loc ideal pentru un congres în care alternez instruirea din sala de conferințe cu destinderea pe plaja imediat vecină. A fost un bun prilej de a cunoaște și a stabili legături cu o serie de oameni care lucrează în specialitatea mea din diferite țări, deoarece volens-nolens, toată ziua eram împreună pe mica insulă special amenajată numai pentru congrese. In medie, s-au ținut 5 conferințe pe zi privind programarea cu numere întregi și programarea neliniară.

Cum de sîi fost printre cei invitați pe Bendore? — Poate și datorită faptului că prof. Abadie a fost, nu de mult, oaspetele Iașului, unde a conferențiat și a cunoscut activitatea noastră în direcția programării. Am fost invitatul său personal. Nu e mai puțin adevărat însă că o asemenea invitație înseamnă și recunoașterea afirmării la reuniuni internaționale anterioare, la care am participat cu diferite comunicări.

Valoarea practică a acestei participări?

In primul rînd, a fost o reunitune la cel mai înalt nivel mondial al specialității, prin participarea unor somități ca prof. Georg Dantzig de la Universitatea Stanford — Statele Unite, întemeietorul programării matematice, prof. R. Vaľda din Birmingham — Anglia, dr. Ralph Gomory, directorul științific al departamentului de stat I.B.M. — Statele Unite, dr. B. Roy, director științific al Soc. Sema — Paris și alții. Ei au făcut comunicări asupra ultimelor lucrări personale, astfel că m-am putut informa asupra nivelului la zi al specialității. In al doilea rînd, am revăzut persoane cunoscute la congrese anterioare, stabilind legături utile referitoare la schimbul de păreri în viitor.

Cu privire la acest nivel mondial, despre care am pomenit, pot spune că, în ceea ce privește programarea cu numere întregi, nu am rămas prea surprins de progresele ultimilor ani, dar în programarea neliniară s-a realizat enorm.

Și o întrebare firească: situația la noi?

Cred că nu procedăm metodic, deși, la ora actuală, programarea matematică nu mai poate fi ignorată. Or, pentru a fi profetă practic, trebuie, în prealabil, predată la facultăți. In ultimele planificări, orele de programare au fost scoase din... programul facultății noastre. fiind, se pare, în proiect concentrarea specialității la facultatea de calcul economic specială de la București. Practic, deci, se predă cîte ceva din programarea matematică la unele facultăți, dar fără aprofundare.

Intrucît metoda programării matematice capătă zi de zi o utilizare tot mai largă

în economie și intrucît Centrele de calcul matematic de la București și Cluj au nevoie de specialiști, e timpul să ne întrebăm: de unde vom lua acești specialiști? REP.

La Festivalul republican al cineaștilor amatori, premiul filmului științific a fost obținut de documentarul „Impotriva întinericului” realizat la Iași de V. Pandeles.

In 1951 a fost prezentată la Academia din țara noastră o comunicare prin care se demonștra existența unui sistem nervos în placenta umană. Pînă la acea dată se nega în toată lumea existența unui atare sistem. Academia a refuzat publicarea lucrării, motivînd că un atare sistem nu poate fi admis într-un organ efemer.

In 1954 autorul acestei cercetări prezintă la filiala Iași a Academiei prima comunicare, prin care se constată un sistem nervos necunoscut pînă atunci la trei animale. In 1956 aceeași instituție publică și comunicarea refuzată. In 1951, Lucrarea este apoi publicată în revista sovietică de obstetrică și ginecologie de la Moscova, Prof. Loghinov de la Minsk menționează că prof. dr. Mihail Kernbach constată morfologic ceea ce el a constatat experimental.

In 1963 se publică cercetările în continuare într-o revistă de morfologie în R.F.G. „Anatomischer Anzeiger”, autorii germani fiind de acord cu cercetătorul ieșean.

Dar în 1966 un obstetrician din București, prof. Aburel, publică în Revue Française de Gynecologie et d'Obstetrique un articol în care neagă categoric existența sistemului nervos placentar. Ințămpanarea cercetătorului ieșean a fost publicată în aceeași revistă în nr. 6, iunie 1969.

Intrre timp alți 7 cercetători americani și europeni descriu acest sistem, citînd autorul român.

Existența acestui sistem nervos antulează vechea concepție asupra relațiilor fetomaternelor, și confirmă teza lui I. V. Pavlov că fiecare organ se conduce prin sistemul său nervos. Descoperirea și cercetările în continuare vor arăta originea embrionară și rolul acestui sistem în evoluția tuturor mamiferelor.

Deși abia inaugurată, cursa de aeroglisoare dintre Franța și Anglia (două vase cu o capacitate de 250 pasageri și 30 automobile și o viteză de peste o sută de km. la oră) contează că va atinge în acest sezon turistic cifra de 400.000 pasageri și 50.000 automobile transportate între Calais și Ramsgate.

Fresa britanică însă nu se arată prea entuziasmată de noua legătură cu continentul (prea zgomotoasă, prea sensibilă la furtună) în timp ce oficialitățile franceze, ca de pildă Roger Macé, raportor general al grupului ministerial pentru construirea tunelului de sub canalul Mîneci, au declarat că, oricît de mult ar fi sporit traficul aerian și maritim, el nu poate înlocui proiectatul tunel.

In asemenea tunel care ar lega Parisul de Londra la distanța în timp de numai 3 ore și ar asigura un debit de mil de vagoane la oră, nu poate fi concurat. Posturile de radio engleze au întreprins o anchetă printre „cetățenii de mijloc” cu privire la tunel. Răspunsurile trădează oarecare teamă privind securitatea și independența țării, mai bine zis frica de a nu fi alinsă „splendida izolare”. Un tunel, credea englezul de mijloc, ar însemna integrarea Angliei la continent.

CRONICA PUBLICITATE

FABRICA DE CONFECȚII IAȘI, cu sediul în strada Manta Roșie nr. 12, angajează un șef serviciu mecanic-șef care să îndeplinească următoarele condiții:

- studii superioare tehnice de specialitate și 8 ani vechime de specialitate tehnică.

cronica

săptămînal politic, social, cultural

Colectiul de redacție:

AL. ANDRIESCU, N. BARBU (redactor șef adj.), CONST. CIOPRAGA (director), ION CREANGĂ, AL. DIMA, ILIE GRĂMĂDĂ, DAN HATMANU, MIRCEA RADU IACOBAN (secretar general de redacție), GAVRIL ISTRATE, GEORGE LESNEA, P. MILCOMETE, CR. SIMIONESCU, ACHIM ȘTOIA, CORNELIU STURZU, CORNELIU ȘTEFĂNACHE (redactor șef adj.), NICOLAE TATOMIR.

Prezentare grafică VALER MITRU

IASI
5-18 august 1969

SEMINARUL O.N.U.

PRIVIND EFECTELE DEZVOLTĂRII ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII ASUPRA VIEȚII FEMEII

Timp de 16 zile s-au desfășurat la Iași lucrările Seminarului „Efectele dezvoltării științei și tehnicii asupra vieții femeii”, organizat sub auspiciile O.N.U., în colaborare cu guvernul român. Ședința inaugurală a fost deschisă de doamna Margaret Bruce, șefa secției pentru Statutul femeii din Divizia drepturilor omului a secretariatului O.N.U., care, în numele secretarului general O.N.U., U Thant, a adus un salut lucrărilor Seminarului. În numele guvernului Republicii Socialiste România, a luat cuvântul Petre Lupu, ministrul muncii. Participanții la Seminar au fost salutați apoi de Miu Dobrescu, președintele Consiliului popular județean Iași. (Publicăm în această pagină alocuțiunile rostite de ministrul muncii, de președintele Consiliului popular județean Iași, precum și cuvântul de deschidere ros-

tit de doamna Margaret Bruce). Ordinea de zi, deosebit de bogată, a inclus dezbateri privind efectele pozitive și negative ale dezvoltării științei și tehnicii asupra vieții femeii, cu referiri la întrebarea forței de muncă, orientarea profesională, pregătirea și reîncadrarea femeilor în vîrstă, remunerarea, orele de muncă și timpul liber, securitatea și sănătatea femeii, grija față de copii, educația școlară și extrașcolară a tinerilor și adulților, participarea femeii la viața publică, viața familială și, în fine, măsuri menite să îmbunătățească viața femeii în contextul dezvoltării științei și tehnologiei. În atara dezbaterilor propriu-zise, în programul Seminarului figurează numeroase vizite în orașul Iași și în împrejurimi, spectacole folclorice, gale de ilume, precum și o călătorie de două zile în nordul Moldovei. Lucrările seminarului continuă.

CUVÎNTUL REPREZENTANTULUI SECRETARULUI GENERAL AL O.N.U.

Am onoarea să vă transmit din partea secretarului general al O.N.U. cel mai cordial bun venit tuturor participanților la acest seminar O.N.U., organizat la invitația amabilă a guvernului Republicii Socialiste România. Doresc să exprim de asemenea, din partea secretarului general, aprecierea și recunoștința profundă față de guvernul României pentru că a invitat O.N.U. să desfășoare lucrările acestui seminar aici și pentru excelențele pregătiri făcute în acest scop. Dorim, de asemenea, să mulțumim autorităților din Iași pentru că au oferit incinta lor orăș ca sediu al lucrărilor seminarului și pentru ospitalitatea cu care ne-au întâmpinat. Mulțumim, de asemenea, directorului Palatului Cultural din Iași pentru că ne-a pus la dispoziție o clădire atât de frumoasă.

Cuvinte speciale de mulțumire adresăm domnișoarei Maria Groza, vicepreședinte al Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România și celorlalți membri ai Consiliului Național al Femeilor din România pentru tot ce au făcut în legătură cu acest seminar.

Subiectul discuțiilor ce se vor purta în seminar este atât nou cât și ispititor: efectele dezvoltării tehnico-științifice asupra vieții femeii. În aceste zile, cînd omul a pus pentru prima dată piciorul pe lună, este cît se poate de potrivit să ne oprim și să reflectăm asupra felului în care aceste evenimente ne influențează viața noastră și a copiilor noștri.

Conferința Internațională asupra drepturilor omului ținută la Teheran la începutul lui 1968, pentru comemorarea anului internațional al drepturilor omului și a celei de-a XX-a aniversări a adoptării Declarației Universale, a atras atenția asupra faptului că descoperirile tehnico-științifice au deschis largi perspective progresului economic, social și cultural, cît și ridicării nivelului de viață al popoarelor lumii. În același timp, a răsunat și avertismentul: o asemenea dezvoltare poate cuprinde și pericole pentru drepturile și libertățile indivizilor și popoarelor. Aceste sentimente și-au găsit ecoul la Adunarea Generală din același an, iar Comisia Națiunilor Unite asupra Drepturilor Omului a fost solicitată să studieze această pro-

blemă, inclusiv balanța care ar trebui să fie stabilită între progresul tehnico-științific și dezvoltarea intelectuală, spirituală, culturală și morală a umanității.

Deși nu trebuie — și nici nu putem — încerca să izolăm femeile din societate ca întreg, pentru că femeile constituie aproximativ jumătate din omenire, în același timp cred că nu putem să nu recunoaștem faptul că, în mod tradițional, lumea femeilor a jucat și continuă să joace un rol special. Ele întâmpină probleme speciale, uneori foarte dificile. Una din sarcinile seminarelui de față va fi fără îndoială studierea rolului femeilor în lumea în continuă schimbare și a felului în care aceasta se îmbină sau ar trebui să se îmbine, cu rolul bărbaților.

Comisia O.N.U. asupra Drepturilor Femeii va lua în considerare în următoarea ei sesiune programată provizoriu pentru începutul anului 1970, o problemă referitoare la efectele dezvoltării tehnico-științifice asupra angajării și salarizării femeilor. Dezbaterile Seminarului de față, care are un scop mult mai larg, vor fi prin urmare de o importanță și o valoare deosebită pentru această comisie.

Ordinea de zi a Seminarului conține trei puncte principale. Primul are o formulare generală și intenționează să dea participanților posibilitatea de a explora acel fel de dezvoltare științifică și tehnică care influențează în mod special femeile. Al doilea, și probabil cel mai important, se referă la efectul acestei dezvoltări, atât pozitiv cît și negativ, asupra vieții economice a femeilor, asupra participării lor la viața publică, asupra vieții lor de familie. În sfîrșit, la al treilea punct, Seminarul ar dori să facă anumite recomandări sau să adopte anumite concluzii referitoare la problemele în care va exista un consens general.

Principalul scop al Seminarului O.N.U. de acest fel, organizat în cadrul serviciilor consultative ale programului drepturilor omului este, totuși, de a da posibilitatea persoanelor cheie dintr-o anumită parte a lumii — în acest caz Europa — să-și împărtășească experiența și cunoștințele și să facă schimburi de vederi și opinii asupra subiectului aflat în discuție și, prin aceasta, să arunce o nouă lumină asupra acestor probleme. În mod normal, nu se adoptă rezoluții formale și nici nu se solicită voturi formale.

Cred că este potrivit să amintesc că Seminarul de față este al doilea Seminar parțial referitor la viața femeii ținut în Europa de la apariția programului serviciilor consultative ale drepturilor omului din 1956. O coincidență fericită, care dovedește generozitatea guvernului și poporului român, a făcut ca acest Seminar să fie ținut tot în această țară în 1961, cînd participanți din toate colțurile Europei s-au întrînit la București pentru a discuta problema

vieții femeii în dreptul familiei. Principalul accent s-a pus atunci asupra aspectului legal al problemei și Seminarul din 1961 a adus o contribuție importantă în această direcție.

Constatăm cu plăcere că s-a realizat un progres remarcabil în privința poziției legale a femeilor în domenii în care, din punct de vedere tradițional, ele suferau discriminări. O realitate majoră a O.N.U. din ultimii ani în această direcție a fost adoptarea unanimă de către Adunarea Generală din 1967 a Declarației asupra îndalțării discriminărilor la adresa femeilor. Înțelegem totuși că mai sînt încă multe de făcut pînă la recunoașterea legală și faptică a principiilor stabilite de declarație. În consecință, Organizația Națiunilor Unite continuă să promoveze principiul egalității dintre bărbat și femeie în fața legii și insistă pentru recunoașterea lui universală.

Subiectul ales pentru seminarul nostru reflectă o preocupare crescîndă a organelor O.N.U., interesate în îmbunătățirea vieții femeii, așa că înlăturarea discriminării trebuie să fie văzută în contextul mai larg al rolului femeilor în societate și a contribuției lor reale și potențiale. S-a observat, spre exemplu, că femeile pot fi o forță dinamizatoare, sau că pot, prin ignoranță și lipsă de înțelegere, să împiedice progresul. Această problemă devine cu deosebire acută în condițiile dezvoltării tehnico-științifice moderne.

Seminarul va avea ocazia să trateze probleme noi, deoarece numai o mică parte din atenția acordată în mod curent de guverne și academii studiului efectelor acestei dezvoltări asupra femeii s-a concentrat asupra rolului și contribuției femeilor.

Organizația Națiunilor Unite a adresat recent o cerere guvernelor și organizațiilor neguvernamentale pentru a afla părerea lor în privința rolului femeilor în dezvoltarea țărilor respective. În mare număr, răspunsurile primite atît din țările industrializate, cît și din cele în curs de dezvoltare, au accentuat necesitatea unei schimbări de atitudine din partea femeilor cît și a bărbaților față de rolul femeilor. Comunicările și tehnica modernă precum și dezvoltarea lui *mass media* utilizate cum se cuvine, nu pot să nu aibă o importanță semnificativă în această privință.

Sînt sigură că dezvoltarea tehnicii și științei moderne va oferi multe asemenea posibilități pentru a ridica femeile de prețutindeni la nivelul demnității umane, unde sînt acceptate și respectate de toți, fără excepție, și unde contribuția lor unică la familie, comunitate și națiune, nu este pusă la îndoială, femeia fiind ocrotită de condiții în care își poate realiza pe deplin potențialul uman de care dispune.

În încheiere, vă doresc tuturor, în numele secretarului general al Organizației Națiunilor Unite, mult succes în dezbateri.

CUVÎNTUL TOVARĂȘULUI PETRE LUPU, MINISTRUL MUNCII

DOAMNELOR ȘI DOMNILOR,

Am plăcerea de a adresa, în numele guvernului Republicii Socialiste România și al meu personal, un cald salut participanților la *Ciclu de studii asupra efectelor dezvoltării științifice și tehnice asupra condițiilor femeii*, ciclu organizat de O.N.U. în colaborare cu guvernul român.

Reuniunea Dv., consacrată unei teme actuale, ce suscită un interes particular — efectele dezvoltării științei și tehnicii asupra condiției femeii — constituie una din preocupările de importanță majoră ale lumii contemporane, și anume aceea de a cunoaște utilizarea și rolul marilor cuceriri ale științei și tehnicii pentru progresul general al tuturor națiunilor și al întregii umanități.

Astăzi, cînd știința și cultura oferă omului posibilități nelimitate de supunere a naturii, pentru a organiza superioră a vieții și muncii, pentru perfecționarea relațiilor între oameni, acțiunile ce sînt organizate pe plan internațional pentru ameliorarea condițiilor femeii în societate reprezintă cerințe majore ale progresului.

După părerea noastră, un rol important în realizarea acestor obiective revine programului și inițiativelor O.N.U. vizînd emanciparea femeilor și antrenarea lor la viața socială, în aceeași măsură cu ceilalți membri ai societății.

Experiența noastră ne-a demonstrat că realizarea principiului egalității în drepturi a femeii, preocuparea pentru asigurarea locului pe care trebuie să-l ocupe femeia în viața politică și socială pot nu numai să lichezeze o injustiție care a durat timp de secole, dar, în plus, să contribuie la accelerarea dezvoltării multilaterale a întregii societăți.

Punerea în aplicare a acestor principii reprezintă o preocupare constantă a guvernului român pentru dezvoltarea nivelului de viață și de civilizație al națiunii române.

În România, femeile participă activ, alături de ceilalți membri ai societății, la discutarea și elaborarea măsurilor inițiate de Stat pentru dezvoltarea continuă, economică și socială, a țării, pentru realizarea întregului program de perfecționare a noii ordini sociale: ele beneficiază plenar de toate drepturile lor, sînt inconjurate de stimă și apreciere pentru munca depusă.

Sîntem convinși că schimbările de vederi și experiențele care vor avea loc vor servi dezvoltării și găsirii unor noi căi pentru cooperarea între state, vor contribui la o mai bună cunoaștere și înțelegere între popoare, în spiritul obiectivelor și al principiilor Cartei Națiunilor Unite.

Faptul că *Ciclu de studii* organizat la Iași reunește participanți ai majorității statelor europene are o semnificație politică profund actuală, prin aceea că cercuri și personalități politice, oameni de știință și cultură, un mare număr de guverne, își exprimă opiniile, sugestiile și propunerile pentru dezvoltarea cooperării și realizarea securității europene.

Există astăzi, posibilități imense pentru dezvoltarea cu succes a acțiunilor destinate promovării cooperării și securității în Europa și eliminării obstacolelor care împiedică realizarea acestui deziderat. După opinia noastră, este meritul eforturilor susținute ale tuturor țărilor, ale tuturor forțelor care se pronunță pentru cooperare și pace, pentru o politică activă de extindere a relațiilor între țări, prin explorarea perseverentă a tuturor posibilităților de reglementare pașnică a problemelor litigioase, ca tendințele de destindere și înțelegere în Europa să poată fi promovate în continuare.

În zilele noastre, cînd în întreaga lume se afirmă viguros tendințele favorabile înțelegerii între popoare, miscarea feminină internațională, activitatea organizațiilor naționale ale femeilor, acțiunile femeilor din toate țările, au un rol esențial în promovarea păcii și colaborării între națiuni, deoarece femeile sînt profund interesate în apărarea liniștii și securității familiilor lor, de dispariția pentru totdeauna a războaielor devastatoare.

Considerăm că reuniunea Dv. ilustrează o formă concretă a mulțelor posibilități existente pentru crearea unui climat favorabil dezvoltării cu succes a acțiunilor destinate promovării cooperării Statelor europene, premisă a instaurării unui climat de pace și securitate în Europa.

Exprimîndu-mi speranța că lucrările acestui *Ciclu de studii* vor contribui la atingerea tuturor obiectivelor propuse, urez deplin succes prezentei reuniuni.

cuvîntul tovarășului
MIU DOBRESCU
președintele
Consiliului Popular
Județean Iași

DISTINȘI OASPEȚI,

Sîntem bucuroși și onorați de faptul că Iași, oraș cu vechi și prestigioasă tradiție culturală, oraș care a întinerit mult în ultimii 25 de ani, are prilejul să găzduiască această importantă manifestare internațională organizată sub auspiciile O.N.U. și în colaborare cu guvernul român — atît cît reprezentant astăzi, atît, este domnul ministru al Muncii, Petre Lupu. Vă rog să-mi permiteți ca, în numele locuitorilor orașului Iași, să salut în primul rînd prezența în orașul nostru a reprezentanței secretarului general al O. N. U., doamna Margaret Bruce, prezența participanților la seminar veniți din majoritatea țărilor Europei, precum și a tuturor invitaților și observatorilor care iau parte la lucrările acestui seminar internațional.

Tema generoasă și de larg interes a seminarului va determina, fără îndoială, dezbateri ample și discuții rodnice; implicățiile pe care dezvoltarea științei și tehnicii le are în viața societății umane, sînt numeroase și profunde, iar examinarea lor atentă și avizată este meritul a conduce la desprinderea unor concluzii prețioase și deosebit de utile. Ne-am bucura dacă, pentru dumneavoastră, climatul spiritual al Iașului, oraș care se mîndrește cu cea mai veche Universitate din România, cu numeroase institute de cercetări științifice și cu peste 20.000 de studenți, ar însemna o contribuție la realizarea atmosferei de lucru, de cooperare și de înaltă ținută științifică ce caracterizează, de obicei, manifestările înalte și sustinute de Organizația Națiunilor Unite. În același timp, dincolo de programul de lucru propriu-zis, Iașiul și meștegurii moldoveni vă invită să le cunoașteți. Sînt locuri frumoase, care nu sînt deosebit de dragi, sînt locuri în care trecutul istoric apare la fiecare pas alături de mărunțile impresionante ale noii istorii pe care poporul român și-a făcut-o în cei 25 de ani care au trecut de la eliberarea patriei sale.

Ne bucurăm în mod deosebit faptul că putem găzdui acest seminar internațional acum, în preajma sărbătorii naționale a României, cînd poporul nostru face bilanțul succesorilor obținute de-a lungul unui sfert de veac, succese în rîndul cărora, la loc de cinste, se numără și emanciparea juridică, economică și socială a femeii.

Dați-mi voie să vă adresez tradiționalul „Bun venit la noi” și să urez succes deplin lucrărilor seminarului dumneavoastră.

